

JAARVERSLAG 2022 - 2023

WERELD NATUUR FONDS

VOORWOORD

We leven in een tijd van grote verandering. Natuurverlies en klimaatverandering raken al het leven op aarde. Terwijl ik dit voorwoord schrijf zie ik berichten voorbijkomen over heftige bosbranden, overstromingen en droogte. Het is onmogelijk om daar geen zorgen over te hebben. Maar het is ook een keuze om hoopvol en positief te blijven. Overal ter wereld strijden bevlogen mensen voor een aarde die leefbaar blijft voor iedereen. Voor mens en dier. Waar ook ter wereld.

Zelf ben ik nog in de fase van verwondering en bewondering over alle prachtige projecten en initiatieven van het Wereld Natuur Fonds. Op 10 juli 2023 werd ik benoemd als de nieuwe Algemeen Directeur als opvolger van Kirsten Schuijt die verhuisde naar Zwitserland om daar Directeur-Generaal te worden van WWF International. Ik mag nu een voorwoord schrijven over een jaar waarin ik voor het grootste gedeelte nog voor IVN Natuureducatie werkte. Ruim 13 jaar zette ik mij daar in voor de verbinding tussen mensen en de Nederlandse (stads)natuur. Daar leerde ik dat fysiek, mentaal en emotioneel welzijn van mensen sterk samenhangt met de nabijheid van natuur. Bij WWF-NL strijden we niet alleen in Nederland, maar ook wereldwijd voor een wereld waarin mensen weer in harmonie leven met de natuur.

Het afgelopen jaar speelde het conflict tussen Rusland en Oekraïne opnieuw een grote rol op het wereldtoneel. Maar het raakte onze eigen collega's ook direct. WWF Rusland werd als ongewenst bestempeld. 30 jaar geleden hielp WWF-NL met het oprichten van deze organisatie waar meer dan 100 fantastische natuurbeschermers zich onder meer inzetten voor het behoud van Siberische tijgers en ijsberen op de Noordpool. Nu moeten ze zich terugtrekken uit onze pandafamilie. We zullen ons ervoor inzetten dat hun werk niet voor niets is geweest.

Dit jaar verscheen ook het tweejaarlijkse Living Planet Report, zowel over de staat van de wereldwijde als de Nederlandse natuur. En het was geen goed nieuws. Wereldwijd is de gemiddelde populatiegrootte van wilde dieren sinds 1970 afgenomen met gemiddeld 69

procent. Zoetwaterdieren zijn relatief het hardst getroffen en de grootste regionale afname zagen we in Latijns-Amerika. De mens bepaalt inmiddels het leven op aarde en dat brengt een grote verantwoordelijkheid met zich mee.

Maar er is niet alleen maar slecht nieuws. Overal ter wereld wist het WWF-netwerk impact te maken. Van het historische VN-akkoord om biodiversiteitsverlies een halt toe te roepen tot de Europese natuurherstelwet, die landen verplicht om natuurgebieden te herstellen. Maar ook de goedkeuring van de Europese bossenwet door de Europese Unie, DFCD die tot nu toe € 1,3 miljard aan publieke en private financiering voor groene oplossingen bij elkaar wist te brengen, de Nationale Postcode Loterij die onze samenwerking met 5 jaar verlengde en de samenwerking die we met Albert Heijn aangingen om samen naar een duurzaam voedselsysteem toe te werken. En van natuurlijke oplossingen in eigen land tot nieuwe beschermingsmaatregelen in de Amazone.

WWF zoekt de verbinding met iedereen die samen met ons aan een groenere wereld wil werken. Inmiddels zijn dat lokale gemeenschappen, andere ngo's, bedrijven en overheden in meer dan 100 landen. Dank aan al onze donateurs, giftgevers, vrijwilligers, partners, medewerkers, kleinere en grotere vermogensfondsen, ambassadeurs en stichtingen, het ministerie van Buitenlandse Zaken en de Nationale Postcode Loterij voor hun enorme bijdrage aan ons natuurbeschermingswerk in het afgelopen jaar. Ik kijk ernaar uit om komend jaar bij te dragen aan het enorm belangrijke werk van het Wereld Natuur Fonds. Ik sluit mijn ogen niet voor alle bedreigingen die op ons afkomen. En ik neem me iedere dag voor om hoopvol en optimistisch te blijven. Om niet te oordelen maar de verwondering voorop te stellen. Want ik geloof dat we alleen dan de energie en de kracht behouden om stappen te zetten richting een betere toekomst met meer natuur. Samen met iedereen die daaraan bij wil dragen.

Jelle de Jong
Algemeen Directeur
Wereld Natuur Fonds Nederland

ONZE VIER KERNWAARDEN

MOED

INTEGRITEIT

RESPECT

SAMENWERKEN

Onze missie

We streven ernaar de rijkdom aan dier- en plantensoorten op aarde te beschermen. Samen met anderen willen we een wereld tot stand brengen waarin mens en natuur in harmonie leven.

Ons doel

De wereld 'Nature Positive' maken. Van natuurverlies naar natuurwinst, zo snel mogelijk. Want natuur is van levensbelang voor dier en mens.

INHOUD

Voorwoord	4
Veerkrachtige landschappen	10
Nederland	16 - 23
Europa	24 - 27
Afrika	28 - 35
Noordpool	36 - 39
Azië	40 - 55
Zuid-Amerika	56 - 71
Systeemverandering	72
Green Finance	74
Voedsel	78
Inclusieve natuurbescherming	82
Nature-based Solutions	86
Wildlife Connectivity	90
Forest Foresight	94
Plasticvrije oceanen	98
Maatschappij in beweging	102
Organisatie & bestuur	118
Financieel beleid	148
Jaarrekening	164
Overige gegevens	216

**VEERKRACHTIGE
LANDSCHAPPEN**

UITDAGINGEN EN HOOP

Natuurbeschermingswerk voelt soms als tegen de stroming op roeien. Moed en doorzettingsvermogen kunnen dan de kracht geven om vooruit te kijken. Zo bleek ook eind vorig jaar. Toen kwamen 190 landen bij elkaar, ondanks aanzienlijke politieke en logistieke uitdagingen. Samen besloten ze tot een Global Biodiversity Framework. Er mag geen natuurverlies meer zijn vanaf 2030. De neerwaartse lijn moet dan zijn omgebogen naar een opwaartse trend. Om dit te bereiken zijn tastbare doelen gesteld, zoals de 30x30-beloofte. In 2030 moet 30 procent van alle ecosystemen wereldwijd beschermd zijn. WWF leverde het wetenschappelijk bewijs en mobiliseerde politici om deze internationale afspraken te realiseren.

Toegegeven, het zijn ambitieuze doelstellingen en dat leidt wel eens tot scepticisme. Vaak genoeg hebben dergelijke toezeggingen namelijk niet geleid tot de nodige actie. Toch is er ook reden voor optimisme. Met het aantreden van de Braziliaanse president Lula ontstond een nieuw momentum om ontbossing in de Amazone voor 2030 te stoppen. Dit sloeg over naar andere bosgebieden zoals Borneo en de Congobekken, wat hoop geeft dat natuurverlies werkelijk gestopt kan worden in alle tropische regenwouden. WWF werkt nauw samen met de regeringen van deze landen om het momentum te benutten en te behouden.

De Europese Unie zette onze inspanningen kracht bij door in december de langverwachte Europese bossenwet goed te keuren. Producten waarvoor ontbossing heeft plaatsgevonden, zijn niet meer welkom op de Europese markt. Om de wet erdoorheen te krijgen, riep WWF haar achterban in Europa op een petitie te tekenen. Het resultaat: 1,2 miljoen handtekeningen. In de strijd voor een ontbossingsvrije handelsketen ging WWF-NL ondertussen ook een samenwerking aan met Albert Heijn. Het doel is om de voetafdruk van het gemiddelde boodschappenmandje te halveren. Dit is een

belangrijke stap voor natuurbehoud aangezien de voetafdruk van de EU nog altijd groot is. Om deze verder te verkleinen werken we in eigen land ook aan het veranderen van de manier waarop we voedsel produceren. Hierbij gaan landbouw en natuur in Nederland meer hand in hand. Dat is goed voor de biodiversiteit en goed voor boeren en tuinders.

Kansen benutten in onze landschappen en de handelsketen veranderen, kan overigens alleen als internationale geldstromen verschuiven van investeringen die zorgen voor natuurverlies naar investeringen die zorgen voor natuurwinst. Sinds de start in 2019 zorgde het Dutch Fund for Climate and Development (DFCD) ervoor dat er € 1,3 miljard aan publieke en private financiering beschikbaar is gekomen voor groene oplossingen. Daarnaast heeft de Taskforce for Nature Related Financial Disclosures (TNFD) - een initiatief van onder meer WWF - grote stappen gezet door bedrijven inzicht te geven in hun impact op en afhankelijkheden van de natuur waardoor ze gericht kunnen investeren in natuurpositieve activiteiten. Al meer dan 40 financiële instellingen, samen goed voor ruim € 20 biljoen aan beheerd vermogen, hebben zich aangesloten bij de TNFD.

Het blijft een uitdaging om de ambitieuze doelstellingen van het Global Biodiversity Framework te realiseren. De nasleep van de coronacrisis en de oorlog in Oekraïne zorgen voor polarisatie en economische uitdagingen. Ook hebben veel landen waar we actief zijn, te maken met ernstige schuldenproblematiek waardoor er weinig geld overblijft voor natuurbehoud. Maar dit biedt tegelijkertijd ook kansen. Zo hielp het DFCD bij de ontwikkeling van de Groene Galapagos-deal waarbij \$ 1,1 miljard aan schulden zijn kwijtgescholden in ruil voor natuurbehoud. In andere landen wordt ondertussen gewerkt aan soortgelijke deals.

Het is duidelijker dan ooit wat er moet gebeuren en wat daarvoor nodig is. Sterker nog, wat we nodig hebben is eigenlijk heel goed te overzien.

Zo wordt het wereldwijde financieringstekort voor biodiversiteit geschat op \$ 700 miljard dollar. Dat is minder dan 1 procent van het mondiale BBP. Het is zelfs minder dan wat er op de balans staat van verschillende Nederlandse financiële instellingen. We beschikken nu over de instrumenten om zowel private als publieke financiering op grote schaal anders in te zetten. Biodiversiteitsverlies een halt toe roepen ligt binnen handbereik. Wat we nu nodig hebben, is meer moed!

WAAR IS WWF-NL ACTIEF?

- Nederland
- Caribisch Nederland & Guianas
- Europa
- TRIDOM
- Zambezi
- Amoer-Heilong en Kazachstan
- Altai-Sayan
- Borneo, Sumatra en Papoea
- Koraaldriehoek
- Amazone
- Pantanal
- Cerrado
- Atlantisch Regenwoud
- Noordpool

Mooie plekken die rijk zijn aan biodiversiteit liggen verspreid over de hele wereld. Door deze natuurschatten te beschermen, blijven volledige ecosystemen en leefgebieden van diersoorten intact. Als het leefgebied van bedreigde dieren wordt beschermd, hebben ze meer kans om ongestoord te leven. WWF is werkzaam in 238 regio's. Binnen deze gebieden focust WWF-NL zich op 14 landschappen.

NEDERLAND

Van bovenaf bekeken is Nederland een grote rivierdelta. Een uniek landschap dat ook internationaal van belang is.

Denk aan onze getijdenatuur met overgangen tussen zoet en zout water of de uiterwaarden van de Millingerwaard waar zeearenden broeden. De variatie in onze delta zorgt voor een grote biodiversiteit. Tegelijkertijd staan we voor uitdagingen. Als laaggelegen land zijn mens en natuur extra kwetsbaar voor klimaatverandering en zeespiegelstijging. Ook wordt bijna tweederde van het land gebruikt voor voedselproductie. Dit zorgt voor een stikstofoverschot en kunstmatig laag gehouden waterpeil. Onze natuur heeft hier ernstig onder te lijden.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. **De kracht van de natuur benutten om water vast te houden. Zo wordt wateroverlast en droogte voorkomen.**
2. **Burgers en maatschappelijke organisaties worden ambassadeurs en promoten zelf natuurlijke oplossingen bij ruimtelijke besluitvorming.**
3. **Natuurpositieve vormen van voedselproductie, zoals voedselbossen en plantaardige eiwitteelt, inzetten om de landbouwtransitie in Nederland te versnellen.**

RESULTATEN

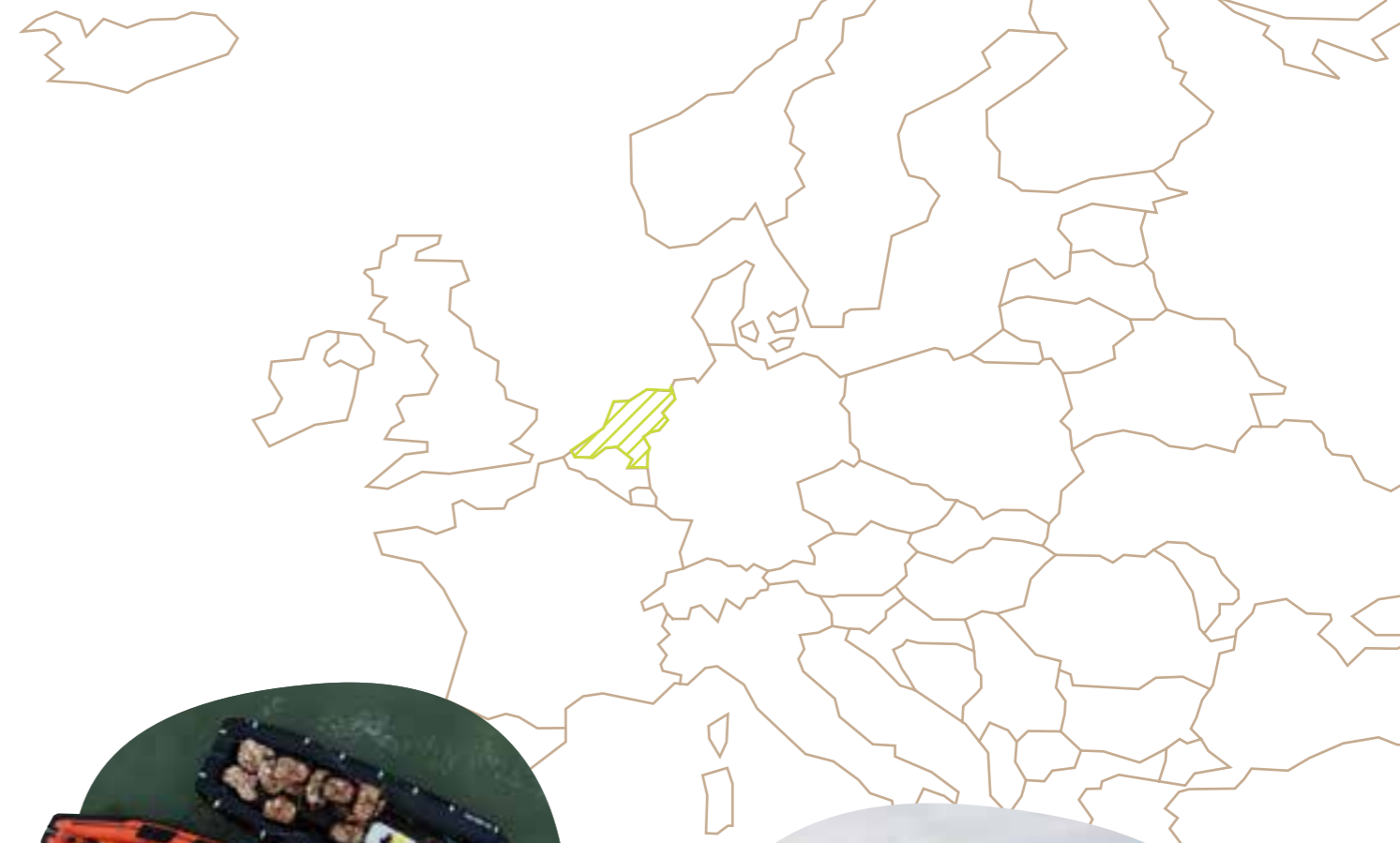
- Het Nationaal Groeifonds heeft € 110 miljoen toegekend aan het NL2120 project. Dat is een project waarin WWF-NL samenwerkt met overheden, bedrijven, onderzoeksinstituten en natuurorganisaties om natuurlijke oplossingen voor klimaatadaptatie te ontwikkelen en ondersteunen.
- WWF-NL ging een samenwerking aan met Stichting Voedselbosbouw om de ontwikkeling van 170.000 hectare voedselbos in Nederland te ondersteunen en daarmee de landbouwtransitie te versnellen.
- Samen met partners zette WWF-NL steuren uit in de Biesbosch wat hopelijk leidt tot een terugkomst van de vis in Nederlandse wateren. Ook werd er op die manier aandacht gevraagd voor natuurlijke zoet-zoutwaterovergangen.

OPSCHALEN VAN NATUURLIJKE OPLOSSINGEN

Nederland is een kampioen in kunstmatig waterbeheer. Kustbescherming wordt bijvoorbeeld gemaakt van staal en beton en het waterpeil wordt verlaagd om meer bruikbaar land op te leveren. Maar als het gaat om klimaatverandering hebben technische oplossingen een grens. Ze zijn van hard materiaal en kunnen niet meegroeien of -bewegen. Natuurlijke oplossingen sluiten aan bij het natuurlijke karakter van het water, de bodem en het ecosysteem en werken daardoor beter voor de biodiversiteit en de veerkracht tegen klimaatverandering. In februari 2023 heeft de Nederlandse regering, via het Nationaal Groeifonds, € 110 miljoen toegekend aan het project NL2120.

Dat richt zich op de ontwikkeling en opschaling van natuurlijke oplossingen in Nederland. WWF-NL was één van de projectontwikkelaars en liet eerdere succesvolle voorbeelden van natuurlijke oplossingen zien. Inmiddels staat er in Friesland een experiment gepland om op een innovatiepolder van 105 hectare het waterpeil te verhogen. Dit zou bodemdaling en uitstoot van broeikasgassen vertragen en kan een concrete oplossing zijn voor toekomstbestendige en rendabele vormen van landgebruik.

Het NL2120 project is 's werelds grootste samenwerkingsverband op het gebied van

UITDAGINGEN

natuurlijke oplossingen en brengt overheden, natuurorganisaties, ingenieursbureaus, baggerbedrijven en kennis- en onderwijsinstellingen samen. We delen kennis en kunde op het gebied van natuurlijke oplossingen voor klimaat, landbouw, biodiversiteit en wonen. NL2120 heeft een looptijd van 10 jaar. De opgedane kennis zal niet alleen in Nederland worden gebruikt, maar ook op internationaal niveau worden ingezet. De pilots met natuurlijke oplossingen worden uitgevoerd en ondersteund door de overheid. Dit brengt ons dicht bij het doel om de overheid ervan te overtuigen dat natuurlijke oplossingen de voorkeur verdienen in besluitvorming.

Het afgelopen jaar hebben we onze strategie vernieuwd en onze capaciteit uitgebreid om onze impact in het veld te kunnen vergroten bij politieke besluitvorming. Het was soms een uitdagend proces om een gemeenschappelijk verhaal en ambitie te formuleren. De uiteindelijke strategie zal ons meer focus geven voor de komende jaren.

CARIBISCH NEDERLAND & GUIANAS

Prachtige koraalriffen vol zeeleven. Zeeschildpadden, haaien, tropische vissen, het Caribisch zeegebied ten noorden van Zuid-Amerika zit vol iconische dieren.

Er zijn wel 10.000 verschillende soorten dieren en planten te vinden. Klimaatverandering bedreigt deze unieke en biodiverse riffen. Koraalriffen zijn namelijk heel gevoelig voor verandering in hun leefomgeving. Daardoor kunnen ze verbleken en afsterven. Het is nog grotendeels onbekend welke gevolgen dat heeft op migrerende soorten. Alleen gezonde riffen zijn veerkrachtige riffen. Het is onze missie om te zorgen dat de koraalriffen bestand zijn tegen de negatieve gevolgen van klimaatverandering en een veilige haven vormen voor al het zeeleven dat bedreigd wordt door menselijke invloeden.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. **Het verminderen van door de mens veroorzaakte bedreigingen voor koraalriffen en iconische soorten als de zeeschildpad.**
2. **De gezondheid van koraalriffen verbeteren door koraal actief te herstellen net als populaties rifvissen, zee-egels en schelpdieren.**
3. **Uitbreiden van beschermde zeegebieden en verbetering van het beheer van koraalriffen en iconische soorten.**

DOELSTELLING BESCHERMD ZEEGEBIED GEHAALD

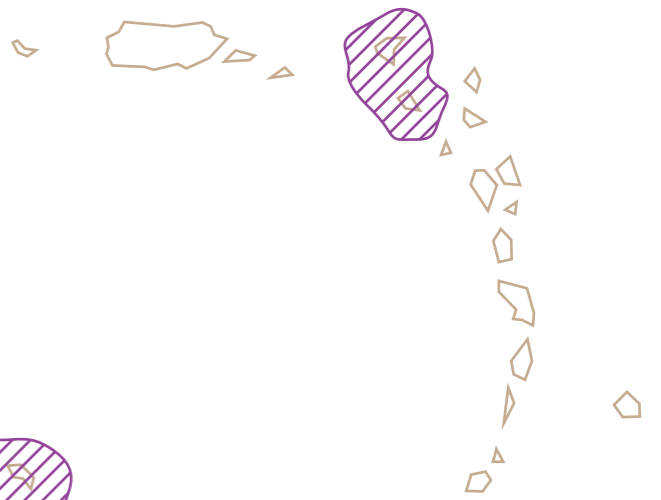
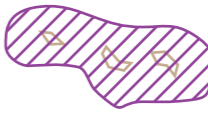
In juli 2022 werd 17,7 miljoen hectare toegevoegd aan het netwerk van beschermde zeegebieden van Colombia. Hierdoor steeg het totaal aantal hectares aan beschermd zeegebied tot 30,6 miljoen, oftewel 36 procent van de economische zone van het land. Dit betekent dat het land zijn bijdrage heeft geleverd aan de wereldwijde doelstelling om tegen 2030, 30 procent van het totale zeegebied te beschermen. De uitbreiding moet zorgen voor het behoud van migrerende soorten en gaat de strijd aan met illegale visserij. Lokale en inheemse gemeenschappen profiteren hiervan, omdat ze betrokken zijn bij het beheer van beschermde

RESULTATEN

- Bij de koraalriffen op Bonaire wordt minder afvalwater gedumpt. Hiervoor werd een langetermijnstrategie voor afvalwater ontwikkeld en een pompstation voor jachten dat afvalwater naar een zuiveringsinstallatie afvoert. Tegelijkertijd werden koraalriffen actief hersteld.
- Maar liefst 17,7 miljoen hectare oceaan is nu Colombiaans beschermd gebied. Dit betekent dat 36 procent van het Colombiaanse zeegebied nu beschermd is.
- De Surinaamse regering heeft het Regionale Actieplan voor Lederschildpadden ondertekend. Dit moet de afname van het aantal lederschildpadnesten, dat met wel 90 procent is gedaald, een halt toe roepen. De regering zegde toe de Wildwet te herzien, nieuwe beschermde zeegebieden te creëren en de Inter-Amerikaanse Conventie voor de Bescherming en het Behoud van Zeeschildpadden te ondertekenen.

kustgebieden, zeediersoorten, koraalriffen en mangroves en zich inzetten voor toerisme en visserij.

Verschillende regionale milieuthoriteiten en ngo's hebben inmiddels hun krachten gebundeld. WWF-Colombia biedt hierbij ondersteuning met technische kennis, het verzamelen van informatie, het faciliteren van gesprekken tussen verschillende sectoren en het vergaren van financiering. Het is een grote uitdaging om de financiering van beschermde gebieden op lange termijn te garanderen. De volgende stappen zijn het beheer

UITDAGINGEN

verbeteren waarbij de nadruk ligt op inclusieve natuurbescherming, bepaalde gebieden aanwijzen voor specifiek gebruik en toezicht houden daarop.

De grootste uitdaging in het Caribisch gebied is de kwetsbaarheid van het WWF-Guianas kantoor. Het kantoor moest inkrimpen door de beperkte hoeveelheid projecten en resultaten. Hierdoor kwam het team onder druk te staan en nam de mogelijkheid om impact te maken af. WWF-NL ondersteunt WWF-Guianas op verschillende manieren zodat het weer kan uitgroeien tot een sterk, onafhankelijk en impactvol kantoor.

EUROPA

Vrijstromende rivieren, beken en moerasland zorgen voor meer natuur. Ze zorgen voor de terugkeer van verdwenen diersoorten en vissen en zijn onze bondgenoten bij te veel, of juist te weinig, water.

Rivieren dragen bij aan onze levenskwaliteit. Het is de bron van ons drinkwater, we zwemmen erin en besproeien onze akkers ermee. Ze zijn essentieel in de strijd tegen klimaatverandering. Toch verkeert zo'n 60 procent van de Europese rivieren in slechte staat door menselijk handelen, dammen en andere obstakels. Biodiversiteit en natuurlijke voordelen gaan hierdoor verloren. Met het Living European Rivers-initiatief werkt WWF-NL samen met lokale gemeenschappen, overheden en bedrijven aan natuurlijke oplossingen zodat we onze rivieren anders gaan zien en gebruiken.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. In 2030 is 200.000 hectare aan uiterwaarden, wetlands en andere zoetwaterecosystemen hersteld of in een herstelproces. De resultaten hiervan moeten aantonen dat natuurlijke oplossingen ook een belangrijke bijdrage leveren in de strijd tegen klimaatverandering.
2. De doorstroming van Europese rivieren verbeteren door dammen te verwijderen.

RESULTATEN

- De Roemeense regering heeft € 60 miljoen opzij gezet voor natuurherstel in 5 voormalige uiterwaarden van de Donau. WWF maakte hiervoor in 2017 een masterplan. Dit begint zijn vruchten af te werpen. Inmiddels zijn al duizenden hectares hersteld.
- In 2022 is een recordaantal oude dammen verwijderd. In totaal verdwenen er 325 dammen in 16 Europese landen. Hierdoor kunnen rivieren en beken weer vrij stromen en krijgt de natuur de kans om zich te herstellen. WWF-NL en de Dam Removal Europe-coalitie blijven zich inzetten om meer dammen te verwijderen.

HERSTEL VAN 5 UITERWAARDEN

De Roemeense regering heeft besloten om 5 voormalige uiterwaarden te herstellen en heeft hiervoor € 160 miljoen uitgetrokken. Dit is het directe resultaat van verschillende bijeenkomsten tussen meerdere WWF-kantoren, waaronder WWF-NL, en de regering. Maar de inspanningen begonnen al veel eerder. 10 jaar geleden ontwikkelde WWF in overleg met de autoriteiten al een masterplan voor de Beneden-Donau in Roemenië en een herstelanalyse van de uiterwaarden. Om lokaal draagvlak te creëren, sprak WWF met burgemeesters en bewoners van de dorpen rondom de uiterwaarden. Deze combinatie

van een langetermijnvisie, een op wetenschap gebaseerde aanpak en een relatie die is gebaseerd op vertrouwen en samenspraak, leidde ertoe dat de Roemeense regering de plannen van WWF goedkeurde. Tegelijkertijd bevorderde Europa's Green Deal het project ook op Europees niveau.

De 5 geselecteerde gebieden bevatten verlaten viskweekvijvers en waren in het verleden afgesloten van de Donau. Het herstel is gepland voor de komende 3 jaar. In die tijd wordt 2.000 hectare aan uiterwaarden weer met de rivier verbonden.

Waar mogelijk worden ook visvijvers voor lokale gemeenschappen verbeterd. Het herstel zal dus de biodiversiteit in de beneden-Donau stimuleren en de lokale bevolking ten goede komen. Dit initiatief is een mooi voorbeeld voor rivierherstel in heel Europa, met behulp van herstel- en veerkrachtfondsen van de Europese Unie.

UITDAGINGEN

Hoewel de voordelen van natuurherstel in uiterwaarden voor ecosystemen duidelijk zijn, is de invloed van de marktcontext nog niet volledig onderzocht. Belangrijke markten zoals ecotoerisme en visserij zijn tot nu toe alleen op conceptueel niveau bekeken. Het is noodzakelijk om een diepgaande analyse van het marktpotentieel uit te voeren. Dit kan, in combinatie met het actief communiceren over alle voordelen, eventuele twijfels wegnemen en de opschaling van natuurlijke oplossingen ondersteunen.

TRIDOM

In het groene hart van Afrika ligt het grensoverschrijdende regenwoud TRIDOM, verspreid over Kameroen, de Republiek Congo en Gabon.

Met een oppervlakte van 178.000 vierkante kilometer is het bijna 10 procent van al het regenwoud in het Congobekken. Het is het op 1 na grootste regenwoud van de wereld en de belangrijkste tropische opslag van CO₂. Het absorbeert meer koolstof dan de Amazone en het regenwoud van Zuid-Azië bij elkaar. TRIDOM is ook een toevluchtsoord voor grote dieren. Er leven ongeveer 25.000 olifanten en 40.000 gorilla's en chimpansees. Maar ook buffels, reuzenzwijnen en sitatunga's. Door houtkap, stroperij en mijnbouw is dit natuurgebied ernstig bedreigd.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. **Het betrekken van inheemse bevolking en lokale gemeenschappen bij inclusieve natuurbescherming.**
2. **Het beschermen van ernstig bedreigde bosolifanten en andere wilde dieren.**
3. **De bescherming van 's werelds laatste tropische regenwoud dat meer CO2 absorbeert dan het verliest.**
4. **Het stimuleren van duurzame en ontbossingsvrije cacaoproductie.**

RESULTATEN

- Olifanten blijven overdag langer op 2 onbeschutte plekken in 2 nationale parken in Kameroen. Daar is nu permanent toezicht om de olifanten te beschermen tegen stropers.
- In Kameroen verhoogden lokale cacaoboeren hun opbrengsten door beter beheer van de grond, met name in Ngoyla. Hier werd gemiddeld 40 procent meer cacao geproduceerd. In de gemeente Mintom bleek op 5 proeflocaties dat boeren buiten het cacao seizoen kunnen leven van paddenstoelenteelt en oliepalmlarven.
- In het afgelopen jaar waren 336 leden van lokale gemeenschappen (156 Baka en 180 Bantu) betrokken bij natuurtoezicht. Ze ontvingen daarvoor een totaal inkomen van ongeveer € 37.000.

STROPERIJ STOPT DOOR TOEZICHT

In TRIDOM zijn stroperij en een gefragmenteerd leefgebied de grootste bedreigingen voor de biodiversiteit, met name voor olifanten. Uit een telling in 2015 van WWF-Kameroen bleek dat het aantal olifanten maar liefst met 80 procent was afgenomen in de nationale parken Nki en Boumba Bek. Dit kwam vooral door ivoorstroperij. Om dit een halt toe te roepen, ondersteunde WWF-Kameroen de wetshandhavingsinstanties en kwam al snel tot de conclusie dat de betrokkenheid en participatie van de inheemse bevolking onmisbaar is om illegale handel te stoppen.

Daarom is er sinds 2017 permanent toezicht op open plekken in Ikwah (Nki National Park) en Pondo (Boumba Bek). Lokale mensen, parkwachters en WWF-medewerkers schrikken stropers af door hotspots in de gaten te houden. Ze rouleren om de 2 weken, met kleine tussenpozen, in een straal van 5 kilometer van beide plekken. Daardoor is in minder dan 5 jaar de frequentie van wilde diersoorten met 50 procent toegenomen in Pondo en zelfs verdubbeld in Ikwah. Dat heeft extra inkomsten gegenereerd voor de Baka- en Bantu-gemeenschappen. De resultaten van dit jaar laten zien dat stroperij inmiddels bijna niet meer

voorkomt in de open plekken in het bos. Olifanten brengen steeds meer tijd door in de gecontroleerde gebieden, wat aangeeft dat ze zich veilig voelen. Ze blijven nu gemiddeld 98 minuten op de open plekken tegenover 2 minuten voor het toezicht, zo blijkt uit metingen. Dit brengt het doel dichterbij om een einde te maken aan illegale stroperij.

UITDAGINGEN

Het inheemse Baka-volk sloot eerder een overeenkomst met het Kameroense ministerie van Bosbouw om toegang te krijgen tot de nationale parken in TRIDOM. Een recente evaluatie heeft echter aangetoond dat sommige organisaties, zoals houtkap- en safaribedrijven, niet meewerken en de vrijheid en toegang van de Baka in het bos beperken. Daarom werken de belangrijkste partners nu samen met WWF-NL om een hernieuwde overeenkomst op te stellen die de rechten en plichten van alle partijen duidelijker maakt.

ZAMBEZI

Rivieren, uitgestrekte savannes en prachtige wetlands en wildernis. In zuidelijk Afrika ligt het enorme Zambezi-landschap, wat zich uitstrekt over Angola, Botswana, Namibië, Zambia en Zimbabwe.

Hier zijn de beroemde 'Big 5' te vinden: de leeuw, olifant, giraf, luipaard en de ernstig bedreigde zwarte neushoorn. Maar ook buffels, cheeta's en wilde honden zijn hier te vinden. De Zambezi-rivier en zijn zijrivieren vormen een levensader voor de grote populaties wilde dieren en de 40 miljoen mensen die in de regio wonen. De seizoensgebonden overstromingen leiden tot spectaculaire migraties van wilde dieren. Helaas is er steeds minder ruimte voor deze wilde dieren door dammen, stroperij en versnippering van het leefgebied door ontbossing, wegen en landbouw.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. Het inrichten en beschermen van migratiecorridors voor savanneolifanten en andere wilde dieren.
2. Behoud van vrijstromende rivieren door de stroomgebieden te beschermen en aanbevelingen te doen aan dambeheerders voor seizoensgebonden overstromingen.
3. Investerings ophalen voor natuurlijke oplossingen voor klimaatadaptatie.

DUURZAME LANDBOUW VERMINDERT MENS-DIERCONFLICTEN

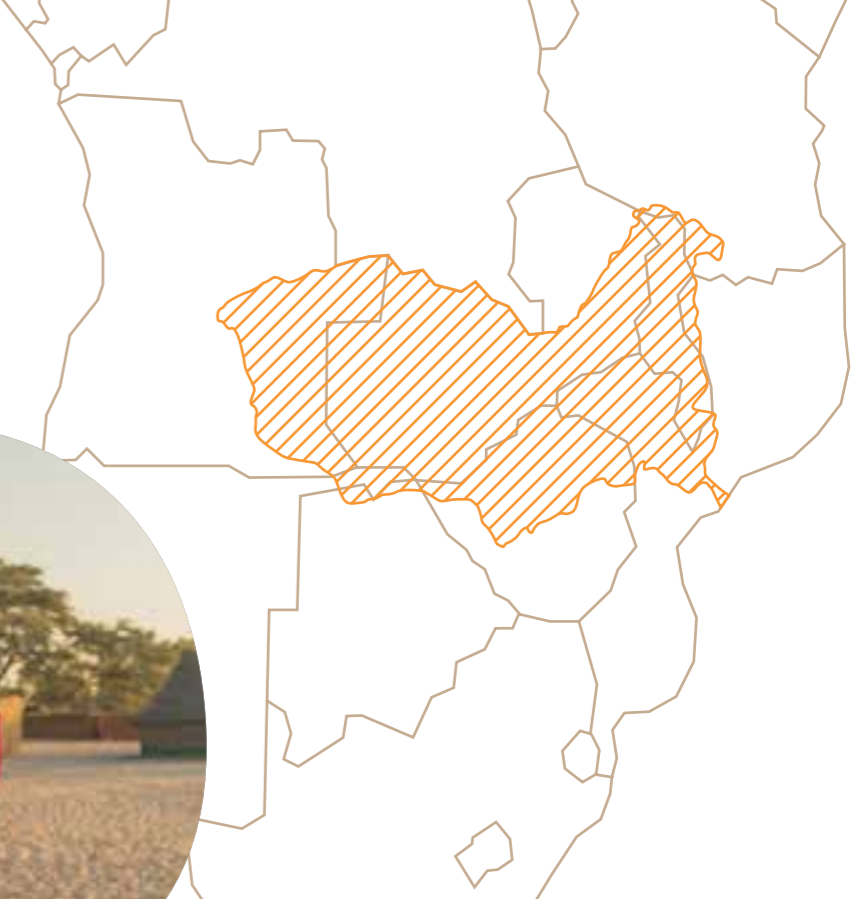
In de Zambiaanse gemeenschappen Silowana en Bangweulu bewijzen de eerste resultaten het succes van natuurpositieve landbouw. Het project levert veel hogere opbrengsten op dan traditionele landbouw. Deze hogere opbrengsten zijn de eerste belangrijke stap in het terugdringen van ontbossing en conflicten tussen mensen en dieren. Als boeren hun gewasopbrengsten verhogen door verbeterd beheer, kunnen ze meer produceren op minder land. Dat betekent dat ze dicht bij hun dorpen kunnen blijven en zich niet in het bos en de wildernis hoeven te begeven. Dat betekent ook minder opzettelijke bosbranden

RESULTATEN

- Het beheer en de bescherming van de dieren en ecosystemen in het Kafue National Park is verzekerd door de ondertekening van een langetermijnovereenkomst tussen African Parks Foundation en het Zambiaanse ministerie van Natuur. WWF-NL hielp bij de ontwikkeling van het plan van aanpak dat de voordelen duidelijk maakte van beheer onder African Parks.
- WWF-Zambia haalde 3 toezeggingen binnen van bedrijven die beloven te investeren in zonne-energieprojecten.
- In de Silowana- en Bangweulu-gemeenschappen in Zambia is de landbouwopbrengst flink gestegen doordat de bevolking is overgestapt op duurzame landbouw. WWF-NL ondersteunde de gemeenschappen bij deze overstap bij deze cruciale stap in het terugdringen van ontbossing.

om ruimte te maken voor landbouw en minder mens-dierconflicten. De hogere opbrengsten zijn niet alleen goed voor deelnemende boeren, maar moedigen andere lokale boeren ook aan om over te stappen. In de afgelopen 3 jaar pasten veel boeren in Zimbabwe, Zambia en Namibië (respectievelijk 700, 1080 en 600) deze manier van landbouw toe. De volgende stap is om te meten in welke mate de duurzame landbouw bijdraagt aan het verminderen van ontbossing.

De verwachting is overigens wel dat het aantal mens-dierconflicten zal toenemen. Door succesvol

natuurbeschermingswerk zijn er namelijk meer wilde dieren. Een alomvattende aanpak is nodig. Zo kan geclusterde landbouw zorgen voor minder conflicten. Boeren werken dan samen in zelfgekozen omheinde gebieden buiten de wildcorridors.

In het kader van het programma Conservation Agriculture and Human-Wildlife-Conflict mitigation, ondersteunde WWF-NL zaadtelers en boerenverenigingen met financieringen en trainingen. Deze trainingen behandelen onderwerpen zoals natuurbescherming in de landbouw, hoe om te gaan met mens-dierconflicten en dagelijks bestuur. WWF-NL financierde daarnaast studies die de locaties van de conflicten en de migratieroutes van wilde dieren in kaart brengen.

UITDAGINGEN

Het is een lang en moeilijk proces om beheerplannen in beschermde gebieden te implementeren door politieke uitdagingen. In navolging van ons succes in het Kafue National Park, proberen we nu een medebeheer-overeenkomst te sluiten voor het Sioma Ngwezi National Park in Zambia, maar politieke factoren zorgen voor vertraging. WWF-NL werkt samen met belanghebbenden om dit proces te versnellen, maar geduld is noodzakelijk.

NOORDPOOL

Uitgestrekte bevroren toendra's, een oceaan vol drijvend pakijns en temperaturen ver onder het nulpunt. Het Noordpoolgebied is een van de meest afgelegen en ongerepte plekken ter wereld.

Hier leven ijsberen, narwallen en walrussen en in de wateren wemelt het van het leven dat afhankelijk is van het zee-ijs. De landschappen rondom het Noordpoolgebied zijn een thuis voor dieren en mensen die zich op unieke wijze hebben aangepast aan deze barre omgeving. Maar nu het Noordpoolgebied 3 keer zo snel opwarmt als de rest van de planeet is er dringend actie nodig om klimaatverandering tegen te gaan en ervoor te zorgen dat de dieren en 4 miljoen mensen in het gebied de ruimte en tijd krijgen om zich aan hun snel veranderende omgeving aan te passen.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. **30 procent van de Noordpool is beschermd gebied. Zo kunnen Arctische ecosystemen en wilde dieren beschermd worden tegen niet-klimaatgerelateerde bedreigingen en kunnen gemeenschappen hun traditionele levensstijl behouden.**
2. **Economische beslissingen en activiteiten in het Noordpoolgebied zijn voortaan duurzaam van aard en worden gebaseerd op wetenschappelijk bewijs.**
3. **Internationaal bestuur en nationale regelgeving ondersteunen en beschermen het Noordpoolgebied.**

STERKERE REGELGEVING

Economische activiteiten zoals olie- en gaswinning hebben een negatieve invloed op wilde dieren en ecosystemen. De onderwatergeluiden hiervan verstoren walvissen die met hun eigen geluiden navigeren, naar voedsel zoeken en communiceren. Daarnaast verergeren deze activiteiten de wereldwijde klimaatcrisis. Om de biodiversiteit en ecosystemen in het Noordpoolgebied te beschermen en economische belangen en ontwikkelingen in goede banen te leiden, is sterke wetgeving nodig. Bestaande regelgeving in het Noordpoolgebied is nog niet goed aangepast aan de specifieke omstandigheden daar, zoals de

RESULTATEN

- Dankzij nieuw onderzoek hebben we meer inzicht in de populatieomvang en migratie van dieren. Zo blijken er niet 1.500 maar zo'n 4.000 walrussen in de Laptevzee te leven. Met een nieuwe DNA-techniek kunnen we sneller en preciezer inschatten hoe groot de ijsbeerpopulatie is. En ijsbeerpatrouilles in Rusland, Groenland en Alaska voorkwamen dat honderden situaties met ijsberen in dorpen uit de hand liepen.
- Dankzij de inzet van WWF op nationaal en internationaal niveau zijn verschillende grote exploitatie-activiteiten in het Noordpoolgebied beëindigd.
- Na 15 jaar onderhandelen is er een VN-overeenkomst die het mogelijk maakt om mariene-biodiversiteit in internationale wateren te beschermen. Regels om scheepvaart in het Noordpoolgebied veiliger te maken, gelden nu ook voor kleine schepen, die goed zijn voor de helft van al het scheepverkeer in de poolgebieden.

afgelegen locatie, moeilijke weersomstandigheden, een fragiel ecosysteem en zeeën met drijfijjs.

Daarom zette WWF zich internationaal in voor regelgeving die rekening houdt met die omstandigheden. En met succes. Kijk naar aangescherpte internationale code voor schepen die varen in poolwateren, die nu ook geldt voor kleine schepen en het nieuwe VN-verdrag dat 30 procent van de zeegebieden in internationale wateren moet gaan beschermen. Verder heeft WWF het onderwatergeluidprobleem op de agenda van de International Maritime Organisation gezet

UITDAGINGEN

en leidt WWF-NL in de Arctische Raad initiatieven die biodiversiteit en ecosystemendiensten vooropzetten bij economische ontwikkelingen.

Daarnaast is, dankzij inspanningen van WWF-NL, afgelopen jaar de oliewinning in het Noorse Noordpoolgebied uitgesteld. Ook werd de uitbreiding van een ijzermijn op Baffineiland in Canada stopgezet, net als een koper- en goudkiezelmijnproject in Bristol Bay in Alaska.

De helft van het Noordpoolgebied valt onder Rusland. Het conflict tussen Oekraïne en Rusland en het feit dat WWF niet meer welkom is in Rusland, bemoeilijkte ons werk afgelopen jaar. Rusland controleert ngo's steeds strenger en het Russische beleid richt zich steeds vaker op economische exploitatie. Tegelijkertijd is er weinig vooruitgang met internationale regelgeving omdat Rusland wordt geweerd van internationale bijeenkomsten. Gelukkig was Rusland wel aanwezig bij de eerste conferentie over de Visserij-overeenkomst voor de Centrale Arctische Oceanen (CAOFA). De VS en Rusland werkten in maart samen aan een plan voor deze overeenkomst.

ALTAI-SAYAN

De Altai-Sayan, gelegen tussen de Siberische bossen en de woestijn van Mongolië, is een van de laatst overgebleven echte wildernisgebieden van de wereld.

De bergen, alpenweiden, bossen en steppen creëren een mozaïek van landschappen, met een prachtige diversiteit aan planten en dieren. De bedreigde sneeuwluipaard loopt hier rond in de bergen, net als het Altai argalischap. Ondertussen noemen de Mongoolse saiga-antilopen en herdersfamilies de steppen hun thuis. De regio heeft een grote rijkdom aan mineralen waardoor er veel mijnbouw en bijbehorende infrastructuur in het gebied is. Dat bedreigt de migrerende wilde dieren en het vee en komt boven op de gevolgen van klimaatverandering.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. **Bescherming en herstel van de iconische soorten: het sneeuwuipaard, het argali-bergschaap en de Mongoolse saiga-antilope.**
2. **De beschermde gebieden uitbreiden en het beheer ervan verbeteren.**
3. **Zorgen voor vrijstromende rivieren en gezonde bossen.**

RESULTATEN

- Het aantal Mongoolse saiga-antilopen is toegenomen tot 13.900. Daarmee is de populatie bijna volledig hersteld van de uitbraak van de geitenpest in 2018. Daarnaast breidde het verspreidingsgebied van de antilopen zich uit tot het Khyargas-meer.
- WWF-Mongolië heeft de verbindingen tussen de leefgebieden van het sneeuwuipaard, het argali-bergschaap en de saiga-antilope in kaart gebracht en beschermingsmaatregelen opgesteld. Dit leidde tot het intrekken van mijnbouw-vergunningen voor in totaal 4.000 hectare. Ook worden samen met lokale herders verschillende rivieren beschermd de hoofdtoevoer van water in het gebied niet in gevaar komt.

TERUGKEER VAN DE SAIGA-ANTILOPE

In Rusland en Mongolië herstelde de populatie saiga-antilopen zich tot 13.900. Door een uitbraak van de geitenpest in 2018 stortte de populatie in. Op het dieptepunt waren er nog maar 3.400 over. Inmiddels zijn de aantallen bijna terug op het niveau van voor de uitbraak.

Het herstel van de saiga-antilope en andere soorten is het resultaat van langdurige, gezamenlijke inspanningen. Al meer dan 20 jaar werken WWF-NL en regionale WWF-kantoren in Altai-Sayan samen met partners en lokale gemeenschappen om de bedreigingen en druk op

ecosystemen aan te pakken, waarbij de behoeften van mens en natuur voorop staan. De kans op conflicten tussen mensen en grote roofdieren als tijgers en sneeuwuipaarden worden verkleind door bijvoorbeeld prooidierpopulaties in stand te houden. Op een breder niveau hebben WWF-NL en andere WWF-kantoren gewerkt aan het verbeteren van landgebruik zoals duurzaam bosbeheer met FSC-certificering, het stoppen van overbegrazing door vee, het behoud van natuurlijke stromingen in het rivierenstelsel en het minimaliseren van risico's veroorzaakt door infrastructuur en mijnbouwontwikkelingen.

- In Rusland leidde een nieuw en realtime-detectiesysteem tot de ontdekking van 95 gevallen van natuurvervuiling door goudmijnen. Na onderzoek van de autoriteiten werden mijnen gesloten en de vervuilers bestraft.

UITDAGINGEN

Het huidige politieke klimaat bemoeilijkt het werk in de Altai-Sayan. In maart 2023 werd WWF-Rusland bestempeld als 'buitenlands agent'. Hierdoor verloor WWF-Rusland haar stem bij politieke besluitvorming, mocht het geen grote evenementen meer organiseren en moest het veel gedetailleerdere toelichtingen geven voordat er openbare verklaringen werden gemaakt. Helaas hield het daar niet op. In juni 2023 verklaarde de Russische regering WWF tot 'ongewenste organisatie' omdat WWF een 'bedreiging voor de veiligheid in de economische sfeer' zou vormen. Contact tussen Russische burgers en leden van het WWF-netwerk werd hierdoor verboden. WWF-Rusland moest zich onmiddellijk terugtrekken uit onze pandafamilie en zet haar werk nu voort als onafhankelijke organisatie geregistreerd in Rusland. Op die manier kan het kantoor nog in beroep gaan tegen de typering als 'buitenlands

agent' en kan het blijven samenwerken met verschillende overheidsorganisaties zoals nationale parken, maatschappelijke organisaties en experts. Toch ligt het natuurbeschermingswerk grotendeels stil omdat WWF-Rusland geen fondsen meer mag ontvangen van buiten Rusland. Het grootste deel van het personeel moest worden ontslagen en de toekomst ziet er somber uit.

Ook in China is er steeds minder ruimte voor maatschappelijke organisaties als WWF. De autoriteiten controleren internationale ngo's al sinds 2017. Hierdoor is WWF-NL genoodzaakt om komend jaar haar strategieën in de Altai-Sayan te herzien. Met een klein maar effectief kantoor in Mongolië en de aanwezigheid in China zal het broodnodige werk doorgaan, maar de weggevallen samenwerking zal een grote impact hebben op het natuurbeschermingswerk.

AMOER-HEILONG

De Amoer is een van de langste rivieren ter wereld. Hij stroomt van de wilde steppes van Mongolië, door de wildernis van China en Rusland richting de stille oceaan en vormt zo een natuurlijke grens tussen de 2 laatstgenoemde landen.

Het stroomgebied, oftewel de Amoer-Heilong Ecoregio, omvat een van de meest biodiverse gematigde bossen ter wereld, uitgestrekte steppes en ongerepte naaldwouden. De bossen zijn belangrijke ecosystemen voor vele planten- en diersoorten en traditionele leefgemeenschappen. Hoewel Amoertijgers en -luipaarden van de rand van de afgrond zijn gered, blijven ze ernstig bedreigd omdat de druk van de mens op de regio toeneemt.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. **Herstel van de amoertijger- en luipaardpopulatie en bescherming tegen stroperij en conflicten tussen mensen en dieren voorkomen.**
2. **Handhaven van de groene gordel rond de rivier de Amoer door uitbreiding van beschermde gebieden en verbetering van duurzaam beheer van de bossen en graslanden.**
3. **Behoud van vrijstromende rivieren en instandhouding van het zoetwaterecosysteem.**
4. **Schadelijke ontwikkelingen van mijnbouw en infrastructuur tegengaan en overschakelen op een duurzamer economisch model gericht op natuurbehoud.**

RESULTATEN

- Het aantal tijgers in het Russische gedeelte van het gebied is sinds 2018 met bijna een derde toegenomen tot 750. Daarmee is de doelstelling voor 2027 ruim behaald. In China groeit de tijgerpopulatie ook. Tijdens regelmatige patrouilles worden steeds minder strikken gevonden.
- De Mongoolse regering riep een strook van 15 kilometer en met een oppervlakte van ruim 9,2 miljoen hectare langs de grens uit tot beschermd gebied. Ook kreeg de bovenloop van de rivieren Tenuun en Barkh een beschermde status.
- De invoering van veeheffingen als duurzame financieringsmethode leidde tot duurzaam weidebeheer in 20 gemeenten en duurzame kasjmierproductie door 15 coöperaties. Dit leverde herders \$ 2,5 miljoen aan inkomsten op. 23 procent meer dan de normale marktprijs.

HERSTEL VAN TIJGERPOPULATIE

Populaties van iconische diersoorten in de Amoer-Heilong stabiliseren of herstellen zich. Zo steeg het aantal tijgers in Rusland van 580 in 2018 naar 750 in 2023. Ook verspreidde de tijger zich verder in zowel Rusland als China. Het aantal sneeuwlui paarden bleef met ongeveer 1.100 dieren in Mongolië stabiel.

Het herstel van de diersoorten is het resultaat van langdurige, gezamenlijke inspanningen. Al meer dan 20 jaar werken WWF-NL en regionale WWF-kantoren in de Amoer-Heilong Eco regio samen met partners en lokale gemeenschappen om de bedreigingen en druk op ecosystemen

aan te pakken, waarbij de behoeften van mens en natuur voorop staan. De kans op conflicten tussen mensen en grote roofdieren als tijgers en sneeuwlui paarden worden verkleind door bijvoorbeeld prooidierpopulaties in stand te houden. Op een breder niveau hebben WWF-NL en andere WWF-kantoren gewerkt aan het verbeteren van landgebruik zoals duurzaam bosbeheer met FSC-certificering, het stoppen van overbegrazing door vee, het behoud van natuurlijke stromingen in het rivierstelsel en het minimaliseren van risico's veroorzaakt door infrastructuur en mijnbouwontwikkelingen.

UITDAGINGEN

Net als in de Altai-Sayan, wordt ook ons werk in de Amoer-Heilong bemoeilijkt doordat Rusland WWF in maart 2023 bestempelde als 'buitenlands agent'. Hierdoor verloor WWF-Rusland haar stem bij politieke besluitvorming, mocht het geen grote evenementen meer organiseren en moest het veel gedetailleerdere toelichtingen geven voordat er openbare verklaringen werden gemaakt. Helaas hield het daar niet op. In juni 2023 verklaarde de Russische regering WWF tot 'ongewenste organisatie' omdat WWF een 'bedreiging voor de veiligheid in de economische sfeer' zou vormen. Contact tussen Russische burgers en leden van het WWF-netwerk werd hierdoor verboden. WWF-Rusland moest zich onmiddellijk terugtrekken uit onze pandafamilie en zet haar werk nu voort als onafhankelijke organisatie geregistreerd in Rusland. Op die manier kan het kantoor nog in beroep gaan tegen de typering als 'buitenlands

agent' en kan het blijven samenwerken met verschillende overheidsorganisaties zoals nationale parken, maatschappelijke organisaties en experts. Toch ligt het natuurbeschermingswerk grotendeels stil omdat WWF-Rusland geen fondsen meer mag ontvangen van buiten Rusland. Het grootste deel van het personeel moest worden ontslagen en de toekomst ziet er somber uit.

Ook in China is er steeds minder ruimte voor maatschappelijke organisaties als WWF. De autoriteiten controleren internationale ngo's al sinds 2017. Hierdoor is WWF-NL genoodzaakt om komend jaar haar strategieën in de Amoer-Heilong te herzien. Met een klein maar effectief kantoor in Mongolië en de aanwezigheid in China zal het broodnodige werk doorgaan, maar de weggevalen samenwerking met Rusland zal een uitdaging vormen.

BORNEO, SUMATRA EN PAPOEA

De eilanden Borneo, Sumatra en Papoea zijn groene paradijzen op aarde. Ze herbergen de laatste intacte tropische regenwouden van Zuidoost-Azië en behoren tot de rijkste biodiversiteit ter wereld.

Orang-oetans, olifanten, Sumatraanse tijgers, neushoorns, paradijsvogels en boomkangoeroes leven op deze eilanden. Maar door houtkap, ontbossing en de aanleg van plantages verliezen deze dieren hun leefgebied en wordt de toekomst en het culturele erfgoed van inheemse gemeenschappen die afhankelijk zijn van het bos, bedreigd.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. **Belangrijke landschappen op Borneo, Sumatra en Papoea beschermen, herstellen en met elkaar verbinden.**
2. **Door bevordering van duurzame investeringen, de impact op de natuur verminderen.**
3. **Het stabiliseren en beschermen van dierenpopulaties, met bijzondere aandacht voor olifanten, orang-oetans en tijgers.**
4. **Lokale gemeenschappen betrekken bij natuurbeschermingswerk in Kalimantan en Sarawak (Borneo) en Papoea.**

RESULTATEN

- De Indonesische regering verleende aan 18 inheemse groepen in Papoea landeigendomsrechten voor een gebied van meer dan 260.000 hectare. Dit is een belangrijke stap op weg naar de officiële erkenning van landrechten.
- Maleisië maakt van een strook land van 4 kilometer een zogenoemde wildlife corridor. Deze groene strook verbindt het Tabin Wildlife Reserve met het Silabukan Forest Reserve. Het heeft een relatief klein oppervlakte van 57,8 hectare, maar het is erg belangrijk omdat het leefgebieden van belangrijke diersoorten verbindt en daardoor vergroot.
- Twee corridors (Peusangan en SEKA) voor orang-oetans en olifanten zullen door de Indonesische overheid worden uitgeroepen tot beschermd gebied. Deze corridors zijn bedoeld om het resterende bos in het gebied te beschermen en te verbinden, om zo een gezond leefgebied voor wilde dieren en lokale gemeenschappen te creëren.

LANDGRENRECHTEN

In Tanah Papoea hebben bossen een diepe spirituele en culturele betekenis voor de inheemse bevolking. De bossen zijn de eeuwige verblijfplaats van de geesten van hun voorouders. Het behoud van deze ongerepte bossen is ook belangrijk voor hun levensonderhoud. Steeds meer mensen willen gebruikmaken van de natuurlijke grondstoffen van het bos, waardoor inheemse gemeenschappen in opstand komen tegen de ontbossing en landconversie. Omdat inheemse volkeren volgens wetenschappelijke studies de beste natuurbeschermers zijn, is wettelijke erkenning van hun landrechten onmisbaar om de bossen duurzaam te beheren en hun grondgebied

te beschermen tegen illegale houtkapbedrijven en grootschalige plantages.

In het afgelopen jaar heeft de Indonesische regering landeigendomsrechten verleend aan 18 inheemse groepen, waarmee landrechten op een gebied van 259.630 hectare werden erkend. Hoewel deze erkenning externe bedreigingen niet wegneemt, stelt het de inheemse bevolking wel in staat om hun bossen wettelijk te verdedigen. De gemeenschappen gaan de bossen nu beheren met een focus op duurzaamheid en werken aan natuurlijke oplossingen om de negatieve effecten van klimaatverandering aan te pakken.

UITDAGINGEN

Met de ondersteuning van WWF-NL werkte WWF-Indonesië samen met de Indigenous Territory Registration Agency, lokale maatschappelijke organisaties, traditionele instellingen en dorps- en districtsregeringen om de erkenning van landrechten te realiseren. WWF-Indonesië bracht partijen samen, bood financiële steun en pleitte voor het belang van de erkenning van de rechten van inheemse volken. Ook gaat WWF-Indonesië gemeenschappen helpen bij het ontwikkelen van beheerplannen, duurzame mogelijkheden om in hun levensonderhoud te voorzien en samenwerken met andere organisaties om de procedures voor de erkenning van inheemse rechten simpeler te maken.

Het Indonesische Ministerie van Milieu en Bosbouw en WWF-Indonesië hebben een moeizame relatie, wat de communicatie soms lastig maakt. Dit komt omdat sommige onderwerpen gevoelig liggen bij het ministerie.

KORAAAL- DRIEHOEK

De Koraaldriehoek is een zeegebied in de westelijke Stille Oceaan, bij Indonesië, Maleisië, de Filipijnen, Papoea-Nieuw-Guinea, Oost-Timor en de Salomonseilanden.

Het is het rijkste zeegebied ter wereld, met walvissen, dolfijnen, bruinvissen en nog vele andere soorten. Het gebied dankt zijn naam aan de maar liefst 600 soorten koralen die hier te vinden zijn. Er leven 6 verschillende soorten zeeschildpadden en meer dan 2.000 soorten rifvissen. Ook de tonijn zwemt hier rond. Meer dan 120 miljoen mensen leven in de Koraaldriehoek en zijn van de riffen afhankelijk voor voedsel, inkomen en bescherming tegen stormen. Helaas wordt deze kleurrijke onderwaterwereld ernstig bedreigd door klimaatverandering, visserij en toerisme.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. Doeltreffende bescherming van 30 procent van de zee- en kustgebieden.
2. De voedselzekerheid verbeteren door beter beheer van de visserij.
3. Bescherming van zeeschildpadden door de illegale handel in deze dieren te halveren en het gebruik tot duurzame niveaus terug te brengen.
4. De weg vrijmaken voor plasticvrije wateren door voorbeeldprojecten en een wereldwijd plasticverdrag.

RESULTATEN

- Dankzij realsensoren kon het gebruik van explosieven voor visvangst in Semporna, het belangrijkste koraalrif in Maleisië, met 76 procent worden teruggebracht.
- De trainingsmodule Ecosystem-based Fishery Management wordt door het Indonesische ministerie van Visserij en Mariene Zaken gebruikt om personeel te trainen in het beheren van belangrijke beschermde zeegebieden.
- De illegale handel in zeeschildpadden kan beter bestreden worden doordat een resolutie hierover werd aangenomen op de internationale conferentie over illegale dierenhandel CITES COP19. Een resultaat van 7 jaar lobbywerk en onderhandelingen.

ILLEGALE VISVANGST MET EXPLOSIEVEN OPGESPOORD

Het gebruik van explosieven om vissen te vangen is een illegale praktijk die veel voorkomt in tropische koraalriffen over de hele wereld, waaronder de Koraaldriehoek. Vissers gebruiken explosieven om de vissen te doden. De schokgolven zorgen voor ernstige beschadigingen aan koraalriffen waardoor ze gevoeliger worden voor de gevolgen van klimaatverandering en sneller verloren gaan. Net als de soorten die er afhankelijk van zijn. En doordat de visaantallen afnemen, vangen lokale vissers minder vis waardoor ze verder de zee op moeten varen. Dit heeft weer gevolgen voor de lokale voedselzekerheid en armoedeniveaus.

Een effectieve oplossing tegen vissen met explosieven zijn realsensoren. Deze sporen visbombardeerten op en melden ze aan wetshandhavers op het moment dat ze zich voordoet. WWF-Maleisië heeft samen met Stop Fish Bombing Malaysia en lokale wetshandhavers 5 explosiedetectoren geïnstalleerd op Mabul eiland in Semporna, Maleisië. Dit bleek zeer doeltreffend. Tussen juni en december 2022 daalde het aantal visbombardeerten met 76 procent. Stop Fish Bombing ontwikkelde deze innovatieve detectoren. WWF-NL zorgde voor de implementatie door samen te werken met de overheid, duikteams, toeristische

accommodaties en lokale belanghebbenden.

Als de lokale waterpolitie doorgaat met dit initiatief, zal dit de koraalriffen van Maleisië beter beschermen, de sterfte onder schildpadden en andere soorten terugdringen en het levensonderhoud verbeteren. Daarnaast kan deze methode op internationaal niveau als voorbeeld dienen voor gebieden die met vergelijkbare problemen te maken hebben.

UITDAGINGEN

Een aantal kantoren in de Koraaldriehoek heeft te weinig capaciteit, omdat het werven van nieuw personeel en het behouden van huidig personeel een uitdaging is. Om impactvol te blijven moet WWF-NL de kantoren in de Koraaldriehoek financieel ondersteunen zodat ze voldoende personeel kunnen werven en behouden.

AMAZONE

Het grootste nog overgebleven regenwoud ter wereld en de langste rivier op aarde zijn te vinden in de Amazone. Deze reusachtige tropische bossen met kronkelende rivieren zijn onmisbaar in het wereldklimaat.

Zo'n 10 procent van alle diersoorten ter wereld leeft hier. Net als 35 miljoen mensen. Waaronder 3 miljoen inheemse bewoners, die ongeveer 30 procent van het gebied beschermen. Het Amazonegebied is ook het grootste ontbossingsfront ter wereld. 17 procent is al ontbost. Als dit zo doorgaat, bereiken we over 10 jaar een kantelpunt. Het regenwoud kan zichzelf dan niet meer in stand houden en zal verdrogen. Omdat het dan geen regen meer produceert, ontstaat er droogte in grote delen van Zuid-Amerika. En door de enorme CO₂-uitstoot zullen we over heel de wereld te maken krijgen met extremer weer.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. **Ontbossing stoppen en 80 procent van het Amazonegebied beschermen.**
2. **De hoofdrivier en de belangrijkste zijrivieren vrijstromend en gezond houden.**
3. **Gebieden die beschermd worden door inheemse gemeenschappen handhaven of uitbreiden.**

RESULTATEN

- Een gebied in Brazilië en Colombia van 14,6 miljoen hectare – dat is 3,5 keer zo groot als Nederland – werd mede dankzij WWF goed beschermd. 16 inheemse gemeenschappen kregen hulp bij het bestuur en beheer van hun gebied.
- Het verlies van 2,3 miljoen hectare Amazoneregenwoud is voorkomen. Samen met andere ngo's en de lokale bevolking heeft WWF campagne gevoerd en juridische stappen genomen tegen plannen van de vorige Braziliaanse regering om de bescherming van nationale parken en andere natuurreservaten op te heffen.
- Er is meer aandacht voor de rivierdolfijn. Het dier wordt daardoor beter beschermd in de regio. Dankzij nieuwe technologieën en verbeterde kaarten van het leefgebied, kunnen essentiële leefgebieden beter beheerd worden.

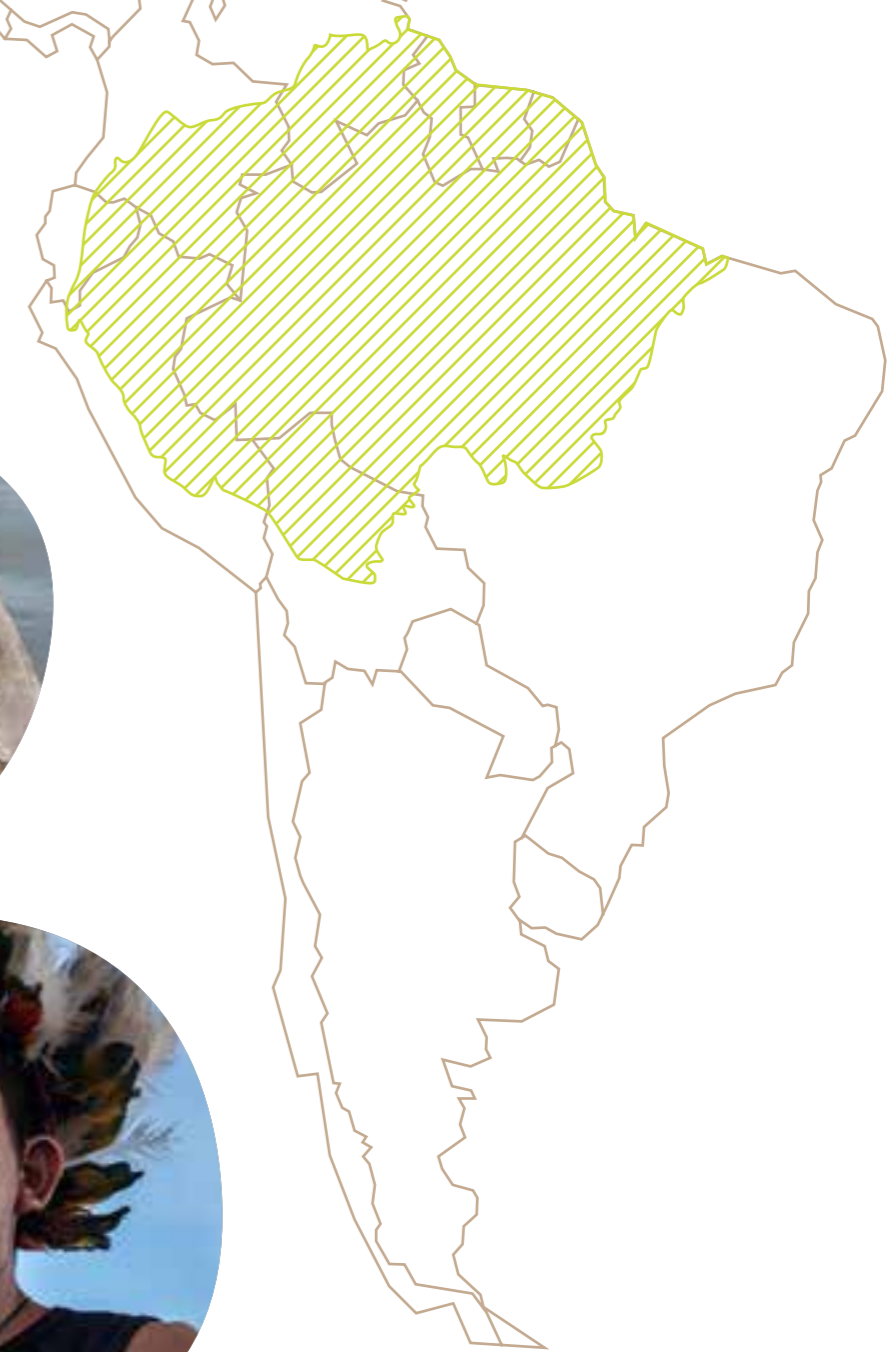
MEER LANDRECHTEN, MINDER ONTBOSSING

Tijdens de 50 jaar durende Colombiaanse burgeroorlog raakten 5,7 miljoen mensen ontheemd. Een groot deel van hen begon een nieuw leven in het regenwoud, vaak in beschermde natuurgebieden. Doordat zij daar eigenlijk niet mochten verblijven, richtten deze families zich vaak op kortetermijnwinst voor hun levensonderhoud.

Ze zijn afhankelijk van niet-duurzame veeteelt die enorme erosie veroorzaakt. Hierdoor is er constant nieuwe grond nodig. Samen met WWF-Colombia bracht WWF-NL de autoriteiten van

beschermde gebieden en 300 families samen. In ruil voor erkenning en grondrechten, zetten de families zich in om ontbossing te stoppen. Ook maken zij een kwart van hun land beschikbaar voor natuurherstel. WWF ondersteunt de families daarnaast ook met kennis en middelen voor alternatieve inkomsten.

WWF heeft ervoor gezorgd dat het concept van deze beschermingsovereenkomsten in het Nationale Ontwikkelingsplan van de nieuwe regering is terechtgekomen. Als dit plan wordt goedgekeurd door het congres, kunnen meer

UITDAGINGEN

families benaderd worden en zullen meer landrechten worden erkend. Als we de oorzaken van de ontbossing in het Colombiaanse Amazonegebied willen aanpakken, zijn erkende landrechten en alternatieve duurzame middelen van levensonderhoud van cruciaal belang.

Na een staatsgreep en de val van de Peruviaanse regering, was het land wekenlang in het nieuws door felle protesten. Doordat de overheid nog altijd onstabiel is en ministers elkaar in hoog tempo opvolgen, is het lastig om overeenkomsten te sluiten. Ondanks de sociale onrust is het WWF-kantoor in Peru er toch in geslaagd om haar natuurbeschermingswerk voort te zetten en de regering en lokale gemeenschappen te betrekken bij projecten en initiatieven. Tijdens het aanpassen aan een nieuwe politieke realiteit heeft WWF de banden met regionale overheden, andere ngo's en de private sector aangehaald.

PANTANAL

De Pantanal is het grootste, tropische moerasgebied ter wereld en strekt zich uit over Bolivia, Brazilië en Paraguay. Het beslaat zo'n 200.000 vierkante kilometer, een gebied 5 keer zo groot als Nederland.

Afhankelijk van het seizoen is het er droog of juist kletsnat. Nergens anders in Zuid-Amerika komen zoveel wilde dieren voor als hier. Er zijn 4.700 planten- en diersoorten te vinden, waaronder 600 vogelsoorten, jaguars, kaaimannen en Pantanalherten. Het gebied is essentieel voor CO₂-opslag, de opvang van extreme regenval en waterzuivering. Maar dammen en waterkrachtcentrales veranderen het natuurlijke ritme van het natte en droge seizoen, met droogte als gevolg. Ontbossing zorgt voor bodemerosie, waardoor lagunes, meren en moerassen dichtslibben.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. **Het behoud van vrijstromende rivieren in de Pantanal.**
2. **Klimaatbestendigheid en waterzekerheid voor natuur en mens, met behulp van lokale gemeenschappen.**
3. **Het stoppen van ontbossing en landconversie in het gebied.**

RESULTATEN

- Een gebied van 881 hectare valt nu onder de bescherming van een inheemse gemeenschap. Hierdoor kan de watercyclus die zorgt voor een gezonde Pantanal beter beschermd worden op een essentiële locatie.
- De nieuwe samenwerking tussen WWF-Brazilië en Aegea (het grootste particuliere sanitairbedrijf in Brazilië) zorgt voor het herstel van prioriteitsgebieden, om een gezonde en stabiele watervoorziening te waarborgen.
- Een groot nieuw project ondersteunt de grensoverschrijdende samenwerking van Brazilië, Bolivia en Paraguay om samen te werken aan het behoud, de duurzame ontwikkeling en de planning en beheer van het hele gebied.

LOKALE GEMEENSCHAPPEN BESCHERMEN WATERGEBIED

De Pantanal kreeg de afgelopen jaren te maken met de ernstigste droogte ooit. Dat toont het belang van natuurbescherming aan om zo waterschaarste tegen te gaan. Deze droogte is niet alleen het gevolg van wereldwijde klimaatverandering, maar ook van natuurvernietiging in de Pantanal zelf. De droogte zorgt voor waterschaarste bij lokale gemeenschappen.

Begin 2023 keurde het gemeentebestuur van Puerto Suarez in Bolivia een wetsvoorstel goed dat een beschermd natuurgebied onder beheer van

de Motacusito-gemeenschap plaatst. In dit gebied komen kleinere rivieren samen tot 2 grote rivieren, die de Pantanal van water voorzien. Door dit stuk te beschermen wordt de watertoevoer voor mens en natuur zekerder en zal de veerkracht van het landschap tegen klimaatverandering toenemen.

In dit proces ondersteunde WWF-NL samen met een lokale Boliviaanse organisatie voor milieurechten de lokale bewoners bij studies en het indienen van technisch-juridische voorstellen. Ook werd ervoor gezorgd dat alle leden van de Motacusito-gemeenschap mee konden doen in dit proces. De

stem van de gemeenschap speelde een grote rol in de goedkeuring van het wetsvoorstel. Deze aanpak is gebaseerd op de werkwijze van WWF-Mexico, waar dit op grote schaal wordt toegepast.

Deze nieuwe wet is een succesvol voorbeeld voor andere gemeenschappen. Er zijn al soortgelijke gesprekken en samenwerkingsverbanden opgestart, bijvoorbeeld met de gemeente Carmen Ribero Torres.

UITDAGINGEN

Sinds de Europese bossenwet van kracht is, verplaatst het probleem van natuurvernietiging zich. De vernietiging van bos voor landbouwgrond verandert in de vernietiging van savanne- en grasgebied voor landbouwgrond. Dit zorgt voor grote druk op zowel de Pantanal als de Cerrado, die beide grotendeels bestaan uit graslanden en savanne. Daarom is een aanpassing van de bossenwet noodzakelijk zodat niet alleen bossen, maar ook savannes en graslanden daaronder vallen.

CERRADO

De Cerrado is een gigantisch savannegebied dat een kwart van heel Brazilië beslaat. Met een oppervlakte van 2 miljoen vierkante kilometer is het 3 keer zo groot als Frankrijk.

Maar liefst 5 procent van alle wilde dier- en plantsoorten ter wereld leeft hier. Daarmee is het de savanne met de grootste biodiversiteit op aarde. Hier leven manenwolven, tapirs, jaguars en 60 andere kwetsbare diersoorten en meer dan 11.000 plantensoorten. Maar zij komen steeds verder in het nauw. Vorig jaar ging er een gebied van 10.000 vierkante kilometer verloren, vooral door vee en sojaplantages. Dat is een kwart van Nederland. En die soja komt met miljarden kilo's tegelijk naar Europa en China waar het vooral in veevoer verdwijnt.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. **Stoppen van natuurvernietiging in de Cerrado.**
2. **2 miljoen hectare extra wordt beschermd gebied, waaronder gebieden van de inheemse bevolking.**
3. **2 miljoen hectare aan natuurgebied moet hersteld zijn.**
4. **20.000 families krijgen toegang tot markten voor traditionele producten zodat zij werk en inkomen kunnen genereren.**

RESULTATEN

- In totaal 75 bedrijven gebruiken nu WWF-richtlijnen om tot een toeleveringsketen vrij van natuurverlies te komen. Afgelopen jaar kwamen er 10 bedrijven bij, waaronder de 2 grootste Braziliaanse vleesverwerkers en de grootste particuliere sojaproducent ter wereld. Samen maken zij plannen voor een ontbossingsvrije toeleveringsketen.
- Een beschermd natuurgebied van 398.000 hectare, ongeveer de grootte van de provincie Noord-Holland, blijft behouden. WWF-NL wist de invoering van verschillende wetsvoorstellen te voorkomen waardoor dit gebied verloren zou gaan.
- Tussen juni en december 2022 is 615 hectare grasland en 1.350 hectare inheemse vegetatie hersteld.

BESCHERMEN VAN BESCHERMDE GEBIEDEN

Mede dankzij WWF-Brazilië werden tussen juli en december 2022 14 wetsvoorstellen verworpen. Deze voorstellen zouden leiden tot het verlies van bijna 400.000 hectare aan beschermd gebied. Door inzet op beleidsniveau en door de maatschappij bewust te maken van de schadelijke gevolgen van natuurverlies, kon dit voorkomen worden.

Beschermd gebied zijn enorm belangrijk voor zowel de biodiversiteit als de inheemse bevolking in de Cerrado. Ze vormen een belangrijke leefomgeving voor verschillende dieren, wat bijdraagt aan een verbeterde veerkracht tegen

klimaatverandering. Voor lokale gemeenschappen zijn deze beschermde gebieden essentieel voor hun levensonderhoud. Zo halen ze producten als gras, noten en fruit uit de natuur die ze vervolgens kunnen doorverkopen.

Het politieke klimaat onder president Bolsonaro zorgde ervoor dat de prioriteit verschoof van het opzetten van nieuwe beschermde gebieden naar het voorkomen van het verlies van natuurgebieden. Dit ligt in lijn met de langetermijndoelstelling om landconversie te stoppen en de Cerrado te beschermen.

UITDAGINGEN

Mocht een soortgelijke situatie zich in de toekomst voordoen, dan kan het behaalde succes als voorbeeld dienen. Met de onlangs aangetreden regering van president Lula werkt WWF-NL samen aan het uitbreiden van beschermde gebieden. Dit moet zorgen voor een betere toekomst voor de Cerrado en de gemeenschappen die daar wonen.

De afgelopen jaren kreeg Brazilië te maken met toenemende spanningen, die vooral werden veroorzaakt door de verkiezingen van 2022. Het beleid van president Bolsonaro zorgde voor een enorme toename van ontbossing in de Cerrado. WWF-Brazilië slaagde erin deze uitdagingen het hoofd te bieden en wist zich effectief in te zetten dankzij de cruciale steun van donoren en het WWF-netwerk. President Lula heeft het voornemen om ontbossing in de Cerrado te stoppen voor 2030. Dat biedt hoop voor het behoud van deze unieke en onmisbare savanne.

ATLANTISCH REGENWOUD

Het Atlantisch Regenwoud loopt langs de oostkust van Brazilië en strekt zich landinwaarts uit tot in Argentinië en Paraguay.

Het is één van de rijkste natuurgebieden op aarde. 7 procent van alle plantensoorten ter wereld is hier te vinden en op 1 hectare kunnen wel 440 soorten bomen groeien. Het is de thuisbasis van de jaguar, het gouden leeuwaapje en 5 procent van alle gewervelde diersoorten. Door grootschalige ontbossing zijn de leefgebieden van dieren versnipperd geraakt. Slechts 15 procent van het oorspronkelijke bos is over. Het grootste gedeelte daarvan bestaat uit kleine, losse stukjes bos. WWF herstelt, verbindt en beschermt delen van het woud zodat dieren als de jaguar beter voedsel en een partner kunnen vinden en lokale gemeenschappen weer van het woud kunnen leven.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. De resterende 15 procent van het bos beschermen en de versnipperde stukken met elkaar verbinden.
2. Het herstellen van 1,5 miljoen hectare regenwoud voor 2030.
3. Het herstellen van de jaguarpopulatie tot meer dan 200 dieren en ten minste 2 soorten worden gered van uitsterven.

RESULTATEN

- Brazilië en Argentinië zijn begonnen met natuurherstel in een bosgebied van 12.655 hectare. Dit is een samenwerking tussen WWF-NL, andere natuurorganisaties, het bedrijfsleven en de overheden.
- In Brazilië wist WWF-NL een wetsvoorstel te voorkomen dat ontbossing in het Atlantisch Regenwoud zou toestaan. In totaal werden 14 wetsvoorstellen om beschermde gebieden in te krimpen verhinderd. Deze wetsvoorstellen hadden kunnen leiden tot het verlies van 305.000 hectare aan beschermd gebied in het Atlantisch Regenwoud.
- Meer dan 7.000 studenten namen deel aan de Restoration Olympics in Brazilië en toonden hun steun voor een hersteld en gezond Atlantisch Regenwoud.

VN-ERKENNING VOOR REGENWOUDHERSTEL

Het Trinationaal Atlantisch Regenwoudverbond is een samenwerking tussen verschillende organisaties en de overheden van Argentinië, Brazilië en Paraguay. Dankzij dit partnerschap zijn al duizenden hectaren aan land hersteld. Het doel is om voor 2030 maar liefst 1,5 miljoen hectare te herstellen. WWF speelt een belangrijke rol bij het faciliteren van dit herstel. Zo is er kennis uitgewisseld met lokale landeigenaren over de voordelen van natuurherstel en is 1 lokaal bedrijf er nu ook daadwerkelijk mee begonnen. Daarnaast hebben de WWF-kantoren in Brazilië, Argentinië en Paraguay zich op verschillende niveaus ingezet

voor bosherstel en het versterken van strategische samenwerkingen binnen het Atlantisch Regenwoudverbond en de Trinationale alliantie.

In december 2022 verkoos de VN het Atlantisch Regenwoudverdrag als 1 van de 10 wereldwijde vlaggenschipinitiatieven van het VN-Decennium voor Ecosysteemherstel. Dat is een oproep tot actie om natuurverlies wereldwijd te voorkomen, stoppen en herstellen. De VN erkent hiermee dat herstel van het Atlantisch Regenwoud verder gaat dan het planten van bomen. Het levert niet alleen voordelen op voor de natuur, maar ook voor

mensen. Denk aan werkgelegenheid en inkomen voor de lokale bevolking. Deze VN-erkenning helpt bij het werven van fondsen en steun bij overheden, bedrijven en gemeenschappen. Zo komt het doel van 2030 steeds dichterbij.

UITDAGINGEN

In het Murici-Urubu-gebied (noordoost-Brazilië) is door armoede en onbekendheid met de voordelen van bosherstel, minder animo onder de lokale boeren voor natuurherstel dan verwacht. Toch is 1 lokale partner begonnen met zijn eerste grootschalige bosherstelproject. Daardoor wordt er 50 hectare regenwoud hersteld. We hebben een goede basis gelegd voor toekomstig natuurherstel door het opzetten van boomkwekerijen en het in de praktijk tonen van duurzame boslandbouw samen met de lokale gemeenschap.

SYSTEEMVERANDERING

GREEN FINANCE

De financiële sector kan een sleutelrol spelen in het behoud en herstel van natuur. In onze economie zijn namelijk honderden miljarden euro's in omloop.

Ons spaar- en pensioengeld, bedrijfskapitaal en de rijksschatkist worden beheerd door banken en vermogensbeheerders. Met beleggingen en leningen bepalen zij welke bedrijven en projecten gesteund worden. Dat zijn investeringen met mogelijk grote gevolgen. Ze kunnen zorgen voor meer natuurverlies of juist voor natuurbehoud.

GREEN FINANCE

WWF-NL werkt op 2 manieren toe naar een economie in harmonie met de natuur. Ten eerste geven we inzicht in de risico's die instellingen lopen wanneer ze investeren in praktijken die leiden tot een afname van biodiversiteit en welke kansen ze hierdoor mislopen. En ten tweede door te laten zien dat het kan. We koppelen financiële instellingen aan groene projecten ontwikkeld door WWF-NL en aan lokale bedrijven in natuurlijke gebieden. Dat gebeurt onder meer via de programma's DFCD en MoMo4C.

We helpen de financiële sector om te vergroenen via samenwerkingen, tools en adviezen. Dit jaar hebben we onze samenwerking met Rabobank en Robeco verder voortgezet. In oktober 2022 is het Robeco Biodiversity Equities Fund gelanceerd - een krachtig instrument dat kapitaal inzet om oplossingen te vinden en het gedrag van bedrijven te beïnvloeden in de richting van een natuurpositieve economie. In de loop van het jaar hebben we 2 marktconsultaties georganiseerd over het TNFD-raamwerk (Taskforce on Nature-related Financial Disclosures). TNFD is een instrument dat bedrijven en investeerders inzicht geeft in de natuurgerelateerde risico's en kansen van hun investeringen en activiteiten. In 2022 ondersteunden wij een casestudy van het pensioenfonds Rail & OV over biodiversiteit, die veel aandacht kreeg van belangrijke spelers binnen de pensioensector.

Daarnaast wijst WWF-NL investeerders de weg naar groene bedrijven en projecten wereldwijd. Dat gebeurt onder meer via het Dutch Fund for Climate and Development (DFCD). DFCD investeert in rendabele projecten met een positieve impact op klimaatadaptatie en natuurherstel in Afrika, Azië en Latijns-Amerika. Sinds de start in 2019 heeft het programma € 1,3 miljard aan publieke en private gelden gemobiliseerd. Veel meer dan het oorspronkelijke doel van € 0,5 miljard. DFCD steunt meer dan 40 projecten over heel de wereld met geld en expertise. Samen met onze partner SNV is WWF-NL verantwoordelijk voor de Origination Facility die gericht is op het identificeren en voorbereiden van projecten om een investering te kunnen ontvangen.

Bovenop de oorspronkelijke € 30 miljoen heeft de Origination Facility dit jaar € 40 miljoen subsidie van het ministerie van Buitenlandse Zaken ontvangen. Hiermee kunnen we de komende 4 jaar 60 nieuwe projecten opstarten. Zo komt 150.000 hectare bos en wetlands en 120.000 hectare landbouwgrond onder duurzaam beheer te staan en zorgen we voor verbeterde levensomstandigheden voor meer dan 16 miljoen mensen.

Een ander programma is Mobilising More for Climate (MoMo4C). Dit programma ondersteunt kleinere lokale en internationale bedrijven bij het creëren of opschalen van innovatieve bedrijfsmodellen die ten goede komen aan gemeenschappen en die klimaatverandering tegengaan. Het programma is een samenwerking tussen WWF-NL, IUCN Nederland en Tropenbos International en wordt gefinancierd door het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken. MoMo4C is onder meer actief in Kameroen en heeft het afgelopen jaar een investering van € 30.000 gefaciliteerd voor een cacao-coöperatie die zorgt voor een efficiëntere verwerking. Ook hielp het programma bij het opstellen van een overeenkomst tussen die coöperatie en een handelsbedrijf, dat zich verplicht om ten minste 6 ton cacao per seizoen te kopen tegen een 5 procent hogere marktprijs. Dit zal zorgen voor een stabiel, hoger inkomen voor de lokale boeren en is beter voor de natuur en het klimaat. In augustus 2023 is MoMo4C gestart in Zambia, met een belangrijke rol voor het bestaande multistakeholderplatform waarin WWF-Zambia een leidende rol speelt. Dit moet bijdragen aan meer groene financiering in het land.

VOEDSEL

We houden allemaal van eten. Het geeft ons energie en brengt ons samen. Maar de manier waarop we voedsel produceren en consumeren is ook de grootste oorzaak van natuurverlies ter wereld.

Bossen worden gekapt en platgebrand om plaats te maken voor velden vol koeien en soja, dat vooral bestemd is voor veevoer. Onze bodem, lucht en ons water worden vervuild door bestrijdingsmiddelen en kunstmest. Bijna een derde van alle broeikasgassen die worden uitgestoten, komt door ons eetgedrag. En dat zorgt weer voor klimaatverandering. Door natuurvriendelijk voedsel te produceren en een plantaardig eetpatroon te volgen, zorgen we voor meer natuur. Dat is goed voor de aarde en goed voor jezelf.

VOEDSEL

SPEERPUNTEN

1. **Het stimuleren en ondersteunen van de wereldwijde transitie naar toekomstbestendige en ecologische landbouw en een natuurvriendelijk voedselsysteem.**
2. **Het volledig stoppen van ontbossing door bedrijven, grondstofketens, beleidsmakers en consumenten te activeren om voor een natuurpositief voedselsysteem te kiezen.**
3. **Een natuurvriendelijk voedingspatroon promoten en de keuze voor plantaardig eten makkelijk en aantrekkelijk maken.**

RESULTATEN

- Eind 2022 werd de Europese bossenwet aangenomen. Hierdoor zijn producten waarvoor ontbossing heeft plaatsgevonden, niet meer welkom in de Europese Unie (EU). Een grote stap in het verkleinen van de Europese voetafdruk.
- WWF-NL ondersteunde WWF-Colombia en WWF-Duitsland bij het opstellen van een financieringsvoorstel waardoor kleine cacaoboeren in het Colombiaanse Amazonegebied kunnen overstappen naar een ontbossings- en conversievrije toeleveringsketen.
- Het belang van duurzame en natuurvriendelijke voedselproductie en -consumptie is onder de aandacht gebracht bij verschillende doelgroepen. Dit gebeurde onder meer via via magazines, YouTube, lezingen, conferenties en campagnes als de Green Deal Eiwitrijke Gewassen.

HISTORISCHE BOSSENWET

Begin december 2022 stemde de EU in met een historisch akkoord waardoor producten die verband houden met ontbossing niet meer worden toegelaten op de Europese markt. Het is de allereerste wet die wereldwijde ontbossing aanpakt. Bedrijven moeten voortaan aantonen dat hun producten vrij zijn van bosvernietiging of -aantasting. Dit geldt onder meer voor soja, palmolie, rundvlees, koffie, cacao, bepaalde houtsoorten en rubber. Deze belangrijke wet zal de Europese ecologische voetafdruk op de wereldwijde natuur aanzienlijk verkleinen.

De bossenwet is het gevolg van de wereldwijde en succesvolle #Together4Forests-campagne. 220 ngo's, waaronder WWF, sloegen de handen ineen om dit te bereiken. Daarnaast lieten ruim 1,2 miljoen Europeanen, maar ook wetenschappers, inheemse leiders en vooruitstrevende bedrijven hun stem horen. WWF-NL oefende druk uit en pleitte op nationaal niveau voor de wet. Ook werden bedrijven aangemoedigd brancheverklaringen en steunbrieven te ondertekenen en werd het publiek gemobiliseerd via petitie, nieuwsbrieven en websites. Dit alles bij elkaar overtuigde Europese besluitvormers en wetmakers op nationaal en

internationaal niveau om te stemmen vóór deze wet, die sinds eind juni volledig van kracht is. WWF-NL richt zich nu op een effectieve en eerlijke implementatie van de wet. Hiervoor wordt steeds samengewerkt met bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden.

UITDAGINGEN

Aardig Eten, de allereerste voedselcampagne van WWF-NL, werd verschillende keren uitgesteld. Dit kwam doordat het meer voeten in de aarde had dan van tevoren verwacht om een test te ontwikkelen en te koppelen aan onze bestaande datamanagementsystemen.

INCLUSIEVE NATUURBESCHERMING

Klimaatverandering raakt ons allemaal,
maar niet allemaal even hard.

Groepen zoals vrouwen, jongeren, inheemse volkeren en etnische groepen zijn kwetsbaarder voor klimaatverandering. Toch besluiten zij vaak niet mee over klimaatmaatregelen. WWF-NL wil deze groepen betrekken bij haar werk. Niet alleen om morele redenen, maar ook omdat het leidt tot betere resultaten. Dit noemen we inclusieve natuurbescherming. Hiervoor is Voices for Just Climate Action (VCA) opgezet. 8 landen, waaronder Nederland, werken samen met andere organisaties om deze groepen een sterkere stem te geven. Zo kunnen zij een centrale rol opeisen als bemiddelaar, vernieuwer en pleitbezorger voor klimaatoplossingen.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. Een divers maatschappelijk middenveld dat samenwerkt aan natuurbescherming.
2. De positie van burgers in publieke debatten over een duurzame en klimaatbestendige toekomst versterken.
3. Oplossingen die mens en natuur ten goede komen, worden lokaal vormgegeven.
4. De bijdragen van maatschappelijke organisaties aan klimaatoplossingen worden meegenomen in beleid en de uitvoering daarvan.

RESULTATEN

- Het VCA-programma heeft een netwerk opgebouwd van bijna 200 lokale partnerorganisaties met de focus op vrouwen, jongeren en inheemse bevolking.
- De VCA-teams van WWF in verschillende landen hebben veel goede voorbeelden en verhalen verzameld over natuurlijke oplossingen en de sociale kant ervan. Hiermee kunnen we financiering door andere fondsen dan natuurbeschermingsfondsen aanspreken en de oplossingen goed laten passen in de lokale context.
- Het VCA-programma ontwikkelde samen met het team van WWF International een digitaal platform om onze voortgang op VCA gerelateerde doelen te meten in kantoren, landschappen en projecten, met als doel om jaarlijks te kunnen reflecteren op de inclusiviteit in al ons werk.

ZELFREFLECTIE EN VERDER LEREN

Een recent ontworpen digitaal platform geeft een snelle beoordeling van het werk van WWF op het gebied van inclusieve natuurbescherming en hoe dat zich heeft ontwikkeld. Het is een handreiking bedoeld voor leiderschapsteams die het kunnen gebruiken om intern inclusiviteit te stimuleren. Een lijst van intern en extern gerichte vragen helpt om beter te begrijpen wat inclusiviteit betekent en hoe we de vertegenwoordiging van achtergestelde groepen kunnen vergroten.

Leiderschapsteams uit het hele WWF-netwerk hebben 2 maanden lang geholpen om het VCA-

hulpmiddel te ontwerpen. Ze werden uitgenodigd om de vragen samen met hun relevante collega's te beantwoorden. Elke oefening nam ongeveer 2 uur in beslag en leverde praktische resultaten op waardoor het systeem kon worden verbeterd. De methode is nu op grote schaal in het netwerk geïntroduceerd en wordt door een groot aantal kantoren en teams gebruikt.

WWF-NL kreeg hierdoor nieuwe inzichten over hoe te communiceren en handelen richting kantoren in onze landschappen om zo inclusiviteit te bevorderen. Deze inzichten zijn vertaald in een

UITDAGINGEN

nieuw actieplan voor komend jaar voor inclusieve natuurbescherming.

Belangrijke stappen voor komende jaar zijn het maken van meetbare doelen voor inclusieve natuurbescherming en het aanmoedigen van zelfevaluatie in al onze programma's. Deze stappen zijn belangrijk in het leren over en terug laten komen van inclusiviteit in alle facetten van WWF-NL.

Om natuurbehoud effectief en voor iedereen inclusief te maken, moeten armoede en ongelijkheid aangepakt worden en ervoor gezorgd worden dat de hele samenleving meer betrokken is. Kennis uit sociaalwetenschappelijk onderzoek naar de samenleving is belangrijk om te begrijpen hoe de mensen in de gemeenschappen waar WWF mee werkt, afhankelijk zijn en leven met de natuur. Hoewel sociale wetenschap steeds meer erkenning krijgt, verlopen de financiering en acties nog steeds te traag. Daardoor ontbreekt het soms aan inzicht in de behoeften en perspectieven van gemeenschappen en dus aan kennis over concrete doelen en hoe die te bereiken.

NATURE- BASED SOLUTIONS

De mensheid staat voor grote uitdagingen: een groeiende bevolking voeden, de opwarming van de aarde een halt toe roepen en het verlies van biodiversiteit stoppen.

De natuur kan de oplossing zijn voor veel van deze problemen. Als we samenwerken mét de natuur in plaats van ertegen, kunnen we haar kracht benutten om onze klimaatbestendigheid te vergroten. Dit noemen we Nature-based Solutions. Gezonde bossen, rivieren, graslanden en oceanen nemen koolstof op. Koraalriffen werken als natuurlijke golfbrekers en beschermen kustgebieden tegen hevige stormen. Moeraslanden en oorspronkelijke rivierbeddingen ondersteunen de natuurlijke waterbalans en voorkomen overstromingen. WWF-NL werkt wereldwijd aan dit soort natuurlijke oplossingen. We laten de voordelen hiervan zien aan bedrijven, steden, lokale gemeenschappen en overheden.

DE NATUUR ALS BONDGENOOT IN DE KLIMAATCRISIS

Natuurlijke oplossingen testen in Zambia

Afgelopen jaar zijn het Rode Kruis en WWF een internationaal partnerschap aangegaan. Want bij extreme droogte, hevige regenval, overstromingen en andere natuurrampen staat het Rode Kruis klaar om mensen te helpen. Maar voorkomen is beter dan genezen. Daarom willen we samen mensenlevens redden met natuurlijke oplossingen. Wereldwijd leven meer dan 3,3 miljard mensen in gebieden die kwetsbaar zijn voor klimaatverandering. Groene beschermingsmaatregelen kunnen de intensiteit van weergeerelateerde rampen met ruim een kwart verminderen. Denk aan bosbehoud als bescherming tegen overstromingen en bodemerosie of herstel van mangroves als kustbescherming.

De samenwerking tussen WWF-NL en het Nederlandse Rode Kruis ging van start in 2 landen waar de gevolgen van klimaatverandering enorm voelbaar zijn: Zambia en de Filipijnen. In de Zambiaanse regio Kafue Flats loopt een test met natuurlijke oplossingen. De resultaten hiervan moeten de overheid ervan overtuigen om meer natuurlijke oplossingen in te zetten. Dankzij een bijdrage van de Postcode Loterij kon de samenwerking opgeschaald en uitgebreid worden naar de Filipijnen. Hier wordt momenteel een projectplan ontwikkeld om de lokale bevolking te helpen omgaan met de steeds vaker voorkomende tyfoons in de regio.

Meer mogelijk dan gedacht

Ook in andere gebieden wordt er gekeken naar kansen voor natuurlijke oplossingen. Van het Caribisch gebied tot het Atlantisch Regenwoud. Er zijn meer mogelijkheden dan verwacht. Met name rond stedelijke gebieden, waar mensen steeds meer problemen ondervinden door een groeiend tekort aan natuurlijke grondstoffen. Komend jaar wordt onderzocht hoe dit gefinancierd kan worden zodat WWF-NL ook daar aan de slag kan gaan.

WILDLIFE CONNECTIVITY

Alle wilde dieren moeten zich vrij en veilig kunnen verplaatsen van het ene leefgebied naar het andere. Zowel op het land als in het water.

Dat is nodig om genoeg voedsel te kunnen vinden, om voort te kunnen planten en om nieuwe leefgebieden te kunnen bereiken. Door klimaatverandering worden de verbindingen tussen deze leefgebieden steeds belangrijker. Wilde dieren moeten zich namelijk aanpassen aan steeds kleiner wordende leefgebieden, steeds vaker voorkomende extreme weersomstandigheden en opwarmende oceanen. Vogels trekken de bergen in waar het koeler is, terwijl zeeleven om dezelfde reden steeds dieper gaat leven.

GROENE VERBINDINGEN EN SAMENLEVEN

Zonder de verbindingen tussen leefgebieden kunnen dieren niet ontsnappen aan de steeds moeilijker leefomstandigheden en riskeren we dat ze uitsterven. Helaas verdwijnen er steeds meer van deze cruciale verbindingen door menselijke activiteiten. Hierdoor raken leefgebieden van dieren versnipperd. Volgens deskundigen zijn slechts 9 procent van de leefgebieden van wilde dieren op het land voldoende met elkaar verbonden. En dit heeft ook gevolgen voor de mens want door die versnippering gaan wilde dieren vaker buiten hun leefgebied op zoek naar voedsel of een partner. Dit leidt tot steeds meer mens-dierconflicten in een strijd om ruimte en hulpbronnen. Toekomstgerichte en innovatieve oplossingen zijn van essentieel belang om deze uitdagingen het hoofd te bieden.

Wildlife Connect

De wereld veranderen kan niemand alleen. Daarom zette WWF samen met andere ngo's en organisaties een nieuw initiatief op: Wildlife Connect. Wildlife Connect is gericht op het beschermen, beheren en herstellen van groene verbindingen in grote landschappen zodat wilde dieren zich kunnen verplaatsen en ecosystemen intact blijven. Dit wereldwijde initiatief richt zich vooralsnog op 4 voorbeeldlandschappen in Afrika, Azië, Europa en Latijns-Amerika. Samen met (lokale) partners moet voorkomen worden dat leefgebieden versnipperen en dat landgebruik beter wordt gepland en beheerd zodat dieren zich kunnen verplaatsen. Ook creëren we groene verbindingswegen terwijl we tegelijkertijd werken aan het welzijn van inheemse volken en lokale gemeenschappen.

Wildlife Credits

Daarnaast investeerde WWF-NL in zogenoemde Wildlife Credits. Dat is een vergoedingssysteem voor lokale mensen die samenleven met (grote) wilde dieren. Zij worden gestimuleerd om de natuur en populaties wilde dieren in stand te houden, terwijl ze tegelijkertijd zorgen voor een inkomen. WWF-NL werkte samen met lokale gemeenschappen om de credits te ontwikkelen. Er is een pilot opgezet in Namibië en daar bleek veel belangstelling voor te zijn. Nu wordt er gezocht naar manieren om meer steun te krijgen van zowel de overheid als privé-investeerders om dit initiatief verder uit te breiden.

Wildlife corridors

Tot slot was er afgelopen jaar ook aandacht voor het in kaart brengen van wildlife corridors. Dit zijn stukken of stroken land of water die een verbindingsweg vormen tussen leefgebieden van wilde dieren. Met GPS-tracking en de hulp van wildlife-experts zijn belangrijke corridors ontdekt. Bijvoorbeeld in de Pantanal en Zambezi. Om beter voorbereid te zijn op de toekomst, is ook bekeken of deze corridors onder verschillende klimaatscenario's overeind blijven.

FOREST FORESIGHT

Bossen zijn onmisbaar voor de gezondheid van onze aarde.

Ze zorgen voor voedsel, bouw materiaal, drinkwater, medicijnen, reguleren het klimaat en zijn het leefgebied van meer dan de helft van alle diersoorten. Miljoenen mensen zijn afhankelijk van bossen voor hun levensonderhoud. Maar door de toenemende vraag naar (landbouw)grond, vooral voor soja, palmolie en vee, worden bossen in een alarmerend tempo gekapt. In slechts 13 jaar tijd werd een oppervlakte van ruim 10 keer Nederland ontbost. WWF-NL ontwikkelde samen met partners Forest Foresight, een innovatief vroegtijdig waarschuwingssysteem. Door gebruik te maken van satellietgegevens en kunstmatige intelligentie kan illegale ontbossing 6 maanden van tevoren voorspeld en dus voorkomen worden. Zo kan WWF-NL samen met overheden actie ondernemen tegen de illegale ontbossing wereldwijd.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. **Illegale ontbossing moet in 2030 met 10 tot 30 procent zijn teruggedrongen in alle WWF-landschappen waar een ontbossingsfront is.**
2. **Het blijven ondersteunen van Forest Foresight. Het geavanceerde systeem dat ontbossing met minstens 80 procent nauwkeurigheid voorspelt, maakt gebruik van openbare kaartinformatie en radargegevens en wordt gehost in de cloud.**
3. **In 2030 moeten de regels en wetten rondom (illegale) ontbossing en protocollen voor het waarborgen van mensenrechten in dit proces in alle WWF-landschappen verbeterd zijn.**

RESULTATEN

- Forest Foresight kan verder ontwikkeld worden dankzij financiering voor nog eens 3 jaar van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Dat betekent dat het onderzoek aan de Wageningen Universiteit en Research, dat de eerste 2 jaar medegefinancierd is door WWF-NL, voortgezet kan worden en het voorspellende model verbeterd kan worden.
- Forest Foresight is uitgebreid naar meer gebieden in Gabon. 41 nationale parkmedewerkers kregen een training om het systeem goed te leren gebruiken. In de training was er ook speciale aandacht voor hoe mensenrechten gewaarborgd kunnen worden wanneer er wordt ingegrepen om ontbossing te voorkomen.
- Colombia, Peru, Bolivia en Laos hebben zich aangesloten bij het Forest Foresight-programma. In 2024 gaan er pilots van start in deze 4 landen.

VOORTZETTING VAN ONDERZOEK

Eind 2022 erkende de NWO het belang van Forest Foresight door het onderzoek aan de Wageningen Universiteit en Research voor de komende 3 jaar te financieren. WWF-NL was medefinancier van de eerste 2 jaar. Dankzij de NWO wordt er minstens 5 jaar onderzoek gedaan naar het voorspellende systeem.

Wageningen Universiteit en Research is belangrijk voor het onderzoek vanwege haar kennis op het gebied van natuurbehoud, 'remote sensing' en kunstmatige intelligentie. Forest Foresight profiteert van het kennisnetwerk van de universiteit en kan daarop voortbouwen. Ook zijn de radarwaarschuwingen voor het ontdekken van

ontbossing (de zogenoemde RADD-waarschuwingen) ontwikkeld aan de universiteit. Forest Foresight maakt veel gebruik van deze radargegevens.

Komende jaren staan in het teken van het verbeteren van het voorspellende model door nieuwe technologieën, datasets en hypothesen te onderzoeken. Daarnaast is het onderzoek gericht op het labelen van de ontbossingswaarschuwingen met bepaalde drijfveren als goudwinning of landbouw. Hierdoor is het makkelijker om de waarschuwingen te interpreteren en categoriseren. De nieuwe financiering van NWO toont aan dat Forest Foresight op degelijk wetenschappelijk onderzoek

UITDAGINGEN

is gebaseerd, wordt ondersteund door de wetenschappelijke gemeenschap en voortdurend wordt verbeterd. Dit zal de betrouwbaarheid en acceptatie van het systeem als goede oplossing tegen ontbossing vergroten onder de partijen die ermee gaan werken.

De financiering van nog eens 3 jaar onderzoek draagt bij aan de langetermijndoelstelling van het programma om ontbossing met ten minste 80 procent nauwkeurigheid te blijven voorspellen. Bovendien kan de nauwe samenwerking tussen Wageningen Universiteit en Research en WWF-NL hierdoor voortgezet worden.

Het is belangrijk om bedrijfsmodellen te testen om te zien hoe we Forest Foresight kunnen verbeteren in de toekomst en bestaande en nieuwe gebruikers kunnen aantrekken. In het afgelopen jaar liep het testen van 3 modellen vertraging op. Dit kwam door interne processen en het feit dat sommige zakelijke partners niet beschikbaar waren. Desondanks is het van cruciaal belang om gebruik te blijven maken van het momentum dat leeft onder de huidige partners.

PLASTICVRIJE OCEANEN

Elk jaar komen er miljoenen tonnen plastic in de oceaan terecht.

In de laatste 20 jaar hebben we net zoveel plastic geproduceerd als in de voorgaande 80 jaar en dit kan in de komende 10 jaar verdubbelen als er niet onmiddellijk actie wordt ondernomen. Afval komt in de oceanen terecht via rivieren, lekkende stortplaatsen en verloren vrachtcontainers en vistuig. Veel van dit afval is plastic dat jarenlang blijft bestaan en uiteenvalt in giftige microplastics. Plastic kan worden gevonden in de diepste hoeken van de oceaan tot aan de Noordpool. Het is een somber voorbeeld van onze voetafdruk op aarde.

SPEERPUNTEN EN RESULTATEN

SPEERPUNTEN

1. **Geen plastic in de natuur vanaf 2030.**
2. **In 2025 ligt er een plastic aanpak specifiek voor eilanden wereldwijd.**
3. **In 2025 is er een sterk VN-verdrag, dat de basis vormt voor de aanpak van de wereldwijde plasticcrisis.**

RESULTATEN

- WWF verkende nieuwe initiatieven en het Plastic Free Island-project in de Koraaldriehoek ging van start. Inclusief pilots voor afvalanalyse in Maleisië en de Filipijnen.
- Samen met het Coral Triangle Initiative (CTI CFF) publiceerde WWF het Stocktake Report on Plastics in the Coral Triangle. Dit rapport droeg bij aan de ontwikkeling van een regionale plastic aanpak voor kustgebieden en kan toekomstige plannen voor Plastic Smart Cities voorzien van voorbeelden.
- In november waren de eerste onderhandelingen voor het VN-verdrag. Bij de tweede onderhandelingsronde in juni riepen 134 regeringen op tot het opstellen van internationale regels. WWF pleitte daarbij voor snelle actie en strenge regelgeving.

NIEUWE PLASTICPROJECTEN OP PALAWAN EN BORNEO

Jarenlang lag de focus van WWF-NL op het terugdringen van plasticvervuiling in Indonesië. Vorig jaar verschoof de aandacht naar meer geïsoleerde regio's binnen de Koraaldriehoek. 2 nieuwe projectlocaties kwamen in beeld: het Filipijnse eiland Palawan en Maleisisch Borneo. De Filipijnen en Maleisië hebben een rijke biodiversiteit, ongerepte koraalriffen en prachtige tropische eilanden. Maar beide landen staan ook voor verschillende maatschappelijke uitdagingen. Afvalbeheer is geen prioriteit. Hierdoor hebben lokale gemeenschappen moeite om op een goede manier van hun afval af te komen en de

autoriteiten zijn terughoudend in het aanbieden van een afvaldienst.

WWF-NL ondersteunt de kantoren in de Filipijnen en Maleisië met capaciteit en middelen, door bewustwording te vergroten en door politici te mobiliseren. Samen met de private sector hebben de 3 WWF-kantoren een projectplan ontwikkeld. Hiervoor zijn veldbezoeken afgelegd en gesprekken gevoerd met lokale gemeenschappen en autoriteiten, afvalverwerkingsinstanties en bedrijven. In 2023 willen we een netwerk opbouwen en een sterke basis voor het project leggen.

UITDAGINGEN

Het nieuwe project moet de directe druk op kleine eilandgemeenschappen verlichten en op de lange termijn voorkomen dat koraalriffen worden overspoeld door afval en plasticvervuiling. Duurzaam afvalbeheer leidt tot een gezondere oceaan, wat weer leidt tot duurzamere visvangst. Ecosystemen krijgen de kans om te herstellen, net als vis-, schildpad- en walvispopulaties. De impact van dit project gaat veel verder dan alleen afvalvermindering. Het draagt bij aan het behoud van deze prachtige watergebieden en verbetert de levensstandaard van lokale gemeenschappen.

Het aanpakken van grote maatschappelijke uitdagingen zoals plasticvrije oceanen, is voor sommige lokale medewerkers nog onbekend terrein. De benodigde kennis overbrengen en trainingen geven, bleek een uitdaging. Het werven van nieuw personeel met de vereiste vaardigheden en kennis is noodzakelijk, maar blijkt ook lastig.

**MAATSCHAPPIJ
IN BEWEGING**

IN ACTIE VOOR MEER NATUUR

Natuur staat wereldwijd en dus ook in Nederland onder druk. Dat werd afgelopen jaar opnieuw duidelijk met de nationale en internationale editie van het Living Planet Report (LPR). Het nieuws over de staat van de natuur werd breed opgepakt door de pers. WWF-NL doet er alles aan om dit onder de aandacht te houden bij de overheid, bedrijven en het publiek. En ervoor te zorgen dat er actie wordt ondernomen. Een mooi voorbeeld daarvan is de Europese bossenwet, die afgelopen december is aangenomen. Dit hebben we in 2022 met een publiciteitscampagne aangejaagd.

Door aan de ene kant de druk op te voeren en aan de andere kant met oplossingen te komen, wil WWF-NL het verlies van biodiversiteit tegengaan en de natuur beschermen. Een van onze doelen is dan ook om zoveel mogelijk mensen te inspireren, motiveren en activeren om het verschil te maken. Want de wereld veranderen kan niemand alleen. Daarom slaan we handen ineen met lokale partners. En verbinden we mensen, bedrijven en de overheid, die we samen in beweging brengen. Voor de natuur en daarmee voor onszelf. Want we zijn onlosmakelijk verbonden met natuur.

Naast het Living Planet Report stond de grote (tropische) bossencampagne S.O.S. Bos centraal. Heel urgent want ontbossing en klimaatverandering versterken elkaar. Deze campagne, gericht op een jongere doelgroep, haakte op de social media-kanalen steeds in op de actualiteit. Van Black Friday tot de COP27. Met als resultaat een mooie opbrengst van bijna € 540.000 voor de regenwouden van Zuid-Amerika, de Congobekken en Indonesië. Samen vormen deze regenwouden het groene schild tegen te snelle opwarming van de aarde.

Ook organiseerden we afgelopen jaar een aantal mooie evenementen en acties zoals de High Tea voor onze toezeggens, kennissessies voor Hoge Friends, de INNO Student Challenge, Earth Hour samen met alle vrijwilligers, een nieuwjaarsevent waarin we terugblikten op een bewogen jaar en lanceerden we Toekomstkunde Junior, ons educatieprogramma voor basisschoolleerlingen.

Tot slot zorgen we er met partnerschappen in de private en publieke sector voor dat we een nog grotere impact kunnen maken voor de natuur. Zo verlengde de Nationale Postcode Loterij onze samenwerking met 5 jaar en hebben we een mooie bijdrage ontvangen om samen met het Rode Kruis mét natuur te werken om mensen te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Daarnaast zijn we een partnerschap aangegaan met Albert Heijn, om samen naar een duurzaam voedselsysteem te werken.

Elke donatie, handtekening voor een petitie, actie of samenwerking maakt het verschil om zo snel mogelijk van natuurverlies naar natuurwinst te gaan. Zo blijft de aarde leefbaar voor iedereen. Het kán, als we er samen voor kiezen.

BE ONE WITH NATURE.

887.000 totale achterban

529.000 financiële relaties, waarvan 88.000 jongeren

357.000 niet-financiële relaties

75% van alle Nederlandse basisscholen gebruikt ons Toekomstkunde-programma. Afgelopen jaar zijn er zo'n **30.000 lessen** afgenomen.

WWF-NL heeft ongeveer **430.000 volgers** op sociale media. Onze berichten zijn bijna **14 miljoen keer** bekeken. Het was een bewogen jaar op sociale media. Veel X-volgers (voorheen Twitter) haakten af door de vele veranderingen op het platform. Tegelijkertijd brak het Wereld Natuur Fonds door op TikTok en groeide met name het aantal volgers op Instagram: **17% meer dan vorig jaar**.

Meer dan **2.600 vrijwilligers** zetten zich in voor WWF-NL, waarvan 750 in de **28 regioteams**. Ze stoppen veel tijd en energie in het organiseren van activiteiten en zijn van onschatbare waarde. Hun bijdrage is niet in geld uit te drukken.

LIVING PLANET REPORT

In 2022 verscheen de twaalfde editie van het Living Planet Report (LPR), het belangrijkste onderzoeksrapport van WWF. Hierin staat hoe het wereldwijd met de natuur is gesteld. Helaas gaat het niet goed met de natuur. Het aantal populaties wilde dieren neemt nog steeds af. Vergelijken met 1970 is er sprake van een gemiddelde daling van bijna 70 procent.

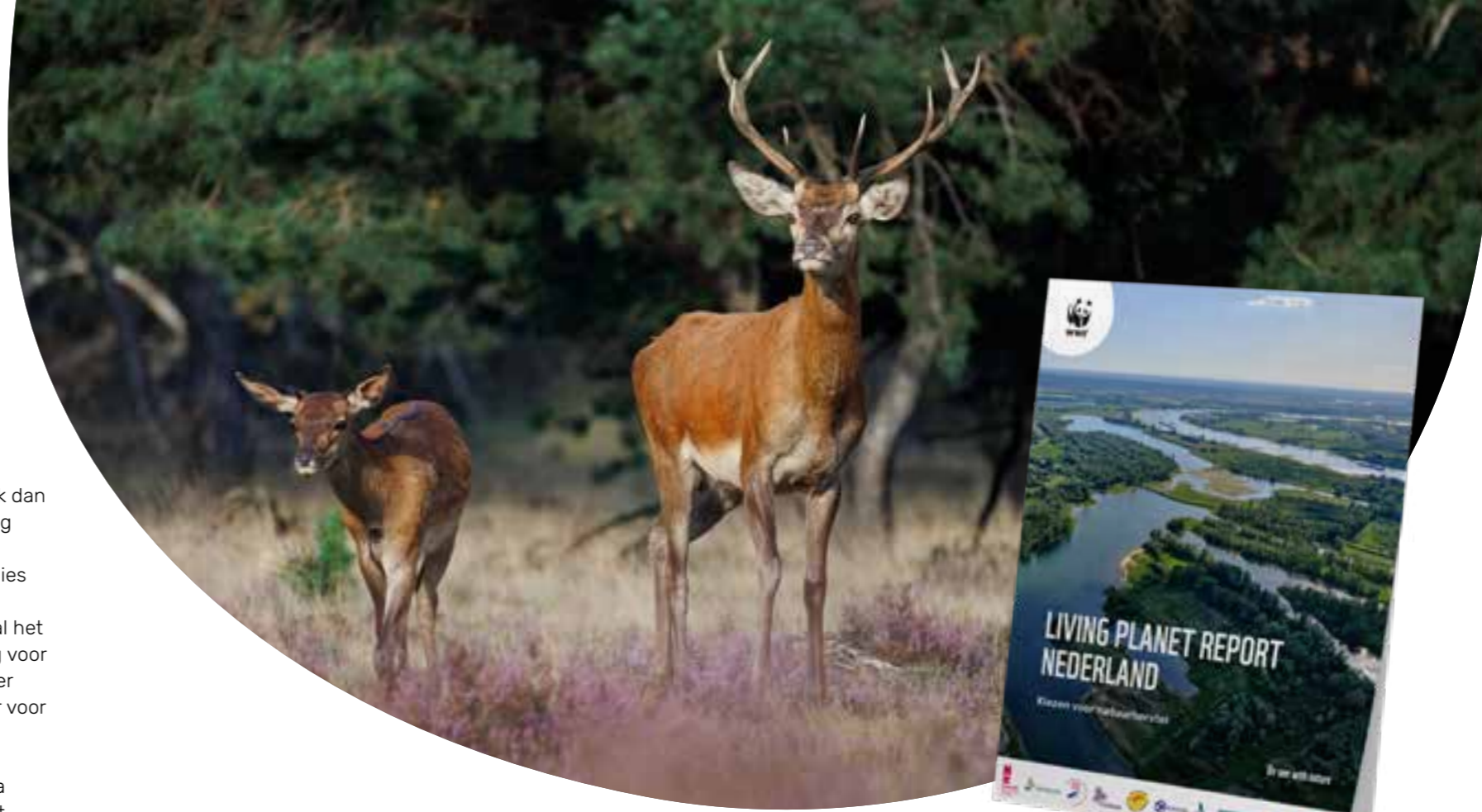
Tropische gebieden en zoetwaterpopulaties lijden het meest onder de manier waarop wij met de aarde omgaan. Grootschalige ontbossing, klimaatverandering, overbevissing, stroperij en vervuiling zorgden in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied voor de grootste regionale afname. Daar zijn populaties wilde dieren met 94 procent geslonken. De grootste wereldwijde afname is te zien bij zoetwaterdieren: gemiddeld 83 procent.

De komende jaren zijn cruciaal. Als het zo doorgaat, bereiken we binnenkort diverse kantelpunten. We kunnen niet meer wachten. We moeten actie ondernemen. De negatieve trend van natuurverlies moet zo snel mogelijk omgebogen worden naar natuurwinst. Dat kan op verschillende manieren. Door meer natuurbescherming en -herstel. Door voedsel duurzamer te produceren en consumeren en door alle sectoren snel CO₂-neutraal te maken.

WWF roept overheden, bedrijven en het publiek dan ook wereldwijd op om voor systeemverandering te zorgen. De uitdagingen waarvoor we staan, overstijgen ons natuurbeschermingswerk. Verlies van biodiversiteit en klimaatverandering zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en raken al het leven op aarde. Hier ligt ook gelijk de oplossing voor deze dubbele noodsituatie. Meer natuur is beter voor het klimaat en een stabiel klimaat is beter voor de natuur.

Voor het tweejaarlijkse onderzoek werden bijna 32.000 populaties bestudeerd van 5.230 in het wild levende diersoorten als zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën en vissen. Dat zijn er meer dan voor de voorgaande edities. Er zijn 838 nieuwe soorten en meer dan 11.000 nieuwe populaties toegevoegd aan de laatste Living Planet Index, die in 2020 werd uitgebracht.

Het aantal populaties wilde dieren neemt nog steeds af. Vergelijken met 1970 is er sprake van een gemiddelde daling van bijna 70 procent.

LIVING PLANET REPORT NEDERLAND

Vorig jaar verscheen ook de LPR over de Nederlandse natuur. En ook in ons eigen land staat de natuur onder druk. Stikstof, droogte, versnippering van natuurgebieden en teruglopende waterkwaliteit zorgen ervoor dat het slecht gaat met dieren als de patrijs, de adder, het donkere pimperlblauwtje en de rugstreeppad. Maar ook soorten die je vroeger veel zag zoals de egel en het konijn zijn in aantallen flink afgenomen. Toch is er nog hoop. Uit het onderzoek blijkt dat natuurherstel werkt.

Deze urgente maar ook hoopvolle boodschap werd breed opgepakt door de media. Landelijke kranten pakten uit met het nieuws en ook in de journaals van de grote omroepen was er aandacht voor.

De natuur in ons land heeft het vooral zwaar in duin-, heide- en agrarisch gebied. Veel populaties diersoorten zijn daar in aantal afgenomen. Bescherming alleen is niet meer voldoende. Grootschalig natuurherstel is cruciaal om verder verlies van biodiversiteit te stoppen. Dat deze aanpak werkt, zien we bij de rivieren en laagveenmoerassen. Wat ons op het land niet of nauwelijks lukt, lukt wel in de watergebieden. En daar profiteren onder meer de otter en de bever van.

De otter is een prachtig praktijkvoorbeeld van natuurherstel. Door natuurgebieden beter

met elkaar te verbinden, maaibeheer aan te passen zodat er het hele jaar riet op de oever staat en waterkwaliteit te verbeteren, is de otter weer helemaal terug in Nederland.

Ook gaat het de goede kant op met de slechtvalk. De roofvogel vliegt weer vaker rond door het verbod op een specifieke insecticide en door de plaatsing van nestkasten in stedelijk gebied.

Het Living Planet Report Nederland beschrijft hoe de natuur zich in ons land ontwikkelt sinds 1990. Deze vierde editie stond in het teken van natuurherstel en kwam tot stand in samenwerking met Naturalis Biodiversity Center, Stichting ANEMOON, EIS Kenniscentrum Insecten, FLORON, Nederlandse Mycologische Vereniging, RAVON, Sovon Vogelonderzoek Nederland, De Vlinderstichting en Zoogdierverseniging.

S.O.S. BOS

In november en december kwam WWF-NL in actie voor de regenwouden met S.O.S. Bos. Door klimaatverandering zien we dat bosbranden steeds heviger zijn en langer duren. Als we nu inzetten op natuurbescherming en het herstel van ontboste gebieden, kunnen we er in de toekomst voor zorgen dat er minder bosbranden zijn.

S.O.S. Bos was gericht op een jongere doelgroep en bestond uit een grootschalige social mediacampagne, inhakend op de actualiteit. We zien dat mensen steeds vaker incidenteel geven aan verschillende goede doelen in plaats van het structureel steunen van een organisatie. Daarom is ervoor gekozen om Facebookgebruikers, Twitteraars en Instagrammers dagelijks kort te prikkelen met berichtjes die inhaakten op het nieuws.

De aftrap was eind november met een post over Black Friday. Op de foto was een stuk bos te zien dat volledig in de as ligt. "De toekomst hoeft niet gitzwart te zijn. Help mee verdere bomenkap te voorkomen", stond erbij. Ook Sinterklaas moest eraan geloven. Begeleid door de zin 'zie de maan schijnt door de' dwaalde de goedheiligman door een kaal landschap. Vlak voor kerst werd opgeroepen om geen 'afgezaagd cadeau' te geven, maar een bosje bomen.

Ook op het wereldtoneel was er genoeg nieuws om bij aan te sluiten. Zo was er het aftreden van de Braziliaanse Bolsonaro, die plaats moest maken voor de meer natuurgezinde Lula, de internationale

conferentie COP27 over klimaatverandering en een zomer waarin er hevige bosbranden en overstromingen over de hele wereld waren.

Binnen de giftencampagne konden mensen ervoor kiezen om een symbolisch bosje bomen te kopen of een losse gift te geven. Daarnaast ging er een direct mailing uit naar de achterban. In totaal werden **4.704 bosjes bomen verkocht** waarvan **1.955 aankopen uit het bedrijfsleven** kwamen. Hiermee werd € 116.000 opgehaald. Met de losse giften kwam nog eens € 47.000 binnen. Tot slot werd via de direct mailing **€ 379.000 gedoneerd**.

De opbrengsten gingen naar de drie regenwouden die binnen de focuslandschappen van WWF-NL vallen. Het geld van de bosjes bomen ging naar het Atlantisch Regenwoud in Zuid-Amerika, de jungle van Borneo in Zuidoost-Azië kreeg de opbrengsten uit de losse giften en het opgehaalde bedrag van de giftenmail komt ten goede aan het TRIDOM-bos dat verspreid ligt over Kameroen, de Republiek Congo en Gabon.

Binnen de giftencampagne konden mensen ervoor kiezen om een symbolisch bosje bomen te kopen of een losse gift te geven. In totaal werd er met de actie S.O.S. Bos ruim 542.000 euro opgehaald.

S.O.S. BOS

**HELP MEE BOSSEN
VEILIG TE STELLEN**

WWF.NL/SOSBOS

WWF.NL/SOSBOS

IN ACTIE VOOR MEER NATUUR

NIEUWJAARSEVENT

Net als de twee voorgaande jaren was ons nieuwjaarsevent op 26 januari in hybride vorm. Vanuit het Groot Museum in Artis gingen onze natuurbeschermers en een aantal externe sprekers in gesprek met gastheer en ambassadeur Harm Edens over de thema's 'De broodnodige voedseltransitie' en 'Water doet leven'. Directeur-Generaal van WWF International Kirsten Schuijt vertelde hoe zij hier tegenaan kijkt. Ook vertelde ze meer over haar nieuwe functie bij WWF International. Verder bereidde chef-kok Jonathan Karpathios live voor de 100 aanwezige relaties een plantaardig recept. Zo'n 1.000 natuurliefhebbers volgden het evenement via de livestream of keken de uitzending terug. Ons nieuwjaarsevent is beoordeeld met een 8,3. Daarnaast gaven veel mensen aan dat dit evenement hen motiveert om WWF-NL te blijven steunen (84 procent).

GIFTENMAILINGS

De 3 giftenmailings stonden afgelopen jaar in het teken van het opleiden van koraalbeschermers en tegengaan van dynamietvisserij in de Koraaldriehoek, het voorspellen van illegale ontbossing in tropisch Afrika (TRIDOM) en natuurherstel in de Braziliaanse Cerrado.

Voor de Koraaldriehoek kwam bijna **€ 200.000** binnen. Daarmee kunnen we hydrofoons aanschaffen om dynamietvisserij te detecteren, onderzoeksreizen afleggen om koraal te monitoren en een schildpaddenopvang bouwen.

Voor centraal Afrika haalden we ruim **€ 379.000** op. Dankzij dit mooie bedrag komt er materiaal voor veldwerk, vliegen drones naar moeilijk bereikbare junglegebieden en kunnen er trainingen worden gegeven in het gebruik van Forest Foresight, een geavanceerd systeem tegen illegale ontbossing.

Voor natuurherstel in de Braziliaanse Cerrado werd ruim **€ 210.000** gedoneerd. Dit gebruiken we voor het voorbereiden van de grond, het kweken en planten van bomen en het monitoren van herstel.

EARTH HOUR 2023

Op 25 maart gingen voor de zeventiende keer in de geschiedenis van WWF een uur lang de lichten uit tijdens Earth Hour. Miljoenen mensen uit meer dan 190 landen deden mee. WWF vroeg deze mensen dit jaar voor het eerst om hun uren te registreren op het online platform Hour Bank. Het streven was om 60.000 uur binnen te halen. Omgerekend is dat 7 jaar, de tijd die we nog hebben om van natuurverlies naar natuurwinst te gaan voordat we een kantelpunt bereiken. Uiteindelijk werden een ongelofelijke 410.000 uren vastgelegd. Daarmee was het de meest succesvolle editie tot nu toe.

INNO STUDENT CHALLENGE

Afgelopen jaar organiseerden we voor de derde keer de INNO Student Challenge. Deze wedstrijd daagt studenten uit om met innovatieve ideeën voor natuurbescherming te komen. De winnaars krijgen elk € 10.000 en een jaar gratis coaching om hun droom op te starten. De bedoeling is dat de ideeën uiteindelijk bedrijfjes of stichtingen worden die de projecten kunnen uitvoeren. Uit bijna 40 veelbelovende aanvragen zijn 3 winnaars gekozen. Het Kiemcollectief, dat in Nederland werkt aan een duurzame en pesticidevrije manier van landbouw via een lokaal uitwisselingssysteem van zaden. HydroAs, dat een vroeg waarschuwingssysteem voor droogte en overstromingen ontwikkelt voor burgers, boeren en lokale overheden in Afrika. En Michipatü, dat het gebruik van traditionele, inheemse agroforestry in het Amazonegebied ondersteunt en de commerciële en ecologische waarde ervan vergroot.

SEA SWIM

Het was de bedoeling om met honderden zwemmers tegelijk op zaterdag 10 september de Noordzee in te duiken bij Scheveningen. Helaas ging de WWF-Sea Swim vorig jaar niet door. De weergoden waren ons niet gunstig gestemd. Te hoge golven in combinatie met de zeestroming en de wind zorgden ervoor dat het afgelast werd. Ondanks deze teleurstelling wisten de deelnemers afgelopen jaar wel een schitterend bedrag van ruim € 64.000 op te halen voor de bescherming van koraalriffen!

MISSIE IJSBRRR

Onze jongste donateurs kwamen dit voorjaar in actie voor de ijsbeer. Met Missie Ijsbrrr werden kinderen uitgedaagd om ijskoude challenges te doen en zo geld op te halen voor de witte beer die zo enorm heeft te lijden onder klimaatverandering. Honderden Rangers gaven gehoor aan onze oproep. Ze stapten onder koude douches, lagen in ijsbaden, haalden lege flessen op, verkochten ijskoude smoothies en deden nog veel meer om zoveel mogelijk geld in te zamelen. Ook kregen we hulp van influencer Wildebras, die zijn jonge volgers vanuit Blijdorp opriep om mee te doen met de missie. Binnen een paar weken tijd werd meer dan € 39.000 opgehaald. Met dit mooie bedrag kunnen we onder meer DNA-kits aanschaffen, zodat we precies weten hoeveel ijsberen er in een gebied leven.

IN ACTIE VOOR MEER NATUUR

NATUURHERSTELWET

De stem van meer dan een miljoen Europeanen, 7.000 wetenschappers en 100 grote bedrijven is gehoord! Begin juli 2022 stemde het Europees Parlement voor de natuurherstelwet. Samen met andere natuurorganisaties zette WWF-NL in maart een campagne op om de wet erdoorheen te krijgen. De wet dreigde namelijk te sneuvelen door weerstand vanuit een aantal EU-lidstaten, waaronder Nederland. Via verschillende kanalen riepen we onze achterban op om een petitie te ondertekenen. Maar liefst een miljoen Europeanen gaven hier gehoor aan. En dat is hard nodig. De natuur in Europa staat door klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en versnippering onder grote druk. Met deze wet moeten lidstaten zich inzetten om natuur te herstellen in gebieden die in slechte staat verkeren. In 2030 moeten ze werken aan natuurherstel in 30 procent van de aangetaste natuurgebieden. In 2050 moet dat 90 procent zijn. De definitieve tekst van de wet wordt nu opgesteld. Omdat de oppositie de wet nog steeds probeert af te zwakken, blijft WWF-NL zich inzetten voor een krachtige wet.

STATEMENT CAPS

Na het succes met de tijgershirts in 2022, gingen we dit jaar opnieuw een samenwerking aan met ontwerper en inspirator Tess van Zalinge. Het doel was om Gen Z-jongeren te motiveren om in actie te komen voor meer natuur. WWF-NL bereikt deze jonge doelgroep nog niet of nauwelijks. Om hier verandering in te brengen ontwierp Tess samen met inspirators Geraldine Kemper, Loiza Lamers, Leafs, Vjeze Fur en S10 petten met daarop een statement. Alle 6 bedachten ze een statement dat past bij hun gevoel als ze denken aan de natuur. De caps werden vervolgens via hun eigen kanalen en die van ons onder de aandacht gebracht. De petten waren bedoeld voor nieuwe donateurs. De actie leverde uiteindelijk 606 nieuwe donateurs op en een aantal waardevolle leerpunten.

MEER NATUUR

Met een prachtige tv-commercial en straatposters door het hele land, lanceerde WWF-NL deze zomer haar nieuwe merkcampagne Meer Natuur. We begonnen ooit als beschermer van dieren als de panda. In ons merkverhaal leggen we uit dat onze missie en uitdaging veel groter is geworden. Natuurverlies en klimaatverandering raken al het leven op aarde. Wat we nodig hebben voor een leefbare aarde is meer natuur. Dit zorgt voor minder klimaatverandering, meer zuurstof, water en bescherming. Maar de wereld veranderen kan niemand alleen. Daarom riepen we met deze campagne mensen op om zich bij ons aan te sluiten. De commercial is door de Creative Studio van WWF-NL zelf bedacht en grotendeels geproduceerd. De voice-over is van onze ambassadeur Armin van Buuren.

HUGE FRIENDS

In boekjaar 2022/2023 mochten we weer een nieuwe groep Huge Friends verwelkomen. Gelukkig blijven ook bestaande Huge Friends trouw aan onze organisatie. Hier zijn we enorm dankbaar voor. Deze bijdragen zijn erg belangrijk voor het werk van WWF-NL. Gelukkig konden we onze Huge Friends afgelopen jaar weer de hand schudden. Dit deden we in oktober bij de viering van ons 60-jarig bestaan in AFAS Amsterdam, waar de documentaire Our Planet Live werd vertoond. In februari betrokken we een nieuwe groep Huge Friends bij ons TRIDOM-programma, een belangrijke impuls voor het werk in het Congobekken. Daarnaast hebben we tijdens een aantal kennissessies onze Huge Friends ontmoet in Zeist en onderling kennis uitgewisseld. WWF-NL bedankt het Huge Friends Committee; bestaande uit Léon Rust, Gijs Botman, Patricia Groenewoud, Zoran van Gessel en Kevin Dijkers wederom voor hun tomeloze inzet. Hun kennis, energie en netwerk zijn van onschatbare waarde.

GA MEE OP AVONTUUR

Bij de Rangers werd het merk aangescherpt. Het sluit nu beter aan bij de belevingswereld van kinderen en hun ouders. Avontuur staat hierin centraal. Dat zie je terug in de introductie van de panda Chi. Hij is een Ranger met een missie. Kinderen kunnen met Chi op avontuur om samen de wereldwijde natuur, de dieren en onze toekomst te beschermen. De opgefriste merkidentiteit benadrukt het energieke, kleurrijke en stoere karakter van het Rangers-merk. Ook de kernwaarde 'samen' is sterker teruggebracht. Om kinderen kennis te laten maken met Chi werd in het voorjaar de merkcampagne Ga Mee Op Avontuur gelanceerd. Met Chi wordt het nog leuker en impactvoller om in actie te komen voor de natuur.

TOEZEGGERS

Vorig jaar hebben weer veel mensen WWF-NL opgenomen in hun testament en nalatenschap. We mochten maar liefst 65 nieuwe relaties verwelkomen als toezegger. Wij hebben veel toezeggers ontmoet bij het Nieuwjaarsevent in Artis afgelopen januari en mochten maar liefst 200 mensen verwelkomen bij de High Tea voor toezeggers op ons kantoor in Zeist. De High Tea stond dit jaar volledig in het teken van onze activiteiten in Nederland en werd door alle aanwezigen bijzonder gewaardeerd. Afgelopen jaar bedroegen de baten uit 152 gewaardeerde nalatenschappen ruim € 8,5 miljoen.

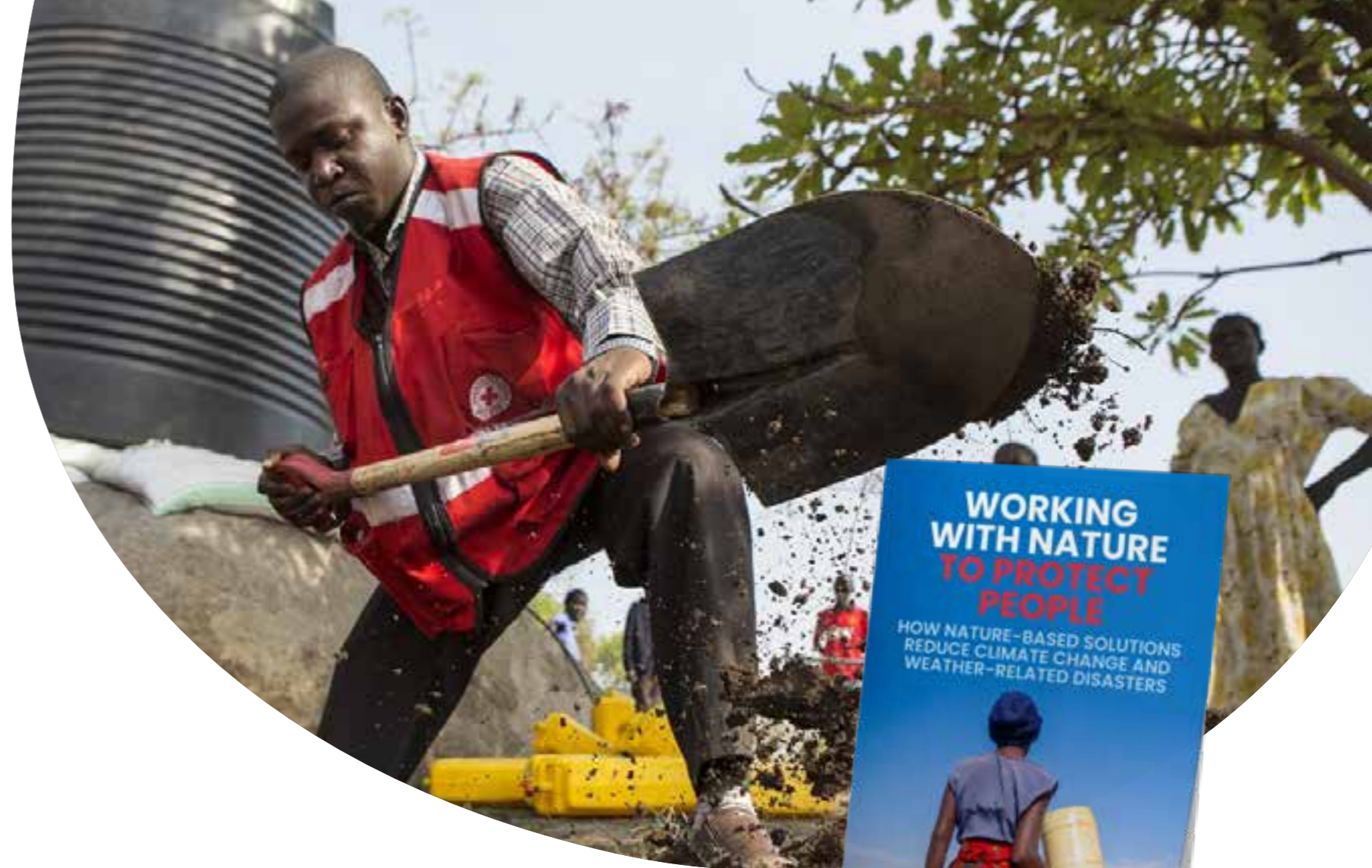

SAMEN MET STICHTINGEN

WWF-NL slaat de handen ineen met verschillende stichtingen om samen impact te maken voor de natuur. Zo werken we met DOB Ecology aan een veerkrachtig stroomgebied van de Zambezi voor mens, dier en natuur. Stichting Pharos en de Contribute Foundation zijn onze partners om tijgers terug te brengen naar Kazachstan. WWF-NL beschermde samen met de COmON Foundation een cruciale verbinding tussen natuurgebieden. In samenwerking met het Prinses Margriet Fonds en WWF-Namibië onderzoeken we welke natuurlijke oplossingen het beste werken om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen in Zambia. Met de Turing Foundation werken we in de Koraaldriehoek samen met lokale kustgemeenschappen voor de bescherming en het duurzaam gebruik van de oceaan. In Nederland kunnen we dankzij Stichting Van Rees-Klatte getijdennatuur creëren in het Haringvliet. Daarnaast werkt WWF-NL met tal van andere stichtingen samen voor ondersteuning van ons natuurbeschermingswerk.

NATIONALE POSTCODE LOTERIJ

De Nationale Postcode Loterij en WWF-NL zijn een ijzersterk team en onlosmakelijk met elkaar verbonden, zo werd afgelopen jaar opnieuw bewezen. De samenwerking werd daarom opnieuw voor 5 jaar verlengd. Dankzij de deelnemers van de Nationale Postcode Loterij kunnen we ons al sinds 1993 succesvol inzetten voor de natuur. Zowel ver weg als dichtbij. Met ondersteuning van de Nationale Postcode Loterij werkt WWF-NL aan bijzondere programma's als het Droomfonds 'Onbegrensd door Afrika' met onze partners African Parks en Peace Parks Foundation en het programma Natuurkracht voor natuurlijke oplossingen tegen overstromingen in Limburg met onze partners Natuur en Milieufederatie Limburg, Limburgs Landschap, ARK Rewilding Nederland en Natuurmonumenten. Afgelopen jaar ontvingen we ook een prachtige bijdrage om samen met het Rode Kruis mét de natuur te werken om mensen te beschermen tegen extreme weeromstandigheden door klimaatverandering.

RODE KRUIS X WWF -NL

Natuurverlies en klimaatverandering raken al het leven op aarde. Dus ook onszelf. Wereldwijd leven meer dan 3,3 miljard mensen in gebieden die kwetsbaar zijn voor klimaatverandering. Bij extreme droogte, hevige regenval, overstromingen en andere natuurrampen staat het Rode Kruis klaar om mensen te helpen. Maar voorkomen is beter dan genezen. Daarom zijn het Rode Kruis en WWF vorig jaar een internationaal partnerschap aangegaan.

Deze samenwerking ging van start met de publicatie van een baanbrekend rapport over hoe natuurlijke oplossingen mensenlevens kunnen redden. Voor het eerst blijkt uit een analyse dat groene beschermingsmaatregelen de intensiteit van weergeerelateerde rampen met ruim een kwart kunnen verminderen. Denk aan bosbehoud als bescherming tegen overstromingen en bodemerosie of herstel van mangroves als kustbescherming.

De inzichten uit het rapport worden als eerste in de Zambiaanse regio Kafue Flats in de praktijk gebracht. De gevolgen van klimaatverandering zijn hier enorm voelbaar. Stijgende temperaturen, periodes van extreme droogte afgewisseld door soms hevige overstromingen hebben een grote impact. Ook hebben veranderend landgebruik en de aanleg van dammen en wegen gevolgen gehad op de natuur en de mensen die daar wonen en afhankelijk zijn van het water voor hun eten, landbouwgrond, transport, energie en het toerisme. Rode Kruis en WWF onderzoeken nu gezamenlijk welke Nature-based Solutions in deze regio het beste gaan werken. En dankzij een prachtige bijdrage van de Postcode Loterij kunnen we de samenwerking opschalen en uitbreiden naar onder meer de Filipijnen.

SAMEN MET BEDRIJVEN

Om tot meer natuur te komen hebben we ook het bedrijfsleven nodig. Bedrijven spelen namelijk een grote rol in de maatschappij en zijn daarom onmisbaar in de strijd tegen klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Om zo snel mogelijk van natuurverlies naar natuurwinst te gaan, werken we op verschillende manieren samen met het bedrijfsleven.

Voor bedrijven richten we ons op systeemverandering en op het verduurzamen van de waardeketen. Systeemverandering stimuleren

we door samen met bedrijven schaalbare initiatieven op te zetten. Het verduurzamen van de waardeketen gebeurt onder meer door duurzame projecten op te starten binnen de focuslandschappen van WWF-NL.

Met bedrijven werken we samen om gedragsverandering bij de consument te bewerkstelligen. Dit gebeurt via marketing en communicatie. Ook roepen we onze partners op om ambitieuze wet- en regelgeving te steunen zodat we kunnen werken aan een leefbare aarde voor mens en dier.

SYSTEEMVERANDERING EN HET VERDUURZAMEN VAN DE WAARDEKETEN

Binnen onze bestaande partnerschappen werkten we afgelopen jaar samen verder aan meer natuur. We koppelden onze doelstellingen aan uitdagingen waarvoor onder meer **Alpro, Rabobank, Robeco, Tommy Hilfiger** en **Albert Heijn** staan. Bij deze bedrijven proberen we voor een hogere ambitie te zorgen. Door onze kennis en expertise te delen, komen we samen tot oplossingen voor deze uitdagingen.

Daarnaast kunnen bedrijven gebruikmaken van verschillende instrumenten van WWF. Bijvoorbeeld de Biodiversity Risk Filter. Daarmee kunnen bedrijven risico's in kaart brengen van hun impact op biodiversiteit op specifieke locaties.

Tot slot proberen we bedrijven en financiële instellingen te overtuigen om hun beleid op het gebied van natuur en klimaat verder aan te scherpen en roepen we ze op om voor ambitieuze wet- en regelgeving te pleiten. Zo steunden een aantal bedrijven dit jaar onze oproep om te tekenen voor de Europese natuurherstelwet.

MARKETING EN COMMUNICATIE

Maas, Bekking & Blitz, Zustainabox, International Card Services BV, IBTT, Zeelandia en Dille & Kamille hielpen ons dit jaar om consumenten te stimuleren om bij te dragen aan meer natuur. Dat gebeurde niet alleen door directe donaties, maar ook door te inspireren om vaker plantaardig te eten, het versturen van WWF-wenskaarten, het inkopen van een groen WWF-kerstpakket of de aanschaf van een kersthanger voor in de kerstboom.

DONATIES

Naast samenwerkingen, laten bedrijven ook via giften zien dat ze onze missie steunen. Zo kregen we fondsen voor natuurbeschermingsprojecten van onder andere **Euro-Caps en diverse kleine en grote ondernemers**. Ook groeide het aantal mkb'ers dat WWF-NL elke maand financieel steunt. **Deze groep Business Supporters ging afgelopen jaar van 150 naar 170.**

ORGANISATIE &

BESTUUR

ORGANISATIE EN BESTUUR

WWF-netwerk

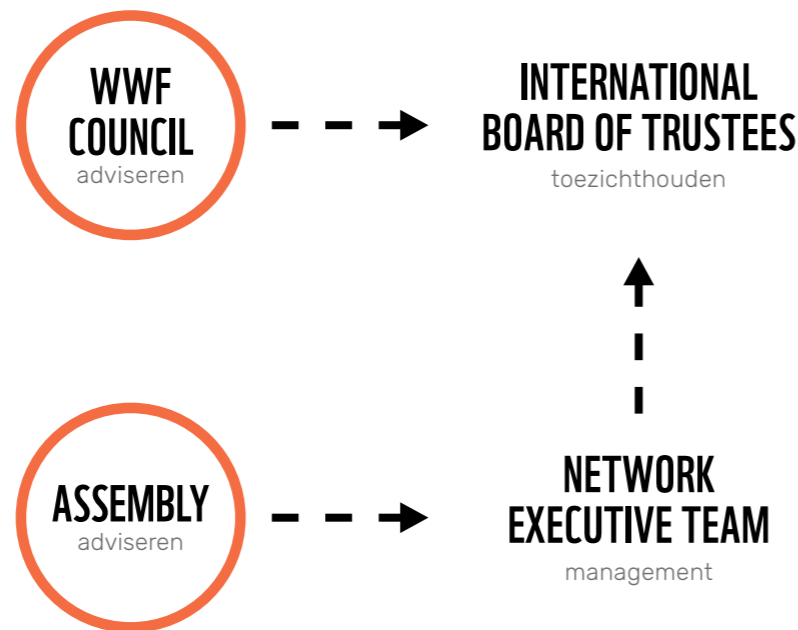
Stichting Het Wereld Natuur Fonds-Nederland is onderdeel van het wereldwijde WWF-netwerk dat als maatschappelijke organisatie in meer dan 100 landen en op 6 continenten actief is. Gezamenlijk willen we het verlies van biodiversiteit een halt toeroepen en werken aan een toekomst waarin de mens in harmonie met de natuur leeft.

Het WWF-netwerk bestaat uit individuele juridische entiteiten met elk een eigen bestuur en toezichthoudend orgaan. WWF International, gevestigd in het Zwitserse Gland, fungeert als coördinator en secretariaat van het netwerk. Afspraken over samenwerking tussen de

individuele organisaties zijn vastgelegd in een netwerkorganisatieovereenkomst. Onderdeel van deze overeenkomst is een licentieovereenkomst over het gebruik van het WWF-merk.

Lokale WWF-kantoren zijn onder te verdelen in National Organisations (NO's), Program Offices, Country Offices en Project Offices (CO's/PO's). De drie laatstgenoemde typen kantoren zijn juridisch onderdeel van en rapporteren aan NO's, WWF International of WWF-US. WWF-NL is een National Organisation.

Organisatie en bestuur van de wereldwijde WWF-netwerkorganisatie zien er schematisch als volgt uit:

Deze structuur beoogt een stem te geven aan alle kantoren binnen het WWF-netwerk, terwijl tegelijkertijd rekening gehouden wordt met de autonomie van de National Organisations, inclusief hun respectievelijke toezichthoudende organen.

International Board of Trustees

De International Board houdt toezicht op de netwerkstrategie en beoordeelt voorstellen voor besluitvorming van het Network Executive Team zoveel mogelijk in overleg met het gehele netwerk en met name de WWF Council. Hierbij respecteert de International Board de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de toezichthoudende organen van de National Organisations.

De raad bestaat uit 12 personen, waaronder 1 onafhankelijke voorzitter en 11 leden. Minimaal 6 en maximaal 9 leden zijn lid van het toezichthoudend orgaan van een National Organisation. Minimaal 3 en maximaal 6 leden zijn afkomstig van buiten de WWF-organisatie. De voorzitter van de Raad van Toezicht van WWF-NL is lid van de International Board of Trustees.

Network Executive Team (NET)

Het NET vertegenwoordigt het netwerk bij brede besluitvorming en doet daar voorstellen voor aan de International Board. Daarnaast rapporteert het NET namens het netwerk aan de International Board over de prestaties op natuurbeschermingsimpact, groei, organisatieontwikkeling, merk en communicatie.

Het NET is samengesteld uit 10 algemeen directeuren, inclusief de algemeen directeur van WWF International (voorzitter).

4 leden van het NET zijn afgevaardigden van de 4 kantoren die financieel de grootste bijdrage aan het netwerk leveren, 3 leden komen uit de regio's Afrika, Azië-Pacific en Latijns-Amerika en de Cariben en 2 leden worden gekozen door de Assembly. Bij de verkiezing en aanstelling van leden wordt een zo divers mogelijke samenstelling in type kantoor en geslacht nagestreefd. WWF-NL is vertegenwoordigd in het NET.

WWF-Council

De WWF-Council is verantwoordelijk voor de aanstelling van de leden van de International Board en fungeert daarvoor als adviesorgaan.

De Council bestaat uit alle voorzitters van het toezichthoudend orgaan van de National Organisations en de vicepresident Emeriti.

Assembly

De Assembly neemt actief deel aan de ontwikkeling van WWF-strategieën en -initiatieven door intensieve betrokkenheid bij en consultatie met het NET. De Assembly signaleert risico's en kansen en focust op de uitvoering van activiteiten om netwerknatuurbeschermingsdoelen en -strategieën te realiseren. De Assembly benoemt 2 leden van het NET. De leden van de Assembly zijn de algemeen directeuren van alle WWF-kantoren uit het netwerk.

Organisatiestructuur

WWF-NL is onderdeel van het wereldwijde WWF-netwerk (zie paragraaf Organisatie en Bestuur), maar draagt als zelfstandige Nederlandse stichting eigen verantwoordelijkheid voor haar handelen. Naast de bestuurder, tevens algemeen directeur, is er een managementteam dat bestaat uit de hoofden van de lijnafdelingen (zie paragraaf Directie). Daarnaast is er een Raad van Toezicht (zie paragraaf Raad van Toezicht). De taken en bevoegdheden van deze organen zijn beschreven in de statuten en het Huishoudelijk Reglement. De organisatie voldoet aan de diverse normen die WWF International en de sector stellen op het gebied van bestuur, ethiek, kwaliteit en kostenratio.

CBF Erkend Goed Doel

WWF-NL is een CBF Erkend Goed Doel en voldoet aan de normen die zijn opgenomen in de Erkenningsregeling Goede Doelen. Het gaat hier onder meer om de normen die zijn opgenomen op het gebied van goed bestuur en transparante verantwoording.

Andere kwaliteitsnormen die binnen WWF-NL worden gehanteerd zijn onder meer:

- Richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen
- Richtlijnen voor de ANBI-status
- Erkenningsregeling van Goede Doelen Nederland
- SBF-code voor Goed Bestuur
- Regeling Beloning Directeuren van Goede Doelen Nederland

WWF-NL

Het bestuur van WWF-NL bestaat uit 1 persoon: de algemeen directeur. De algemeen directeur stuurt het managementteam aan, waaronder 4 afdelingen vallen. Daarnaast geeft de directeur leiding aan een 2 stafunits.

Het bestuur en de Raad van Toezicht van WWF-NL onderschrijven de 3 kernprincipes van goed bestuur die voortvloeien uit de Erkenningsregeling van het CBF, te weten:

1. De functie toezicht houden is duidelijk gescheiden van de functie besturen dan wel uitvoeren;
2. De organisatie besteedt haar middelen optimaal, zodat effectief en efficiënt wordt gewerkt aan het realiseren van de doelstellingen;
3. De organisatie streeft naar een optimale relatie met belanghebbenden en heeft aandacht voor wensen, vragen en klachten.

Strategische ontwikkeling

De missie van WWF is het werken aan een toekomst waarin mens en natuur in harmonie samenleven. De kernwaarden van WWF zijn: samenwerken, moed, respect en integriteit. Afgelopen jaar was het eerste jaar van de strategie 2023-2025. In deze strategieperiode werken we aan het realiseren van een 'Nature Positive' wereld. Van natuurverlies naar natuurwinst, zo snel mogelijk. De 4 vier strategieën waarmee we dit doel willen bereiken zijn:

1. Opschalen van impact in belangrijke landschappen

We werken aan natuurbescherming in de meest biodiverse plekken ter wereld. De focus ligt daarbij op het realiseren van langetermijnpact. Afgelopen jaar werkten we aan het nog beter onderbouwen van onze investeringsbesluiten met data over impact en met de wensen van onze achterban in gedachten. Daarnaast wisten we de impact van onze projecten en programma's te vergroten door verbeteringen door te voeren in het contracteringsproces, de monitoring en evaluaties. Ook ontwierpen we nieuwe proposities op klimaat en voor het landschap Europa.

2. Op grote schaal mensen activeren

Jongeren, burgers, politici en CEO's. Steeds meer mensen strijden mee en kiezen voor meer natuur. Daar zijn we blij mee want de wereld veranderen kan niemand alleen. WWF-NL wil het steunen van de natuur zo makkelijk mogelijk maken. Bijvoorbeeld met tips over een duurzamer leven of doneren op een snelle

manier. Afgelopen jaar werkten we onder meer aan campagnes op het gebied van bossen. Daarnaast hebben we hebben we ons merk aangescherpt.

3. Diversiteit, inclusiviteit en gerechtigheid als basis

We respecteren en vieren de diversiteit in de natuur, dus ook de verschillen tussen mensen. We werken samen met partners en lokale gemeenschappen aan een leefbare aarde. Bij het werven en selecteren van medewerkers richtten we ons op diversiteit. Ook verbeterden we onze Engelse en Nederlandse taalvaardigheid en verbreedden we onze kennis over de inclusiviteit van onze natuurbeschermingsprogramma's.

4. Versterken van capaciteit

WWF-NL wil ervoor zorgen dat de tijd, middelen en energie van de organisatie op de best mogelijke manier worden ingezet. Want dan kunnen we de grootste impact maken. Door het in kaart brengen van het datamodel van WWF-NL, kunnen we in de toekomst onze werkwijze verbeteren. En dankzij persoonlijke en professionele cursussen en trainingen konden onze mensen zich verder ontwikkelen.

Arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden

Afgelopen jaar werkten we aan het opvolgen van de uitkomsten uit het medewerkers-betrokkenheidonderzoek uit 2022. Zo werd de interne communicatie verbeterd dankzij de invoering van een nieuw intranet en door maandelijks all staff-bijeenkomsten op kantoor te organiseren. Daarnaast werkten veel teams aan de onderlinge samenwerking met behulp van MBTI-sessies en door samen te werken aan belangrijke projecten.

WWF-NL kent een eigen arbeidsvoorwaarden- en onkostenreglement dat jaarlijks wordt geüpdatet. In samenwerking met de Ondernemingsraad (OR) worden de nodige wettelijke dan wel wenselijke aanpassingen gedaan. Alle functies zijn gebaseerd op en ingeschaald in een eigen functiehuis. Medewerkers stijgen ieder jaar bij goed functioneren en bij ruimte in de schaal een trede in hun salarisschaal. De salarissen werden afgelopen jaar met 2,5 procent geïndexeerd. We kijken hierbij ook naar de salarisniveaus in de goededoelensector.

Ook afgelopen jaar had de vitaliteit en gezondheid van onze medewerkers grote prioriteit. Er werd veel tijd besteed aan het

begeleiden van medewerkers in geval van ziekte of uitval. Het ziekteverzuim over het afgelopen jaar was 4,3 procent. Dit niveau is in lijn met onze doelstelling en lager dan het landelijke gemiddelde. Er is voor alle medewerkers een breed leer- en ontwikkelingsaanbod beschikbaar, zoals een persoonlijk leiderschapstraject, een talentontwikkelingsprogramma en een e-learningplatform. Afgelopen jaar zijn we ook begonnen met Engelse en Nederlandse taalcursussen om de communicatie binnen WWF-NL te verbeteren.

We bieden elk jaar een grote groep studenten een stageplek bij WWF-NL. Afgelopen jaar verwelkomden we 29 stagiaires. Ze deden onderzoek, hielpen mee en leverden zo een waardevolle bijdrage.

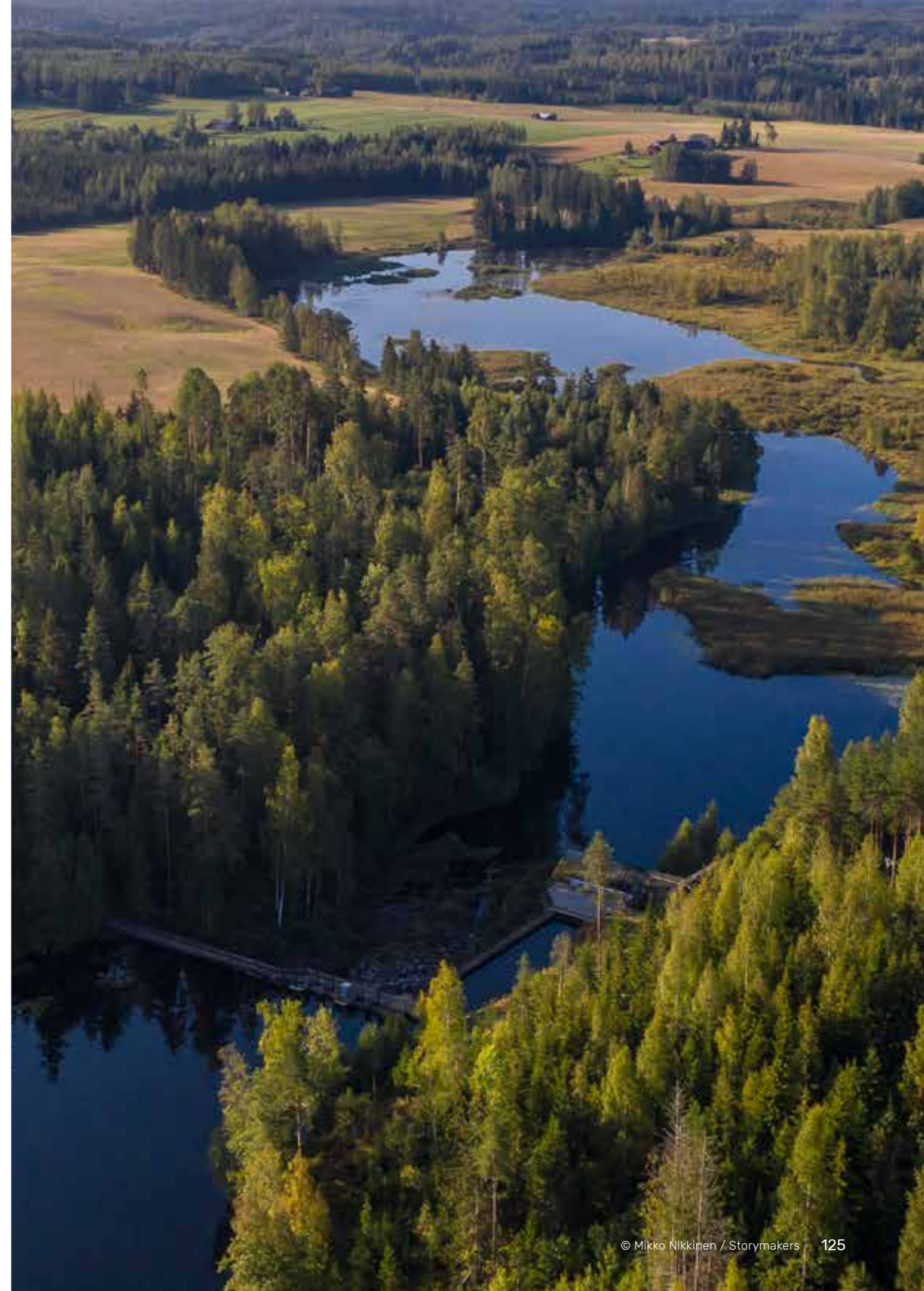
ORGANISATIE & BESTUUR

PERSONEELSOPBOUW

Personeel in cijfers	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023
Gemiddeld aantal fte	138	145	148	150	156
Gemiddeld aantal medewerkers	160	166	170	170	175
Uitstroom medewerkers	14%	19%	21%	14%	17%
Percentage vrouw/ man	69/31	67/33	65/35	65/35	64/36
Gemiddelde leeftijd	43,0	42,6	42,1	42,4	42,7
Percentage parttime/ fulltime	65/35	63/37	63/37	62/38	61/39
Gemiddeld aantal dienstjaren	7,0	7,2	6,5	6,2	6,2
Ziekteverzuim	5,7%	5,5%	4,0%	4,4%	4,3%

Ondernemingsraad

De OR binnen WWF-NL speelt een belangrijke rol in medewerkersparticipatie. Elke 6 weken is er overleg tussen de directie en de OR. De OR bestaat uit 7 leden en de samenstelling is een goede afspiegeling van het medewerkersbestand.

DATA, DIGITALISERING EN ICT

Iedereen moet zich bij WWF-NL kunnen aansluiten of zijn betrokkenheid bij onze organisatie kunnen vergroten of verbeteren. In dit proces spelen data, digitalisering en ICT een belangrijke rol. Zowel voor donateurs als vrijwilligers als medewerkers. En zowel voor marketing en communicatie als natuurbescherming.

Bij het aanjagen van een maatschappijbrede beweging, die zoveel mogelijk mensen en organisaties inspireert en activeert om in actie te komen voor de natuur, zijn we ons sterk bewust van onze verantwoordelijkheid om integer en veilig om te gaan met data.

Om als organisatie toekomstbestendig te blijven, houden we bij alle nieuwe ontwikkelingen 4 pijlers in gedachten: relevantie, cybersecurity, duurzaamheid en samenwerken.

Relevantie

In onze 24-uurseconomie vol informatie en prikkels wordt het steeds moeilijker om mensen te raken en hun aandacht vast te houden. Daarom is het belangrijk om relevante content aan te bieden. Afgelopen jaar is dan ook flink ingezet op het verbreden van ons aanbod aan informatie, kennis en de mogelijkheid om mee te doen op je eigen manier. Daarnaast is meer focus gelegd op het retentieprogramma om donateurs en geïnteresseerden beter aan ons te verbinden, zowel in communicatie als in waardering naar onze achterban.

Cybersecurity

Het vertrouwen van onze donateurs, medewerkers en vrijwilligers is ons grootste goed. De beveiliging van hun gegevens staat dan ook hoog op onze agenda. Afgelopen jaar is de veiligheid van de werkomgeving van medewerkers en vrijwilligers verder ontwikkeld. Voor onze donateurs is dit een aantal jaren geleden al gedaan. De analyse op onze belangrijkste applicaties staat voor volgend jaar weer op de planning.

De migratie naar de cloud van ons applicatielandschap voor medewerkers en vrijwilligers is in 2023 voltooid. De domeinen donateurs, medewerkers en vrijwilligers zijn qua cybersecurity nu gecombineerd in de cloud. We hebben een platform aangesloten voor detectie en mitigatie van bedreigingen en software geïmplementeerd die onze e-maildomeinen beschermt tegen vervalsing. Verouderde en kwetsbare software is uitgefaseerd en we hebben diverse toetsen uitgevoerd die valideren dat onze maatregelen stand houden. We hebben onze visie op het securitybeleid in lijn gebracht met WWF International, wat een standaardisering en verdere verbetering van ons beleid brengt.

Duurzaamheid

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan het vereenvoudigen van de systemen en tools van het marketinglandschap. We zijn teruggegaan naar 3 kernsystemen. Zo konden we kosten besparen, efficiënter te werk gaan als marketingteam, betere marketinginzichten binnenhalen en het risico op dataverlies beperken.

Verder hanteren we een sustainable life cycle-management voor laptops. En zijn we volledig overgestapt naar de cloud waardoor er geen fysieke servers meer zijn op kantoor. De airco in de serverruimte kon hierdoor uit, wat weer energieverbruik scheelt.

Door het optimaal inrichten, monitoren en evalueren van de opslagruimte en licenties waar WWF-NL gebruik van maakt, is de kostenefficiëntie van het afgelopen jaar gezond en hebben we een begroting kunnen opleveren die vrijwel geen kostenstijging kent ten opzichte van de uitgaven van 2022/2023.

Samenwerken

Vorig jaar stond nog gedeeltelijk in het teken van Covid-19 en samenwerken in een aangepaste vorm. Een jaar waarin we begonnen met de ontwikkeling van een lerende digitale organisatie, de verdere inzet van data in besluitvorming en het versimpelen van de digitale infrastructuur om snel te kunnen inspelen op relevante situaties. Het

retentieprogramma voor donateurs is ontworpen om hun betrokkenheid bij de natuur te vergroten of te verbeteren.

De interne digitale samenwerking is ook verder ontwikkeld, waarbij er veel aandacht was voor het bevorderen van de digitale volwassenheid van collega's. Hiervoor is een opleiding ontwikkeld waarvan een eerste pilot is uitgevoerd. Op basis van de inzichten van die pilot wordt deze opleiding verder aangescherpt en beschikbaar gesteld voor alle medewerkers. Daarnaast zijn er met het WWF-netwerk stappen gezet om samenwerking tussen kantoren te vergemakkelijken, denk bijvoorbeeld aan de mogelijkheden om met Microsoft Teams tussen kantoren te chatten en digitaal te vergaderen.

DIRECTIE

WWF-NL heeft 1 algemeen directeur. De taken en bevoegdheden van de directeur staan beschreven in de statuten en het bestuursreglement (onderdeel van het huishoudelijk reglement). Het managementteam, bestaat naast de algemeen directeur uit de hoofden van de lijnafdelingen.

De hoofden van de lijnafdelingen betreffen de Chief Conservation Officer (CCO), de Chief Marketing & Operations Officer (CMO/COO), de Chief People Officer (CPO) en de Chief Financial Officer (CFO). Met het vertrek van de Chief Financial Officer werd per half juni 2022 de portefeuille van de CPO uitgebreid met de activiteiten van de CFO.

De functie van algemeen directeur is tot en met 31 december 2022 vervuld door Kirsten Schuijt die per 1 januari 2023 is benoemd in de functie van Directeur-Generaal van WWF International. De algemeen directeur was tevens enig bestuurder en de Raad van Toezicht is een zorgvuldig proces gestart om een geschikte kandidaat te vinden voor het vervullen van de functie van algemeen directeur en bestuurder. Tijdens deze interim-periode zijn geen nieuwe activiteiten gestart en zijn noodzakelijke werkzaamheden overgenomen door de leden van het managementteam en is de CMO/CCO formeel benoemd tot bestuurder. De managementleden hebben hiervoor geen vergoeding ontvangen en hebben deze werkzaamheden verricht naast hun geëigende werkzaamheden.

Benoeming

De directeur wordt benoemd door de Raad van Toezicht. In mei 2023 heeft de Raad van Toezicht een nieuwe algemeen directeur benoemd. Vanaf 10 juli 2023 vervult de heer Jelle de Jong deze functie. De heer de Jong is benoemd voor de duur van 4 jaar, tot 30 juni 2027.

Beloning

De Raad van Toezicht bepaalt het beloningsbeleid, de hoogte van het loon en andere vergoedingen voor de directie. De Raad past dit beleid periodiek aan. Wat betreft de beloning volgt WWF-NL de Regeling Beloning Directeuren van Goede Doelen ten behoeve van Besturen en Raden van Toezicht. Deze regeling geeft voor het jaarinkomen een maximumnorm, die past bij de zwaarte van de functie, de omvang en de complexiteit van de organisatie, de organisatorische context en het directiemodel.

In het najaar van 2022 heeft Ernst & Young Belastingadviseurs LLP de zwaarte van de directiefunctie over 2021/2022 getoetst en akkoord bevonden. Dit leidde tot een zogenaamde BSD-score van 530 punten. De functie valt hiermee in functiegroep J. Deze BSD-score is wat hoger dan de voorgaande weging in 2021 (515 punten). Dit is het gevolg van de toegenomen omvang van de organisatie.

Volgens de bovengenoemde regeling, zoals die gold per 1 januari 2023 (1 FTE/12 maanden), bedraagt het maximale salaris € 178.309 per jaar en het maximale jaarinkomen (salaris plus belaste vergoedingen/bijtellingen, werkgeversbijdrage pensioen en overige beloningen op termijn) € 221.400 per jaar. Het salaris van de algemeen directeur bedroeg over de periode 1 juli 2022 tot en met 31 december 2022 € 67.054 (exclusief vakantiegeld) en het jaarinkomen bedroeg € 85.337. De beloning blijft binnen de maxima volgens de eerdergenoemde regeling.

In de jaarrekening, op pagina 212, is een specificatie van de directiebeloning opgenomen.

Functioneren

Eenmaal per jaar wordt het functioneren van de bestuurder beoordeeld. Na afstemming met de leden van de Raad van Toezicht bespreken de voorzitter en vicevoorzitter van de Raad van Toezicht met de bestuurder in een persoonlijk gesprek het functioneren. Dit gesprek wordt schriftelijk vastgelegd.

Nevenfuncties

Mevrouw Schuijt bekleedde tijdens haar functie als algemeen directeur en bestuurder van WWF-NL de volgende nevenfuncties:

- Lid Raad van Commissarissen PWN – Waterbedrijf Noord- Holland
- Lid Raad van Toezicht Wageningen University & Research

De heer de Jong bekleedt de volgende nevenfuncties:

- Voorzitter van het bestuur van TAUW Foundation
- Voorzitter van het bestuur van Stichting Werklandschappen van de Toekomst

RAAD VAN TOEZICHT

WWF-NL hanteert een Raad van Toezicht-model. De Raad van Toezicht houdt het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken in de organisatie in de gaten. Daarnaast adviseert de Raad de directeur en het managementteam – gevraagd en ongevraagd – over de grote lijnen van het beleid. Goedkeuring van de Raad is onder meer vereist voor de vaststelling van de strategie, het jaarplan, de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag. De taken en bevoegdheden van de Raad zijn vastgelegd in de statuten en het reglement Raad van Toezicht (onderdeel van het handboek reglementen Stichting Het Wereld Natuur Fonds-Nederland) waarin de Code voor Goed Bestuur van de Samenwerkende Brancheorganisatie Filantropie worden gevolgd. De Raad is ook de werkgever van de directeur.

Voor de verdere invulling van de relatie tussen de Raad, de directeur en het managementteam zijn voor de specifieke aandachtsgebieden binnen de organisatie ook afzonderlijke overleggen. De Audit Commissie, vastgesteld binnen de Raad, overlegt met het managementteamlid verantwoordelijk voor Finance & Operations en de directeur. Andere aandachtsgebieden (portefeuilles) zijn Conservation en Engagement. De overleggen hiervoor vinden plaats tussen de betreffende leden van de Raad, de directeur en het verantwoordelijk lid van het managementteam.

De voorzitter van de Raad overlegt daarnaast regelmatig met de directeur en minimaal 1 keer per jaar met de Ondernemingsraad. Om goed zicht te hebben op en inzicht te krijgen in de activiteiten van de organisatie, wijze van (samen)werken en besteding van financiële middelen, bezoekt de Raad ook projecten van WWF-NL.

Samenstelling Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestaat op 30 juni 2023 uit 10 leden en wordt gevormd door Inge Brakman, Laura Cramer, Anneke Keller, Louise Vet, Herman Dijkhuizen, Luthando Dziba, Tex Gunning, Sam Muller, Michael Obersteiner en Nehemiah Rotich. Anouar Noudari en Han Olff traden respectievelijk af per 17 september 2022 en 9 december 2022. Met behulp van een externe adviesorganisatie is de Raad op zoek gegaan naar nieuwe leden. Binnen

het profiel was er extra aandacht voor inclusiviteit en diversiteit, waarbij rekening is gehouden met het internationale werkveld van de organisatie. Het proces is goed afgerond en met genoeg benoemde de Raad Luthando Dziba en Nehemiah Rotich per 8 september 2022, Laura Cramer per 4 november 2022 en Michael Obersteiner per 10 december 2022 als nieuwe leden.

Sam Muller is sinds 1 december 2017 voorzitter van de Raad van Toezicht. Daarnaast is hij ook lid van het International Board of Trustees dat in Zwitserland is gevestigd en neemt uit dien hoofde ook deel aan de relevante WWF International-vergaderingen.

Inge Brakman is per 6 juni 2021 benoemd tot vicevoorzitter en richt zich als lid van de Audit Commissie, samen met Herman Dijkhuizen en Laura Cramer, op het aandachtsgebied Finance & Operations.

Het specifieke aandachtsgebied van Anneke Keller en Tex Gunning is Engagement. Louise Vet, Luthando Dziba en Michael Obersteiner richten zich in het bijzonder op de activiteiten van Conservation. Nehemiah Rotich houdt zich net als Sam Muller bezig met algemene zaken en internationale samenwerkingen.

Benoeming

De leden van de Raad van Toezicht worden benoemd door de Raad zelf. Vanaf 2021 worden de leden (her)benoemd voor een periode van 4 jaar. Sinds 2017 gold een termijn van 3 jaar. Deze termijn is nog van toepassing op de leden die vanaf dat jaar zijn benoemd. Voor 2017 was de termijn 5 jaar.

Functioneren

Voor de kwaliteit en een evenwichtige samenstelling van de Raad van Toezicht heeft de Raad een profielschets opgesteld. Hierin worden specifieke eisen gesteld aan de ervaring en expertise van individuele leden voor de afzonderlijke posities en aan de gezamenlijke Raad. De profielschets is leidend bij het werven van nieuwe leden.

ORGANISATIE & BESTUUR

Binnen de Raad is zelfevaluatie een belangrijk middel om de kwaliteit van het toezichthoudend orgaan te borgen. In de zelfevaluatie komt onder meer de mate waarin de Raad als geheel en de individuele leden afzonderlijk voldoen aan de toezichthoudende en adviserende taken aan de orde en vindt ook een evaluatie plaats van de taakverdeling binnen de Raad. De zelfevaluatie vindt 1 keer in de 3 jaar plaats onder begeleiding van een externe deskundige.

Audit Commissie

WWF-NL kent een financiële Audit Commissie als vaste commissie van de Raad van Toezicht. De Audit Commissie bestaat uit 3 leden van de Raad van Toezicht deze leden worden door de Raad zelf benoemd. De Audit Commissie is, onder verantwoordelijkheid van de Raad, belast met de voorbereiding van het toezicht op de financiële gang van zaken binnen de organisatie in het algemeen. Hieronder valt onder meer de inrichting en werking van de interne risicobeheersing- en controlesystemen, naleving van relevante wet- en regelgeving, de financiële informatieversteviging en het beleid met betrekking tot vermogensbeheer en belastingen. De Audit Commissie vergadert minimaal 4 keer per jaar en voert minimaal 1 keer per jaar een gesprek met de externe accountant.

Belangenverstrengeling

Het bestuur en de Raad van Toezicht waken voor een verstrengeling van belangen tussen WWF-NL en haar medewerkers in het algemeen, directie en leden van de Raad van Toezicht. Naast procedures die in dit kader voor medewerkers zijn ingericht, leggen zowel de directeur als ieder lid van de Raad jaarlijks een verklaring af aan de Raad van Toezicht waaruit blijkt of sprake is van een belangenverstrengeling. De directie en alle leden van de Raad verstrekken ook jaarlijks schriftelijk een opgave van hun hoofd- en nevenfuncties. De directeur heeft vooraf toestemming nodig van de Raad van Toezicht voor het aanvaarden van nevenfuncties. Op grond van deze opgaven wordt jaarlijks opnieuw getoetst of sprake is van belangenverstrengeling.

Toezicht en advies

De Raad is gedurende het boekjaar 2022/2023 op de hoogte gehouden door het bestuur en managementteam over de voortgang van de belangrijkste aandachtspunten. Dit betreft zowel de activiteiten van Conservation en Engagement waarbij databeheer en impactmeting relevante onderwerpen zijn, net als activiteiten binnen Organisation & Talent Development, Finance & Operations inclusief risico-inventarisatie en

monitoring, ICT-security en datastrategie en processen en systeemverbeteringen. In alle vergaderingen zijn ook de actuele overzichten van inkomsten en uitgaven besproken en is aandacht besteed aan het risicoprofiel. Daarnaast zijn het beleggingsstatuut en het beleggingsbeleid besproken. Verder was er dit jaar bijzondere aandacht voor de eventuele gevolgen van de situatie tussen Rusland en Oekraïne voor de organisatie en de gevolgen van het feit dat WWF per 21 juni 2023 niet meer actief kon zijn in Rusland.

Ook is informatie verstrekt over de gang van zaken binnen WWF-NL over de vitaliteit van de medewerkers. Belangrijke onderwerpen als integriteitsbeleid en inclusiviteit zijn uitgebreid aan de orde geweest. De Raad heeft zich verder laten informeren over de belangrijkste samenwerkingen en nieuwe (subsidie)projecten, (re)branding en de Green Finance-strategie.

De Raad heeft veel belangstelling voor de nationale en internationale natuurbeschermingsprojecten van WWF-NL. Iedere vergadering wordt een natuurbeschermingsthema of landschap toegelicht en worden dilemma's besproken waarbij, door de specifieke kennis binnen de Raad, de Raad waardevolle input kan leveren. De Raad benadrukt het belang van de impactmeting, waarbij samenwerking tussen natuurbescherming en de afdelingen Conservation en Finance belangrijk is en het verzamelen en interpreteren van data essentieel.

Tijdens alle vergaderingen is aandacht besteed aan het verder verbeteren van de Risk Management & Assurance-processen en de Safeguardsmaatregelen die zowel binnen het netwerk als binnen WWF-NL worden genomen. In alle vergaderingen worden zaken besproken die aandacht vragen van het bestuur en managementteam, maar ook die relevant zijn voor de relatie met en binnen het WWF-netwerk. Verder komen zaken aan bod, die binnen de International Board van WWF, waar Sam Muller onderdeel van is, worden besproken.

De Raad van Toezicht heeft in boekjaar 2022/2023 4 keer voltallig vergaderd. Deze vergaderingen waren in hybride vorm vanwege de woonplaats van de buitenlandse leden van de Raad. Verder is de Raad fysiek aanwezig geweest bij de jaarlijkse strategiedag. Er zijn 4 commissievergaderingen geweest voor de Audit Commissie en 2 voor de commissies Conservation en Engagement. Daarnaast waren er een aantal overleggen waarbij alleen de leden van de Raad betrokken waren. Dit waren vertrouwelijke overleggen

die te maken hadden met de benoeming van een nieuwe directeur. In september 2022 vond de jaarlijkse strategiedag plaats met als hoofdonderwerp 'impact', waarbij in het bijzonder aandacht is besteed aan hoe impact van de natuurbeschermingsprojecten gemeten kan worden en op welke manier impact het beste kan worden gestuurd en gerapporteerd.

Om goed zicht te hebben op en inzicht te krijgen in de activiteiten van de organisatie, wijze van (samen)werken en besteding van haar financiële middelen, bezoekt de Raad ook projecten die door WWF-NL gefinancierd worden. Dit gebeurt om het jaar in Nederland of in het buitenland. Dit boekjaar bezocht de Raad verschillende WWF-projecten in Zambia en werd gesproken met de betrokken partners van de projecten. WWF-Zambia is een van de belangrijke partnerkantoren van WWF-NL waar al jaren nauw mee wordt samengewerkt. Het opereert in een van de meest biodiverse gebieden ter wereld. Vaak in moeilijke omstandigheden. Het is ook een van de kantoren waar veel ervaring is opgebouwd met community-based conservation. De belangrijkste doelen van het werkbezoek waren beter inzicht krijgen in de (mede) door WWF-NL gefinancierde projecten die WWF samen met lokale gemeenschappen uitvoert op het gebied van zoetwater en soortenbescherming en ontmoeting van het management en belangrijke partners.

Met dank voor alle inzet en lof voor hetgeen de organisatie onder leiding van Kirsten Schuijt heeft bereikt, nam de Raad per 1 januari 2023 afscheid van Kirsten en wenste haar veel succes in haar nieuwe rol als Directeur-Generaal van WWF International. De voorzitter en vicevoorzitter voerden met Kirsten een evalueatiegesprek waarbij is teruggekeken naar haar bestuursperiode. Ook werd besproken wat de meest geschikte oplossing zou zijn voor de periode die nodig zou zijn om een geschikte opvolger te vinden. De Raad heeft diverse opties in beraad genomen en heeft vervolgens weloverwogen besloten, ook na overleg met het managementteam, dat gedurende de interimperiode de noodzakelijke werkzaamheden zouden worden overgenomen door de managementteamleden waarbij de CMO/COO formeel zou worden benoemd tot bestuurder a.i. De Raad is het managementteam dankbaar voor de extra inzet en is onder de indruk van de leiderschapskwaliteiten van het managementteam. Met behulp van een extern bureau heeft de Raad vervolgens een gedegen en uitgebreide sollicitatieprocedure gevoerd. Zowel voor het opstellen van het profiel als de benoeming, heeft de Raad overlegd met en advies ingewonnen

bij de OR. De sollicitatieprocedure is met succes afgerond en de besluitvorming rondom de benoeming en bezoldiging heeft dit boekjaar plaatsgevonden. Het verheugt de Raad dat zij Jelle de Jong per 10 juli heeft benoemd tot bestuurder en algemeen directeur.

De Raad heeft met de externe accountant EY Accountants LLP, die de jaarrekening heeft voorzien van een goedkeurende controleverklaring, het accountantsverslag besproken en heeft het door de bestuurder opgestelde bestuursverslag en jaarrekening 2021/2022, op advies van de Audit Commissie, goedgekeurd. Aan de bestuurder is decharge verleend. Daarnaast heeft de Raad een positief advies ontvangen van de Audit Commissie voor de begroting en het jaarplan 2023/2024 en deze besproken en goedgekeurd.

ORGANISATIE & BESTUUR

Bezoldiging Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht verricht de werkzaamheden onbezoldigd. Onkosten mogen worden gedeclareerd op basis van werkelijk gemaakte kosten. De totale (on)kosten over dit boekjaar bedragen € 37.717 hetgeen met name de gemaakte (on)kosten voor het werkbezoek betreft.

Rooster van aftreden

Naam	Functie	Benoemd	Hernoembaar/ Herbenoemd	Aftredend
A.S. Muller	Voorzitter, Portefeuille Algemene Zaken	01-12-2017	01-12-2020	01-12-2024
I. Brakman	Lid, Vicevoorzitter, Lid Auditcommissie/ Portefeuille F&O	19-10-2018	19-10-2021	19-10-2025
L. Cramer	Lid, Lid Auditcommissie/ Portefeuille F&O	04-11-2022	Ja, per 04-11-2026	
H.H.J. Dijkhuizen	Lid, Voorzitter Auditcommissie/ Portefeuille F&O	19-10-2018	19-10-2021	19-10-2024
L.W. Gunning	Lid, Portefeuille Engagement	15-02-2016	15-02-2021	31-12-2023
G.J. Keller	Lid, Portefeuille Engagement	19-10-2018	19-10-2021	19-10-2025
M. Obersteiner	Lid, Portefeuille Conservation	10-12-2022	Ja, per 10-12-2026	
L.E.M. Vet	Lid, Portefeuille Conservation	15-02-2016	15-02-2021	31-12-2023
L. Dziba	Lid, Portefeuille Conservation	08-09-2022	Ja, per 08-09-2026	
N. Rotich	Lid, Portefeuille Algemene Zaken en Internationale samenwerking	08-09-2022	Ja, per 08-09-2026	

Overzicht hoofd- en nevenfuncties van de Raad van Toezicht

Naam	A.S. Muller
Functie	Voorzitter
Portefeuille	Algemene zaken
Benoemd per	1 december 2017
Herbenoemd	1 december 2020
Aftredend per	1 december 2024
Herbenoembaar	Nee
Hoofdfunctie	CEO HiIL (The Hague Institute for Innovation of Law)
Nevenfuncties	<ul style="list-style-type: none"> Lid Raad van Toezicht World Wildlife Fund International Lid van Bestuur en Voorzitter Stichting Landgoed Helpmekaar

Naam	I. Brakman
Functie	Vicevoorzitter en lid Audit Commissie
Portefeuille	Finance & Operations
Benoemd per	19 oktober 2018
Herbenoemd	19 oktober 2021
Aftredend per	19 oktober 2025
Herbenoembaar	Nee
Hoofdfunctie	Onafhankelijk toezichthouder en voorzitter
Nevenfuncties	<ul style="list-style-type: none"> Voorzitter Bestuur Stichting Kijkonderzoek Lid Raad van Commissarissen DSM Nederland Lid Raad van Commissarissen Accenture Nederland Lid Bestuur Stichting de Volkskrant Voorzitter Bestuur Royal HaskoningDHV Voorzitter Raad van Advies ASN Bank Partner 'De Bestuurskamer'

Naam	L. Cramer
Functie	Lid en lid Audit Commissie
Portefeuille	Finance & Operations
Benoemd per	04 november 2022
Aftredend per	04 november 2026
Hernoembaar	Ja
Hoofdfunctie	Chief of Staff, BlueAlp

Naam	H.H.J. Dijkhuizen
Functie	Lid en voorzitter Audit Commissie
Portefeuille	Finance & Operations
Benoemd per	19 oktober 2018
Herbenoemd	19 oktober 2021
Aftredend per	19 oktober 2024
Herbenoembaar	Nee
Hoofdfunctie	Onafhankelijk toezichthouder
Nevenfuncties	<ul style="list-style-type: none"> Lid Raad van Commissarissen en Voorzitter Risk en Audit Committee N.V. Nederlandse Spoorwegen Lid Raad van Commissarissen en Voorzitter Raad van Toezicht Kröller-Müller Museum Lid Raad van Commissarissen KPN N.V.

ORGANISATIE & BESTUUR

Naam	L.W. Gunning
Functie	Lid
Portefeuille	Engagement
Benoemd per	15 februari 2016
Herbenoemd	15 februari 2021
Aftredend per	31 december 2023
Herbenoembaar	Nee
Hoofdfunctie	CEO LeasePlan Corporation N.V.
Nevenfuncties	<ul style="list-style-type: none"> Lid Raad van Toezicht Stichting Nexus Instituut Voorzitter Bestuur Stichting Grachtenfestival Lid van Bestuur SG Fleet

Naam	G.J. Keller
Functie	Lid
Portefeuille	Engagement
Benoemd per	19 oktober 2018
Herbenoemd	19 oktober 2021
Aftredend per	19 oktober 2025
Herbenoembaar	Nee
Hoofdfunctie	Interim CTO en onafhankelijk toezichthouder
Nevenfuncties	<ul style="list-style-type: none"> Lid Raad van Commissarissen BrandMR

Naam	L.E.M. Vet
Functie	Lid
Portefeuille	Conservation
Benoemd per	15 februari 2016
Herbenoemd	15 februari 2021
Aftredend per	31 december 2023
Herbenoembaar	Nee
Hoofdfunctie	Emeritus Hoogleraar Evolutionaire Ecologie, Wageningen University and Research, Gastonderzoeker, Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW)
Nevenfuncties	<ul style="list-style-type: none"> Voorzitter Bestuur Nederlands Urgenda Voorzitter Deltaplan Biodiversiteitsherstel (Societal Coalition on Biodiversity Recovery) Beoordelingscommissie Investeringsfonds Duurzame Landbouw LNV Lid van vakjury Plaque voor Duurzaam Ondernemerschap (Koning Willem I Prijs) Bestuurslid Stichting Lettinga Foundation (LEaF) Voorzitter Bestuur Stichting DOB Ecology Vicevoorzitter Bestuur Stichting Commonland Voorzitter Wetenschappelijk Programma Indonesië-Nederland (SPIN) Lid Raad van Bestuur Coöperatieve Circle Economy U.A Lid Ronde Tafel Worldconnectors Lid Groene Brein Lid Environment Steering Panel, European Academies Science Advisory Council (EASAC) Voorzitter Maatschappelijke Adviesraad KeyGene B.V. Voorzitter Begeleidingscommissie NWA programma Living labs voor het herstel van biodiversiteit Lid Nationale Commissie Sectorplannen (Ministerie OCW) Gekozen lid van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen Gekozen lid van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen Gekozen lid en Voorzitter Teylers Tweede Genootschap, Teylers Museum Haarlem

Naam	M. Obersteiner
Functie	Lid
Portefeuille	Conservation
Benoemd per	10 december 2022
Aftredend per	10 december 2026
Hernoembaar	Ja
Hoofdfunctie	Bestuurder Environmental Change Institute, University of Oxford
Nevenfuncties	<ul style="list-style-type: none"> • Senior onderzoeker, International Institute for Applied Systems Analysis • Panellid, International Resource Panel • Wetenschappelijk adviseur, Climate overshoot commission

Naam	N. Rotich
Functie	Lid
Benoemd per	08 september 2022
Aftredend per	08 september 2026
Hernoembaar	Ja
Hoofdfunctie	Ambassadeur Kenia en Hoofd Biodiversiteit & Biosafety, United Nations Environment Programme (UNEP)
Benoemd per	<ul style="list-style-type: none"> • Lid Raad van Toezicht en onderzoek adviescommissie, Wildlife Justice Commission • Voorzitter Board of Trustees, African Network for Animal Welfare • Medebestuurder, Bluebill Enterprises LTD (BBL) • Medebestuurder, Giros Adventure Tours (GAT)

Naam	L. Dziba
Functie	Lid
Portefeuille	Conservation
Benoemd per	08 september 2022
Aftredend per	08 september 2026
Hernoembaar	Ja
Hoofdfunctie	Regional Director Oost-Afrika, Madagaskar en de West – Indische Oceaan, Wildlife Conservation Society
Nevenfuncties	<ul style="list-style-type: none"> • Lid Raad van Advies, Global Change Institute, University of the Witwatersrand • Onafhankelijk lid, SANBI Board, Research Development and Innovation Committee, South African National Biodiversity Institute • Vicevoorzitter, IPBES Multidisciplinary Expert Panel • Bijzonder hoogleraar, School of Biological Sciences, University of KwaZulu-Natal (UKZN) • Onderzoeksmedewerker, African Centre for Ecology, Department of Zoology, Nelson Mandela University (NMU) • Voorzitter Bestuur, Leadership for Conservation in Africa • Lid Board of Trustees, National Parks Trust of South Africa • Lid Board of Trustees, The Endangered Wildlife Trust (EWT)

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMEN

WWF-NL werkt aan de verduurzaming van haar eigen bedrijfsvoering en dat van haar partners en leveranciers. Daarmee wil WWF-NL naast wereldwijde natuurbescherming ook in Nederland een bijdrage leveren aan verdere verduurzaming van onze maatschappij.

De rapportage van niet-financiële informatie wordt in de EU net zo belangrijk als de traditionele financiële verslaggeving en moet van dezelfde kwaliteit worden. Dat is het doel van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), deze nieuwe EU-richtlijn wordt voor de grootste, beursgenoteerde bedrijven over boekjaar 2024 van kracht. Hoewel WWF bijdroeg aan de totstandkoming van de Europese Green Deal en de daaruit voortkomende CSRD-richtlijn, is deze niet van toepassing op de organisatie WWF-NL zelf. Vanzelfsprekend zien we onszelf wel als een voorloper op het gebied van duurzaamheid en leveren onze projecten een grote bijdrage aan de wereldwijde biodiversiteit. We laten ons inspireren door de CSRD-ontwikkelingen en zullen in het komend jaar uitwerken hoe we de CSRD-richtlijn nog meer in onze doelstellingen en bijdrages kunnen integreren.

Onderzoek betrokkenheid deelnemers bij Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

In het boekjaar 2022/2023 is een student van de Universiteit Groningen, als onderdeel van haar masterscriptie Duurzaam Ondernemen, een onderzoek gestart met als doel de relatie te onderzoeken tussen de organisatorische context van WWF-NL en de mate van betrokkenheid van medewerkers bij Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). De organisatorische context kan dus gedefinieerd worden als de perceptie van medewerkers van (1) de MVO-cultuur van WWF-NL, (2) hoe MVO momenteel is georganiseerd, (3) MVO in het algemeen en (4) de voordelen bij deelname aan MVO. Op basis van de resultaten zijn aanbevelingen

gedaan over hoe de betrokkenheid van medewerkers bij MVO kan worden verbeterd. WWF-NL heeft deze aanbevelingen ter harte genomen.

Huisvesting

Kantoorgebouw

Ons pand is een gerenoveerd gebouw uit de jaren 50, omgebouwd tot het eerste CO2-neutrale kantoorgebouw in Nederland. Het heeft een aangenaam binnenklimaat dankzij geglazuurde tegels van Nederlandse klei die verse lucht binnenlaten. Houten zonwering zorgt voor warmte in de winter en schaduw in de zomer. Het biedt onderdak aan warmte minnende vleermuizen en gierzwaluwen. De fietsenstalling heeft een groen sedumdak waar volop insecten op af komen. De hal heeft een kurk- en lijnolievloer die hergebruikt kan worden. Al het hout en bamboe is FSC-gecertificeerd. Leem en klimaatmatten zorgen voor energiezuinige verwarming en koeling via een warmtepomp. Het pand heeft driedubbel glas voor optimale isolatie.

Hybride werken

Ons kantoor is een plaats waar je goed, prettig en productief kunt (samen)werken en vergaderen met een team – waarvan een deel fysiek op kantoor aanwezig is en de rest vanuit huis werkt. We hebben meerdere ontmoetingsplekken en vergaderruimtes, die zo zijn ingericht dat er vanuit elke zaal hybride gewerkt kan worden.

Door hybride werken heeft ons kantoor een andere invulling gekregen. Het fungeert nu meer als ons WWF-clubhuis. Dat betekent dat ons kantoor niet altijd even intensief gebruikt wordt als vóór COVID-19. Gelukkig zijn er ook andere manieren om optimaal gebruik te maken van het pand. Zo zijn verschillende ruimtes tegenwoordig beschikbaar voor verhuur aan externen.

Energieverbruik

Het groene gasverbruik kwam uit op 9.110 m3.

De afname van 8 procent ten opzichte van voorgaand boekjaar was het gevolg van de warme zomermaanden en de milde winter. Het gasverbruik wordt volledig gecompenseerd. Zo kunnen projecten ondersteund worden die wereldwijd schone energie ontwikkelen.

We nemen 100 procent Nederlandse windenergie af. Aan elektriciteit is 148.400 kwh ingekocht. Een afname van 8,3 procent ten opzichte van voorgaand boekjaar. Deze energiebesparing is mede te danken aan het aanbrengen van ledverlichting.

Onze 208 zonnepanelen wekten 33.607 kwh op. Genoeg voor 13 huishoudens per jaar. We leverden 2.472 kwh terug aan het publieke net en er is 2.732 kwh opgeladen door auto's aan onze 2 laadpalen op het terrein.

Energiebesparende maatregelen

In het afgelopen boekjaar:

- Is het Energielabel opnieuw aangevraagd. We kregen A++.
- Zijn alle lampen door ledverlichting vervangen. Door deze overstap bespaarden we 50 procent op het energieverbruik van verlichting. Daarnaast wordt er bijna 30.000 kg minder CO2 uitgestoten. Deze investering zal binnen 5 jaar terugverdiend zijn.
- Is de lift vervangen door een energiezuinig exemplaar. Bij vervanging van de verouderde lift is ervoor gekozen om gelijk een energiezuinig exemplaar terug te plaatsen. Deze nieuwe lift (Gen2 Life) levert tot 75 procent energiebesparing op en produceert schone energie die de impact op het elektrische systeem van het gebouw minimaliseert.
- Was al het witgoed in de keuken toe aan vervanging. Dit moment is aangegrepen om energiezuiniger witgoed terug te plaatsen.

Afval

De verschillende afvalstromen zagen er afgelopen boekjaar als volgt uit (oorgaand jaar tussen haakjes):

GFT	170 kg (312 kg)
Koffiedik	160 kg (150 kg)
Papier en karton	1.885 kg (1.848 kg)
Glas	1.200 kg (792 kg)
PMD	46 kg (205 kg)
Ongesorteerd afval	1.704 kg (1.317 kg)

Het PMD-afval is sterk afgenomen omdat meer artikelen in glaswerk zijn besteld.

Papierverbruik

Kantoor	0,1 ton (0,1 ton)
Magazines, direct mailings en overig drukwerk	290 ton (303 ton)

Bedrijfsrestaurant

Ons bedrijfsrestaurant staat bekend om gezonde, verse en duurzame gerechten. We gebruiken Nederlandse granen en verwerken groente en fruitkneusjes voor hun smaak, ondanks hun uiterlijk. Al onze gerechten zijn lokaal, biologisch en seizoensgebonden met zo min mogelijk 'food miles'. De keuken is volledig vegetarisch om duurzaamheid te bevorderen. We zetten ons actief in tegen voedselverspilling door efficiënt in te kopen en alles van de producten te gebruiken. Onze keuze voor koffieautomaten vermindert verspilling van ongebruikte koffie. Daarnaast verwerken we reststromen centraal en werken samen met leveranciers om circulariteit in de keten te bevorderen. Kortom, ons restaurant staat voor gezond, vers, duurzaam, lokaal en vegetarisch eten met een focus op minimaliseren van afval en voedselverspilling.

Reizen & Vervoer

We stimuleren medewerkers om voor hun werk zoveel mogelijk te reizen met de fiets of het openbaar vervoer. Autogebruik wordt zoveel mogelijk ontmoedigd. Dit is niet alleen beter voor het klimaat, maar draagt ook bij aan de vitaliteit van onze medewerkers.

Fiets

Voor zakelijke en woon-werkreizen met de fiets ontvangen medewerkers een kilometervergoeding in lijn met de door de belastingdienst goedgekeurde maximale onbelaste vergoeding. Daarnaast kunnen medewerkers deelnemen aan ons leasefietsplan, waardoor de aanschaf van een nieuwe (elektrische) fiets een stuk aantrekkelijker wordt. Het afgelopen boekjaar hebben 13 collega's deelgenomen aan het leasefietsplan.

OV

Elke medewerker ontvangt een NS Business Card waarmee, voor WWF-NL reizen, met al het openbaar vervoer kan worden gereisd op basis van 2e klas. Het afgelopen jaar hebben nagenoeg alle medewerkers daarvan gebruik gemaakt en is er over het hele boekjaar bijna 543.000 kilometer gereisd met het openbaar vervoer voor woon-werkverkeer en zakelijke dienstreizen.

Auto

Het gebruik van de auto voor woon-werkverkeer wordt niet vergoed. Voor zakelijke reizen is het soms toch nodig om met de auto te reizen als een locatie slecht bereikbaar is met openbaar vervoer. Sinds september 2021 kunnen medewerkers met hun NS Business Card gebruik maken van een auto van GreenWheels. Daar is in het boekjaar 2022/2023 64 keer gebruik van gemaakt, waarbij iets meer dan 10.000 kilometer is afgelegd.

Vliegen

Om goed te kunnen werken aan onze natuurbeschermingsprojecten met onze samenwerkingspartners, moeten we er af en toe zelf naartoe. We streven ernaar om zo weinig mogelijk, en ieder jaar minder, te vliegen. Vanaf 2008 hebben we onszelf een CO2-budget gegeven en de beslissing genomen om elk jaar ons budget met 5 procent te laten krimpen.

Voor heel boekjaar 2022/2023 was een totaalbudget van 147,11 ton CO2 beschikbaar. Daar is uiteindelijk 125,62 ton CO2 (70,59 ton

in 2021/2022) van gebruikt. De CO2-uitstoot van onze vliegreizen worden via Gold Standard gecompenseerd. Hiermee levert WWF-NL een bijdrage aan een project in Tanzania dat als doel heeft om klimaatverandering tegen te gaan en de leefomstandigheden voor de lokale bevolking te verbeteren.

Inkoop & Inhuur

Binnen het inkoop- en inhuurbeleid is duurzaamheid een belangrijk criterium. Naast de specifieke duurzaamheidseisen, gerelateerd aan de af te nemen producten en/of diensten, stelt WWF-NL als voortvloeiend uit het eigen MVO-beleid ook bepaalde duurzaamheidseisen aan de bedrijfsvoering van haar leveranciers. Die eisen kunnen verschillen per branche, product, dienst of bedrijf. Deze eisen zijn vastgelegd in de MVO-criteria Leveranciers en kunnen bijvoorbeeld toezien op het gebruik van de juiste grondstoffen, groene stroom of specifiek papiergebruik.

Daarnaast zijn binnen de organisatie (netwerk brede) richtlijnen op het gebied van ethiek, financiën en duurzaamheid, die doorwerken en verplichtingen opleggen aan leveranciers. Een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) en integriteitsverklaring maken onderdeel uit van de inhuurprocedure en van elke leverancier wordt verwacht dat ze de Gedragscode van WWF-NL naleven.

Duurzame beleggingen

Het beleggingsbeleid van WWF-NL legt de nadruk op maatschappelijke verantwoordelijkheid en vermogensbehoud op lange termijn. De selectie van beleggingen is daarom niet alleen gebaseerd op financiële voorwaarden, maar ook op strikte duurzaamheidscriteria. Hiervoor worden specifieke duurzame en ethische criteria gehanteerd. Voor meer informatie hierover, zie de paragraaf Beleggingsbeleid op pagina 152.

Personeel & Integriteit

Integriteit

Integriteit is onlosmakelijk verbonden met onze missie en doelen. In de WWF-NL Gedragscode staan de uitgangspunten van onze manier van handelen op basis van missie, visie en kernwaarden. Onze kernwaarden zijn: Moed, Integriteit, Respect en Samenwerking. In dialoog met medewerkers is besproken hoe deze kernwaarden richting geven aan de manier van handelen en gedrag. Ook worden workshops georganiseerd voor medewerkers en

stagiairs om hen verder te informeren over de inhoud en de werking van de gedragscode, de regeling melding misstanden en de aanwezigheid van een interne en externe vertrouwenspersoon.

Daarnaast zijn er binnen de organisatie richtlijnen over fraude en corruptiebestrijding, een discriminatie- en intimidatievrij WWF en richtlijnen voor de bescherming van de rechten van kinderen. Hierover werden afgelopen jaar diverse informatiesessies georganiseerd.

Veiligheid

WWF-NL monitort en verbetert de veiligheid op het werk continu op basis van een Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E). Ook afgelopen jaar werden weer verbeteringen aangebracht. Zo vond er een bhv-cursus plaats en werd de ontruiming van ons kantoor geoefend. WWF-NL, als onderdeel van een internationale organisatie, werkt in vele landen en plaatsen wereldwijd aan haar missie. Daarom reizen werknemers naar projecten in het buitenland. Maar reizen brengt veiligheidsrisico's met zich mee. Het reisveiligheidsbeleid en de verplichte veiligheidskursus worden daarom continu onder de aandacht gebracht van reizende medewerkers.

Meldingen vertrouwenspersoon

De bestaande Regeling Melding Misstanden, onze Gedragscode, het protocol Ongewenste Omgangsvormen en de interne en externe vertrouwenspersoon worden regelmatig onder de aandacht gebracht bij onze medewerkers. De interne en externe vertrouwenspersoon kunnen emotionele en praktische ondersteuning bieden aan diegenen die geconfronteerd worden met seksuele intimidatie, pesterijen, agressie, geweld of discriminatie. Het afgelopen boekjaar is er binnen WWF-NL 19 keer sprake geweest van een melding bij de interne vertrouwenspersoon. De vertrouwenspersoon signaleerde dat (de nasleep van) reorganisaties en veranderingen bij een aantal afdelingen hebben gezorgd voor onrust en soms ingrijpende beslissingen. De externe vertrouwenspersoon is niet geraadpleegd afgelopen jaar. Er is geen melding gedaan in het kader van de Regeling Melding Misstanden.

Justice, Equity, Diversity and Inclusion (JEDI)

WWF-NL waardeert de verschillende achtergronden en culturen van onze samenleving en van de landschappen waarin we actief zijn. Deze diversiteit zien we graag weerspiegeld in onze organisatie en de samenstelling van onze teams, in onze werkwijze en in onze

(communicatie met onze) achterban. Er werd een Taskforce opgericht bestaande uit een bevlogen groep medewerkers. De Taskforce overziet alle acties op het gebied van JEDI, agendeert het onderwerp en rapporteert voortgang.

Vorige jaren maakten we al aanpassingen in ons wervings- en selectiebeleid en dit jaar hebben we daar op voortgebouwd. Er zijn managementtrainingen gegeven op diversiteit, onbewuste vooroordelen en meerdere sessies rondom bewustwording voor alle medewerkers. Interne en externe teksten worden aangepast naar een inclusievere taal en er zijn flexibele feestdagen ingevoerd. Ook worden er verschillende taalcursussen georganiseerd, zowel officiële cursussen als informele sessies tussen collega's om elkaars taal en cultuur beter te leren kennen.

Governance & Compliance

De governance binnen WWF-NL vindt haar fundament in de WWF-NL-waarden en -compliance met wet- en regelgeving en interne voorschriften. Deze vormen de basis voor een integere en ethische bedrijfsvoering. Het bestuur, het managementteam en de Raad van Toezicht laten zich leiden door de beginselen van goede en verantwoorde governance en WWF-NL hecht veel waarde aan het waarborgen van deze compliance. De gedragscode geldt als basis en in bijbehorende richtlijnen zijn afzonderlijke onderwerpen en instructies opgenomen.

Onze medewerkers worden getraind en voorgelicht over deze onderwerpen door middel van interne communicatie, e-learnings, trainingen en webinars. Deze worden zowel door het internationale netwerk als door WWF-NL aangeboden. Bij twijfel of onzekerheden kunnen medewerkers advies inwinnen bij de Compliance Coördinator. De richtlijnen en wettelijke regels waaraan WWF-NL moet voldoen worden in kaart gebracht en naleving wordt gecontroleerd. Daarbij wordt het beleid getoetst dat binnen de organisatie en het internationale netwerk van toepassing is en wordt richting gegeven aan de handelswijze van de organisatie en haar medewerkers. WWF-NL werkt samen met verschillende derde partijen en van deze partijen wordt eenzelfde houding ten aanzien van integriteit verwacht, waarbij de gedragscode ook voor deze partijen van toepassing is.

Meldingen en klokkenluidersysteem

Het klokkenluidersysteem van WWF-NL biedt verschillende meldingskanalen en in geval van overtredingen of misstanden worden medewerkers gestimuleerd om deze in een zo vroeg mogelijk stadium te melden. Bij (meldingen van) misstanden gaan wij na welke belanghebbenden geïnformeerd moeten worden en houden wij rekening met de meldplicht bij het CBF. WWF-NL erkent het belang van zelfreflectie voor een scherp integriteitsbeleid. Bovendien beogen wij een scherpere beleving van rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van het integriteitssysteem door deze vast te leggen in ons integriteitsbeleid en zullen wij, om de alertheid met betrekking tot integriteitskwesties levend te houden, voortdurend blijven nadenken over de invulling van onze medewerkersbijeenkomsten over integriteit.

Privacy

Bij WWF-NL vinden we het essentieel om zorgvuldig om te gaan met persoonsgegevens van iedereen die bij ons betrokken is. We hechten veel waarde aan het naleven van privacywetgeving. We houden ons daarbij aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Onze medewerkers worden getraind door middel van workshops, waarin zowel theorie als praktijk wordt behandeld. Zo vergroten we het bewustzijn over de bescherming van persoonsgegevens binnen de organisatie. Daarnaast worden nieuwe initiatieven en acties in lijn gebracht met privacywetgeving en zijn er verbeteringen aangebracht in werkprocessen en systemen. En worden onze protocollen en processen jaarlijks geëvalueerd en geüpdatet. Het waarborgen en controleren van privacy en bescherming van persoonsgegevens blijft centraal staan.

Samenwerking bedrijven

De bedrijven waarmee WWF-NL samenwerkt, worden vooraf gescreend. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van een zwarte en grijze lijst, beschikbaar gesteld vanuit het internationaal netwerk. Nieuwe samenwerkingen worden kritisch beoordeeld en tussentijds geëvalueerd.

FINANCIEEL

BELEID

ALGEMEEN

Stichting Het Wereld Natuur Fonds-Nederland heeft haar statutaire zetel te Zeist en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41177588.

Jaarrekening

Het verslagjaar loopt van 1 juli tot en met 30 juni. De jaarrekening wordt binnen 6 maanden na afloop van het boekjaar door de bestuurder vastgesteld, na goedkeuring door de Raad van Toezicht. Op de jaarrekening is Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties (RJ 2016-13) van toepassing.

Gedragscodes en richtlijnen

WWF-NL onderschrijft en volgt de volgende gedragscodes en richtlijnen:

- SBF-code voor Goed Bestuur.
- Richtlijn 650 van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.
- Aanbeveling 'Toepassing Richtlijn 650 kostentoerekening beheer en administratie van Goede Doelen Nederland.
- Erkenningsregeling van Goede Doelen Nederland .
- Regeling beloning directeuren van Goede Doelen Nederland
- Handreiking Verantwoord Financieel Beheer van Goede Doelen Nederland.
- Handreiking Verwerking en waardering van nalatenschappen belast met (vrucht-)gebruik.

Erkend Goed Doel

WWF-NL is een erkend goed doel en draagt het keurmerk van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF). Jaarlijks voert het CBF een check uit en eens in de 3 jaar wordt een uitgebreide hertoetsing gedaan. De criteria waaraan getoetst wordt, zijn vastgelegd door de Commissie Normstelling, die onafhankelijk en onpartijdig is. In 2020 heeft de

laatste hertoetsing plaatsgevonden, op basis waarvan de erkenning gecontinueerd is. De gegevens van WWF-NL zijn opgenomen in het CBF-Erkenningpaspoort. Deze toont op neutrale wijze de belangrijkste informatie van een erkend goed doel. Het paspoort bevat informatie over de doelstelling en activiteiten van de organisatie door middel van financiële kengetallen. Deze zijn door het CBF gevalideerd.

Continuïteitsreserve

Om de voortgang van de organisatie te waarborgen, acht de directie van WWF-NL het noodzakelijk om een continuïteitsreserve aan te houden. Dat is een financiële buffer om in tijden van crisis toch aan verplichtingen te kunnen voldoen. Tegelijkertijd streeft WWF-NL ernaar de gerealiseerde inkomsten zo snel mogelijk te besteden aan de doelstelling. Daarom is er doorlopend aandacht voor het beperken van het vermogen. Ter onderbouwing van de hoogte van de continuïteitsreserve heeft de directie een risicoanalyse opgesteld, inclusief een inschatting van de potentiële financiële consequenties van de geïdentificeerde risico's.

Bestemmingsreserve

Naast de continuïteitsreserve houdt WWF-NL 2 bestemmingsreserves aan:

- Bestemmingsreserve activa. Deze bestemmingsreserve wordt aangehouden ter financiering van de (im)materiële vaste activa die met eigen vermogen zijn gefinancierd.
- Bestemmingsreserve voor negatieve koersresultaten behaald met de effectenportefeuille. Deze bestemmingsreserve bedraagt 10 procent van de waarde van de portefeuille per balansdatum.

Managementinformatie

Boekjaar 2022/2023 valt binnen de meerjarenstrategie (2023-2025). WWF-NL stelt binnen de strategieperiode ieder jaar speerpunten vast en een jaarbegroting op om het financieel beleid te bepalen, te plannen en de organisatie aan te sturen. De speerpunten en begroting hebben betrekking op de gehele organisatie en bevatten plannen voor alle afdelingen. De Raad van Toezicht keurt zowel de strategie als de jaarbegroting goed. Om gedurende het jaar de baten, bestedingen en liquiditeit te bewaken en te sturen stelt WWF-NL maandelijks een financiële managementrapportage op.

De formele rapportage aan de Raad van Toezicht vindt 2 keer per jaar plaats. Na afloop van het boekjaar verantwoordt WWF-NL de behaalde inhoudelijke en financiële resultaten in het externe jaarverslag.

Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid van WWF-NL legt de nadruk op maatschappelijke verantwoordelijkheid en vermogensbehoud op lange termijn. De selectie van beleggingen is daarom niet alleen gebaseerd op financiële voorwaarden, maar ook op strikte duurzaamheidscriteria. Activiteiten waar WWF-NL niet in wil beleggen worden hiermee uitgesloten (uitsluitingscriteria). Beleggingen in de portefeuille moeten allereerst voldoen aan de UN Global Compact-criteria. In aanvulling op deze criteria hanteert WWF-NL specifiek op haar missie gerichte sectorgerelateerde, productgerelateerde en thematische uitsluitingscriteria.

Hiervoor worden specifieke duurzame en ethische criteria gehanteerd. WWF-NL belegt bijvoorbeeld niet in kernenergie, mijnbouw en fossiele brandstoffen. Ook worden bedrijven en landen die betrokken zijn bij productie en levering van wapens uitgesloten net als bedrijven en landen die betrokken zijn bij ernstige schendingen van mensenrechten.

Naast uitsluitingen worden er ook positieve criteria toegepast in het beleggingsbeleid. Bij voorkeur worden ondernemingen die goed scoren op het gebied van ESG (Environmental, Social and Corporate Governance) opgenomen in de portefeuille. Het doel is de portefeuille steeds verder relatief te verduurzamen. Dat monitort WWF-NL door de totale ESG-score en de voetafdruk af te zetten tegen die van een benchmark.

Om de gevoeligheid voor koersfluctuaties te beperken, belegt WWF-NL maximaal 40 procent van haar portfolio in aandelen. De overige middelen worden belegd in obligaties, impactinvesteringen en liquiditeiten. Obligaties waarin WWF-NL belegt, moeten aan kredietwaardigheidseisen voldoen. WWF-NL belegt alleen in obligaties in de hoogste kredietwaardigheidsklassen (AAA – BBB).

De beleggingsportefeuille van WWF-NL heeft een internationaal karakter. Niet alleen vanwege risicospreiding en het verwachte rendement, maar ook om duurzaamheidsredenen kijkt WWF-NL over de landsgrenzen heen. Eventuele valutarisico's worden meegenomen in de algehele risico-rendementsafweging.

Het beheer van de beleggingsportefeuille is in handen van een professionele vermogensbeheerder. Het wijzigen van vermogensbeheerder is onderworpen aan een besluit van de Raad van Toezicht. Screening en selectie van beleggingen voor de duurzaamheidsrapportage is mede gebaseerd op screeningsrapporten van een onafhankelijke derde partij. Samen met de vermogensbeheerder evalueert WWF-NL regelmatig het beleggingsbeleid en bespreken we de behaalde en verwachte beleggingsresultaten.

Met uitzondering van onze rol als aandeelhouder van het Dutch Greentech Fund B.V. en Shift Invest Coöperatie U.A., bezoekt WWF-NL geen aandeelhoudersvergaderingen.

Risicomanagement

WWF-NL heeft te maken met risico's die het realiseren van de doelstellingen kunnen bedreigen. WWF-NL is bijvoorbeeld onder meer actief in gebieden waar sprake is van een verhoogd inherent (implementatie)risico, terwijl die gebieden veel natuur van hoge biodiversiteitswaarde kennen. Risicomanagement is een integraal onderdeel van onze besturing en richt zich op het identificeren, mitigeren en managen van de risico's om deze tot een voor de organisatie acceptabel restrisico terug te brengen.

Binnen de organisatie is breed aandacht en besef voor het belang van risicomanagement, wat zowel op organisatie- als op projectniveau plaatsvindt. Het risicoregister wordt actueel gehouden en er vindt periodiek overleg plaats met en binnen het managementteam. De Auditcommissie van de Raad van Toezicht bespreekt jaarlijks het risicoregister met de directeur-bestuurder. De Auditcommissie deelt bevindingen met de Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht heeft een controlerende en adviserende functie.

WWF-NL onderkent strategische, financiële, operationele en reputatierisico's, alsmede (veiligheids)risico's gerelateerd aan onze mensen en sociale en milieurisico's. WWF-NL is terughoudend in het nemen van risico's en heeft dan ook een lage risicobereidheid. Bij bepaalde risicocategorieën, zoals bijvoorbeeld reputatie- of sociale en milieurisico's, hanteren we zelfs een zerotolerancebeleid. Waar een risico onderkend wordt, worden mitigerende maatregelen genomen. Onderkende risico's worden periodiek getoetst, geactualiseerd en geprioriteerd, de effectiviteit van bestaande risico-mitigerende maatregelen wordt beoordeeld en waar mogelijk worden aanvullende maatregelen gepland en geïmplementeerd. Risico's die niet gemitigeerd kunnen worden, worden nauwlettend gemonitord.

Afgelopen jaar is er binnen het risicomanagementproces een verdiepingsslag gerealiseerd. Het actualiseren van het risicoregister werd door het middenmanagementteam voorbereid, waardoor organisatiebreed nog meer risicobewustzijn werd gerealiseerd. Alle risico's werden opnieuw op basis van actualiteit en aanwezige mitigerende maatregelen gewaardeerd en geprioriteerd.

Daarnaast blijft het risicomanagementproces van WWF-NL in lijn met de WWF-netwerkstandaarden

door bijvoorbeeld de implementatie van de WWF-netwerk Core Standards en het volgen van onboarding en training gegeven door WWF International alsook deelname van WWF-NL aan de WWF Steering Groups en de NET. Dit zorgt ervoor dat de risicomatrices van WWF-NL en andere kantoren binnen het WWF-netwerk beter vergelijkbaar zijn en dezelfde uitgangspunten en risicobereidheid gehanteerd wordt.

De voor WWF-NL belangrijkste risico's en maatregelen zijn onderstaand uiteengezet:

Sociale en milieurisico's: schending van mensenrechten

WWF-NL moet en wil ervoor blijven zorgen dat ook onze samenwerkingspartners mensenrechten te allen tijde respecteren, ook in politiek instabiele regio's. In 2020 is het door het WWF-netwerk in opdracht opgestelde Independent Panel Review-rapport gepubliceerd. Aanleiding voor deze opdracht tot onafhankelijk onderzoek, het Independent Panel Review, waren beschuldigingen in dat jaar in de media van mensenrechtenschendingen door WWF in een aantal gebieden waar WWF actief is. Uit het Independent Panel Review-rapport blijkt dat WWF-medewerkers niet betrokken zijn geweest bij de schendingen.

Als antwoord op de bevindingen van het Independent Panel heeft WWF-NL onder leiding van Kirsten Schuijt, sinds 1 januari 2023 Directeur-Generaal van WWF International, een leidende rol in het netwerk op zich genomen om de implementatie van de sociale normen en waarden te bevorderen en te waarborgen. Om dit te realiseren werd er binnen het wereldwijde WWF-netwerk gezamenlijk een 3 jaar durend actieplan opgesteld. De voortgang in boekjaar 2022/2023, jaar 2 van het actieplan, was aanzienlijk.

Beheersmaatregel: WWF-NL heeft het actieplan met het daarin het Environmental and Social Safeguards Framework (ESSF) geïmplementeerd. Het ESSF biedt ondersteuning door beleidslijnen, richtlijnen en procedures bij de landschapsscreening en het maken van mitigatieplannen voor milieu- en sociale risico's in onze prioriteitslandschappen. Een andere belangrijke prestatie is de integratie van het ESSF als een belangrijk onderdeel van onze investeringscyclus. WWF-NL helpt bij het beoordelen van de sociale normen in de verschillende landschappen en biedt middelen en handvatten om mitigerende maatregelen op belangrijke gebieden te implementeren. Deze maatregelen omvatten bijvoorbeeld het versterken van processen voor

de betrokkenheid van belanghebbenden en het instellen van klachtenmechanismen. Ook werken we aan de ontwikkeling en bewustwording van onze medewerkers en samenwerkingspartners door het geven van trainingen in verschillende regio's.

Met de integratie van ESSF zorgen we ervoor dat alle projecten met veldwerk worden gepland en beoordeeld en we onze partnerkantoren verder versterken op een manier die rekening houdt met bijdragen aan sociale ontwikkeling en mensenrechten.

Boekjaar 2022/2023 is het tweede jaar van de implementatie van het actieplan in het WWF-netwerk en heeft aanzienlijke vooruitgang geboekt. De volgende punten heeft WWF-NL het afgelopen jaar gerealiseerd:

- Alle door WWF-NL gefinancierde projecten worden door de WWF-NL geaccrediteerde ESSF-veiligheidsexpert beoordeeld. Mitigerende maatregelen worden volgens netwerkstandaarden voorafgaand aan de contractering in het projectplan opgenomen en gebudgetteerd.
- Alle contracten met WWF-partners en niet-WWF-partners, met betrekking tot plaatsgebonden activiteiten, bevatten ESSF-clausules.
- De verslaglegging en evaluatie van projecten en programma's omvat de voortgang op het gebied van naleving van de ESSF-richtlijnen.
- Naast de projectscreening heeft het WWF-netwerk de beoordeling van 90 procent van de operationele landschappen waarin WWF-NL investeert, afgerond.
- WWF-NL heeft middelen vrijgemaakt in verband met de implementatie van waarborgen, bijvoorbeeld ten aanzien van projecten in Kameroen, Mongolië en Zambia.
- WWF-NL heeft technische en financiële ondersteuning geboden voor de realisatie van 4 regionale ESSF-trainingen voor WWF-medewerkers. Bijvoorbeeld voor alle kantoren in het Congobekken, op het Nederlandse kantoor in Zeist en voor medewerkers uit kantoren in Indonesië, Maleisië, Bolivia en Gabon.
- Bij de onboarding van nieuw medewerkers worden regelmatig trainingen gehouden over ESSF.

Bij de verdere ontwikkeling van het ESSF-raamwerk heeft WWF-NL technische ondersteuning geboden en was WWF-NL betrokken bij de ontwikkeling van de beginselverklaringen die in maart 2023 door het NET zijn vastgesteld.

Strategisch risico: Onvoldoende capaciteit van implementerende partners, binnen en buiten het WWF-netwerk, waardoor de beoogde natuurbeschermingsresultaten niet behaald worden.

Beheersmaatregel: Naar aanleiding van geconstateerde risico's bij uitvoerende kantoren wordt door WWF International en individuele donoren zoals WWF-NL structureel meer aandacht gegeven aan het versterken van projectkantoren in het netwerk.

Dit boekjaar is een internationale organisatieontwikkeling (OD) Hub van start gegaan voor projectkantoren. Deze Hub heeft een consistente aanpak ontwikkeld op het gebied van OD en geeft begeleiding en advies aan individuele kantoren. Elk projectkantoor wordt zo geacht een OD-ontwikkelplan te maken wat hen in staat stelt projecten en programma's beter uit te voeren. Dit gaat om verbetertrajecten op het gebied van onder meer IT, projectmanagement, financieel management, risicomonitoring en bedrijfscultuur. Naast een consistente aanpak en het begeleiden van deze trajecten, coördineert de Hub de verlening van fondsen door donorkantoren aan deze ontwikkelplannen. WWF-NL is actief betrokken bij de OD Hub en heeft dit boekjaar de Hub met € 100.000 mede gefinancierd.

Naast het financieren van de OD Hub, verschaft WWF-NL in het boekjaar 2022/2023 aan ondersteuning voor genoemde organisatieontwikkelingstrajecten in totaal € 1,4 miljoen. Hierbij werd gekozen voor de kantoren die essentieel zijn voor het uitvoeren van door ons gefinancierde natuurbeschermingsprogramma's. In dit boekjaar ging het om kantoren in Brazilië, Colombia, Peru, Paraguay, de Guyana's, Gabon, Zambia, Indonesië en Fiji. OD-ondersteuning blijft een belangrijke randvoorwaarde voor ons natuurbeschermingswerk.

Ook wordt binnen WWF-NL een Due Diligence-proces gehanteerd dat wordt uitgevoerd door een multidisciplinair team. Dit proces beoogt eventuele tekortkomingen van bepaalde partners zowel binnen als buiten het WWF-netwerk te signaleren en ervoor te zorgen dat de partners voldoen aan de normen van WWF, om de kwaliteit van de projecten te waarborgen. Indien aan de orde, wordt in overleg met de samenwerkingspartner een verbeterplan opgesteld.

Onethisch gedrag binnen de goedbedoelensector, WWF-NL en bij samenwerkingspartners door onvoldoende controle en bestuur, dat tot reputatieschade, merkdegradatie en verlies van vertrouwen en inkomsten kan leiden.

Beheersmaatregel: Integriteit is een veelzijdig, complex en actueel onderwerp. WWF-NL hecht veel waarde aan het waarborgen van een veilige en integere werkomgeving en jaarlijks wordt het integriteitsbeleid geëvalueerd en zo nodig bijgesteld. De gedragscode geldt als basis en vormt integraal onderdeel van de arbeidsovereenkomst. Onderdeel van de pre-employment-screening is het overleggen van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG).

Daarnaast zijn in specifieke richtlijnen afzonderlijke onderwerpen en instructies opgenomen. Denk daarbij onder meer aan de Regeling Melding Misstanden. Het klokkenluidersysteem van WWF-NL biedt verschillende meldingskanalen en in geval van overtredingen of misstanden worden medewerkers gestimuleerd om deze in een zo vroeg mogelijk stadium te melden. In het medewerkersbetrokkenheidsonderzoek worden ook gerichte vragen gesteld hoe medewerkers de integriteit op de werkvloer ervaren. Uiteraard is er binnen de organisatie een vertrouwenspersoon. Naast deze interne vertrouwenspersoon kunnen medewerkers ook contact opnemen met een externe vertrouwenspersoon. Medewerkers nemen deel aan een workshop over de gedragscode en door middel van interne communicatie, e-learnings, trainingen en webinars worden medewerkers voorgelicht.

Naast het handboek voor vrijwilligers, waarin aandacht wordt besteed aan integriteit, is ook de gedragscode van toepassing op vrijwilligers. Vrijwilligers die fondsen in beheer hebben en voorzitters van de vrijwilligersgroepen worden ook gescreend en moeten een VOG overleggen. Er gelden specifieke voorwaarden als er sprake is van begeleiding van activiteiten met minderjarigen.

Binnen de goedbedoelensector wordt er veel belang aan gehecht dat organisaties hun integriteitssysteem goed hebben ingericht. Goede Doelen Nederland, waarbij WWF-NL is aangesloten, verzorgde ook in 2022/2023 een divers programma van trainingen, kennissessies en bijeenkomsten om handvatten te bieden om praktisch invulling te geven aan het integriteitsbeleid. Om organisaties te ondersteunen bij het inrichten en optimaliseren van het eigen Integriteitssysteem zijn 2 handreikingen

ontwikkeld: De Handreiking Externe Verantwoording en de Handreiking Integriteitssysteem. Deze laatste is in 2023 geactualiseerd. De handreikingen en trainingen helpen WWF-NL ook bij het verbeteren van het integriteitssysteem en het naleven van de integriteitsnormen in de erkenningsregeling en de Partos-gedragscode.

WWF-NL werkt samen met verschillende derde partijen en van deze partijen wordt dezelfde houding ten aanzien van integriteit verwacht, waarbij de gedragscode ook voor deze partijen van toepassing is. Ook voor vrijwilligers en derde partijen geldt dat zij worden gestimuleerd om klachten te melden en daarvoor is een specifiek WhistleB-platform opgezet.

Sociale en milieurisico's: omgaan met tegenslag en onzekerheid door politieke onrust of conflicten in landen waardoor de beoogde natuurbeschermingsresultaten niet behaald worden.

Beheersmaatregel: Ook in boekjaar 2022/2023 komen in onze werkgebieden intermenselijke conflicten en conflicten tussen mens en dier voor. Grote geopolitieke belangstelling zorgt verder voor uitbreiding van conflicten in de maatschappij waardoor ons natuurbeschermingswerk in landen beïnvloed wordt en de beoogde resultaten niet behaald worden. Ons werk staat onder druk door een ingewikkelde relatie met overheden, bijvoorbeeld in Tunesië en Brazilië. Ons natuurbeschermingswerk is momenteel zelfs onderbroken door het conflict tussen Oekraïne en Rusland.

Als organisatie moeten wij hiermee omgaan. Dat doen we door, waar mogelijk, in gesprek te blijven met onze partnerkantoren en door middel van ondersteuning aan mitigatieplannen samen met WWF International of door implementatie van het ESSF in deze landen.

In het boekjaar 2022/2023 heeft WWF-NL zich extra ingespannen om een betaling te kunnen verrichten aan WWF-Rusland van € 2,5 miljoen zodat het natuurbeschermingswerk ter plaatse voortgezet kon worden. Het werk van onze partnerorganisatie werd extra bemoeilijkt door het feit dat zij door de Russische overheid tot 'foreign agent' werd verklaard. Door de door ons geboden flexibele funding kon WWF-Rusland voldoen aan de extra vereisten van de regering en haar werk voortzetten. Begin juni werd het Internationale WWF-netwerk echter tot verboden organisatie

FINANCIËEL BELEID

verklaard en werd het voor WWF-Rusland strafbaar om op enige manier contact te hebben met het WWF-netwerk. Dit betekende het einde van een 30 jaar durende samenwerking.

Ook in Tunesië wordt de vrijheid van het maatschappelijk middenveld steeds verder ingeperkt door de overheid. Er gelden strenge regels voor maatschappelijke organisaties op het gebied van buitenlandse financiering, partnerschappen en het maken van publieke statements. Daarbij gelden strenge administratieve controles. De overheid in Tunesië zet wel sterk in op milieubeleid. Door slim samen te werken op deze onderwerpen lukt het om binnen het VCA-programma toch belangrijke thema's als klimaat- en waterrechtvaardigheid te agenderen.

In januari 2023 is er een presidentswisseling geweest in Brazilië. Desalniettemin wordt het huidige parlement nog wel gecontroleerd door de partij van de voormalige president. Op langere termijn verwachten wij dat er op politiek gebied in Brazilië meer draagvlak zal zijn om de beoogde natuurbeschermingsresultaten te halen.

Continuïteitsreserve

Om financiële tegenvallers op te kunnen vangen, is een continuïteitsreserve aanwezig. Deze vrije reserve ligt in lijn met het benodigd gewenst vermogen uit hoofde van de risicoanalyse. Het risicomanagement vormt een integraal en belangrijk onderdeel binnen de bedrijfsvoering.

De belangrijkste risico's hebben, individueel of gezamenlijk, potentieel impact op de inkomsten en uitgaven van WWF-NL. Deze impact wordt binnen het risicomanagementproces ingeschat door de kans dat een risico zich voordoet te vermenigvuldigen met de potentiële financiële impact.

Monitoring en evaluatie natuurbeschermingsprojecten

Waar WWF-NL ooit begon als beschermer van dieren als de panda en de tijger, is onze uitdaging inmiddels veel groter. Natuurverlies en klimaatverandering raken al het leven op aarde. Voor een leefbare aarde hebben we meer natuur nodig. Zo snel mogelijk. Daarom zet WWF-NL wereldwijd in op langlopende natuurbeschermingsprojecten. Dit doen we over de hele wereld door meerjarige natuurbeschermingsprogramma's op te zetten. Voor ieder project leggen we de doelstellingen en begroting vast in een contract. Om impact te realiseren is het belangrijk dat we regelmatig monitoren, reflecteren en bijsturen.

Om ervoor te zorgen dat we goed inzicht hebben in de resultaten, rapporteren alle nationale en internationale teams over zowel de bereikte natuurbeschermingsresultaten als de financiële exploitatie. De inhoudelijke rapportage vindt 2 keer per jaar plaats, de financiële rapportage 4 keer per jaar. De rapportages worden besproken en waar nodig acties geformuleerd en activiteiten aangepast.

Grote programma's worden bij voorkeur gedurende of aan het eind van het contract geëvalueerd om de effectiviteit in het bereiken van gestelde doelen te kunnen beoordelen en om aanbevelingen te ontwikkelen voor ontwerp, management of uitvoering. De bevindingen worden gebruikt om ofwel tussentijds bij te sturen ofwel het programma in de volgende financieringsfase aan te passen.

Externe accountant

Gedurende het boekjaar toetst de externe accountant de opzet en het bestaan van de administratieve organisatie en daarin opgenomen maatregelen van interne beheersing. Na afloop van het boekjaar controleert de externe accountant de jaarrekening. Voor boekjaar 2022/2023 is Ernst & Young Accountants LLP de externe accountant van WWF-NL.

Bevindingen en aanbevelingen naar aanleiding van de controle zijn vastgelegd in het accountantsverslag en worden door de accountant met het bestuur en de Auditcommissie besproken.

Verbonden partijen

Er zijn in boekjaar 2022/2023 geen transacties met de directeur en leden van de Raad van Toezicht geweest op niet-zakelijke grondslag.

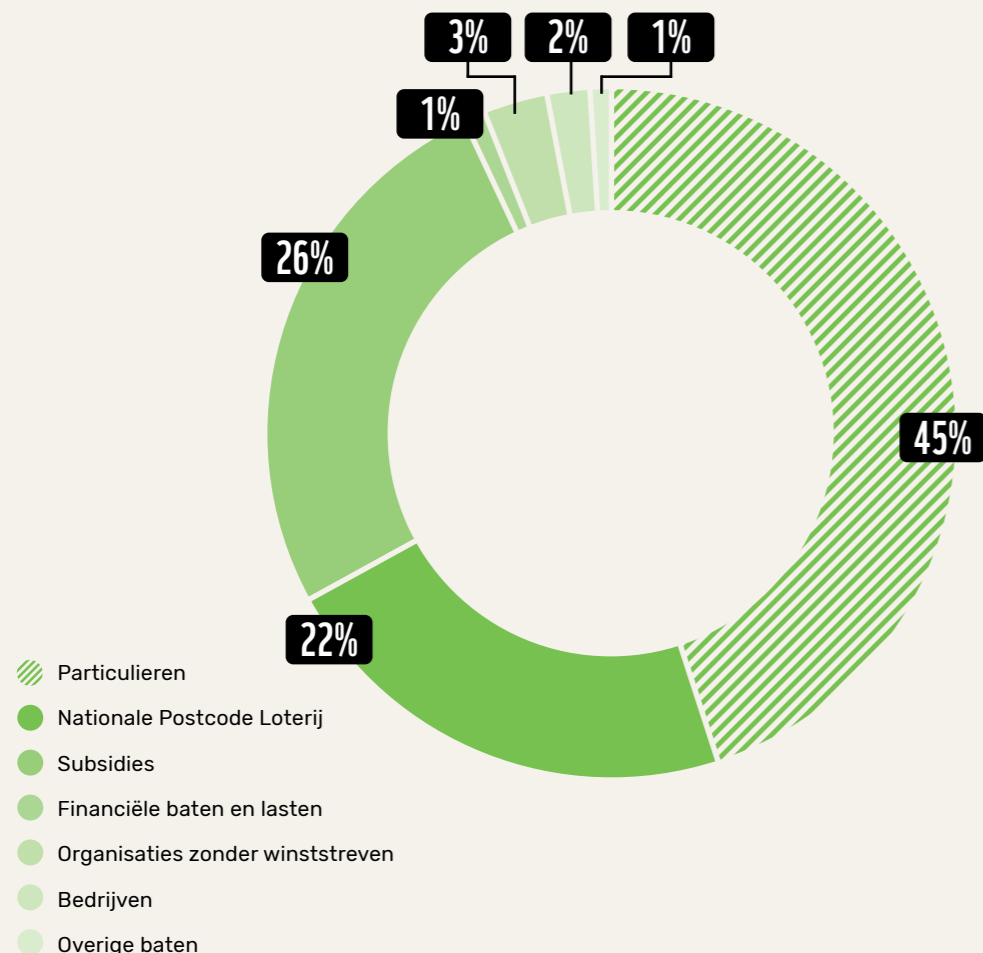
WWF-NL maakt onderdeel uit van het wereldwijde WWF-netwerk. Vanaf pagina 108 zijn de structuur, governance en wijze van samenwerking binnen het netwerk toegelicht.

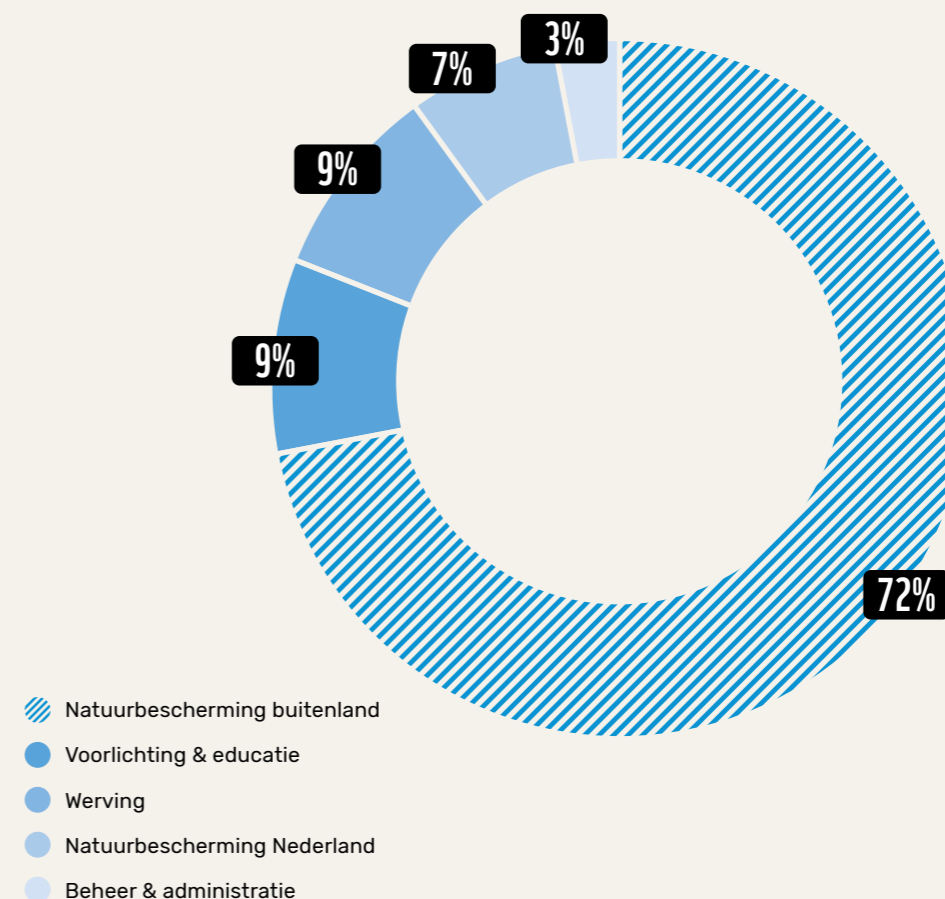
INKOMSTEN 2022/2023

€ 74,2m

BESTEDINGEN 2022/2023

€ 77,4m

SAMENVATTING FINANCIËLE RESULTATEN WWF-NL

De totale inkomsten van WWF-NL zijn het afgelopen jaar ten opzichte van voorgaand jaar met € 8,4 miljoen gestegen van € 65,8 miljoen in 2021/2022 naar € 74,2 miljoen in 2022/2023. Deze stijging heeft met name te maken met de extra ontvangen bijdrage van de Nationale Postcode Loterij, door de hogere subsidies van overheden, de hogere baten uit nalatenschappen alsook het herstel van de beurskoersen in boekjaar 2022/2023.

De inkomsten van dit boekjaar maakten het mogelijk om € 68,3 miljoen te besteden aan onze

doelstellingen. De totale bestedingen in boekjaar 2022/2023 bedroegen € 77,4 miljoen. We hebben het boekjaar afgesloten met een negatief resultaat van € 3,2 miljoen. In dit bedrag is € 2,9 miljoen aan bestedingen begrepen betreffende het programma Onbegrensd door Afrika, € 1 miljoen aan bestedingen betreffende Natuurkracht en € 1,7 miljoen aan bestedingen inzake de 3FM Serious Request 'Let it Grow'-actie uit december 2021. Deze bedragen zijn in mindering gebracht op de daarvoor gevormde bestemmingsfondsen. Daartegenover staat een ontvangen bedrag van

€ 3 miljoen van de Nationale Postcode Loterij voor het project Solutions for the Future. Voor dit in het boekjaar 2022/2023 ontvangen, maar nog niet bestede bedragen, is een bestemmingsfonds gevormd.

Bestedingen

Van elke euro die WWF-NL uitgaf, is in 2022/2023 88 cent aan onze doelstellingen besteed. Er ging 72 cent naar natuurbescherming in het buitenland, 7 cent naar natuurbescherming in Nederland en 9 cent naar voorlichting en educatie. Wij gaven 9 cent uit aan werving van onze baten en 3 cent aan kosten voor beheer en administratie.

Inkomsten

De stijging van de baten ten opzichte van voorgaand boekjaar wordt met name verklaard door de extra ontvangen bijdrages van de Nationale Postcode Loterij, te weten € 3 miljoen voor "Solution for the Future" in samenwerking met het Rode Kruis alsook een bijdrage van € 125.000 voor de documentaire over de jaguar. Daarnaast zijn dit boekjaar de

baten uit subsidies van overheden gestegen met € 2,6 miljoen. Deze stijging is te danken aan een toename in boekjaar 2022/2023 van gesubsidieerde bestedingen betreffende de programma's Amplifying Voices for Just Climate Action en EU Cerrado Sustainable Landscape Management. Ook de baten uit nalatenschappen zijn gestegen met € 1,9 miljoen naar € 8,5 miljoen.

Tenslotte is een verbetering van het beleggingsresultaat zichtbaar, behaald met de effectenportefeuille. Waar in boekjaar 2021/2022 nog een negatief financieel resultaat van € 3,2 miljoen werd verantwoord, bedroeg het financieel resultaat 2022/2023 positief € 0,8 miljoen. Het sterk negatieve koersresultaat in boekjaar 2021/2022 was te wijten aan oplopende rente, stijgende grondstof- en energieprijzen en inflatie. Daarbij kwam in het voorjaar 2022 het conflict in Oekraïne. Dit alles leidde tot dalende aandelenkoersen, maar ook dalende obligatiekoersen als gevolg van de scherp stijgende rente. In boekjaar 2022/2023 is enig herstel opgetreden.

Begroting 2023/2024

Bedragen x € 1.000	2023/2024 begroot	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot
Baten			
Baten van particulieren	29.270	32.941	30.330
Baten van bedrijven	1.614	1.224	1.413
Baten van loterijorganisaties	13.500	16.625	13.500
Baten uit subsidies van overheden	16.472	19.494	19.189
Baten van andere organisaties zonder winststreven	2.523	2.050	1.616
Totaal geworven baten	63.379	72.334	66.048
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	843	1.085	833
Totaal baten	64.222	73.419	66.881
Lasten			
<i>Besteed aan doelstellingen</i>			
Natuurbescherming buitenland	53.530	55.343	50.399
Natuurbescherming Nederland	3.643	5.580	4.917
Voorlichting & educatie	7.834	7.334	7.965
Totaal besteed aan doelstellingen	65.007	68.257	63.281
Wervingskosten	6.539	6.748	6.168
Kosten beheer en administratie	2.530	2.418	2.913
Totaal lasten	74.076	77.423	72.362
Saldo voor financiële baten en lasten	-9.854	-4.004	-5.481
Financiële baten en lasten	1.429	815	376
Resultaat	-8.425	-3.189	-5.105

De in juni 2023 goedgekeurde begroting voor 2023/2024 sluit met een negatief saldo van € 8,4 miljoen. Dit negatieve resultaat wordt verklaard door bestedingen aan de door de Nationale Postcode Loterij gefinancierde programma's Onbegrensd door

Afrika, Natuurkracht en Solutions for the Future. De totaal hieraan gerelateerde inkomsten zijn in de boekjaren 2019/2020, 2021/2022 en 2022/2023 verantwoord en voor het niet bestede deel zijn bestemmingsfondsen gevormd.

JAARREKENING

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

Op de jaarrekening is Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties (RJ 2016-13) van toepassing.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van de activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten. Daar waar WWF-NL afwijkt van waardering op historische kosten, wordt dit in het verslag vermeld. Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

De jaarrekening luidt in euro's zijnde de functionele en presentatie valuta van de stichting.

Transacties in vreemde valuta

Transacties luidend in vreemde valuta worden omgerekend tegen de geldende wisselkoers per transactiedatum. In vreemde valuta luidende monetaire activa en verplichtingen worden per balansdatum omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Niet-monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden naar euro's omgerekend tegen de geldende wisselkoers per transactiedatum. De bij omrekening optredende valutakoersverschillen worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat de directie oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen doet die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Indien herziening van een schatting noodzakelijk is, wordt deze in de jaarrekening opgenomen in de periode waarop deze betrekking heeft. Waar het voor het vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze

oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningpost.

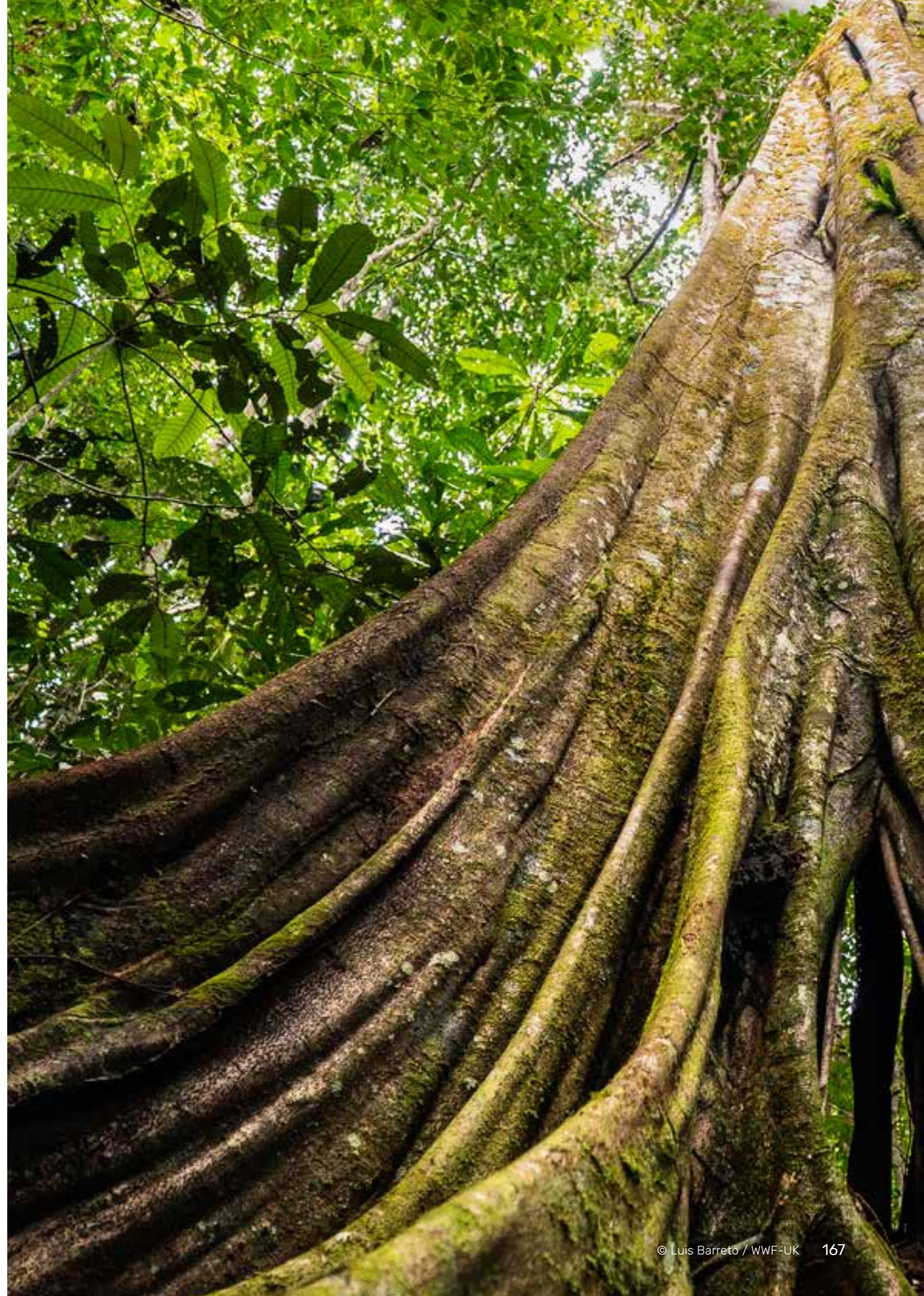
Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaand jaar.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling.

De continuïteitsreserve van WWF-NL ligt ruim boven de minimaal benodigde hoogte van de continuïteitsreserve welke berekend is op basis van de risicoanalyse. Daarnaast beschikt WWF-NL over voldoende middelen om aan de, per balansdatum aanwezige, korte- en langetermijnverplichtingen te kunnen voldoen. Het is de verwachting dat WWF-NL ook in de (nabije) toekomst voldoende kasstromen kan blijven genereren om aan haar doelbesteding te kunnen blijven werken.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Immateriële en materiële vaste activa

De waarde van de vaste activa is gebaseerd op de kostprijs verminderd met afschrijvingen. De kostprijs bestaat uit verkrijgings- of vervaardigingsprijs en overige kosten om de activa op hun plaats en in hun staat te krijgen die noodzakelijk is voor het beoogde gebruik. De hoogte van de afschrijving wordt berekend als een percentage van de kostprijs volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur.

Kosten van herstel en kosten van (groot) onderhoud aan een actief worden alleen geactiveerd als hierdoor de marktwaarde stijgt of de economische levensduur wordt verlengd. Op de balansdatum wordt beoordeeld of er sprake is van een zogenaamde bijzondere waardevermindering van vaste activa. Daarmee wordt bedoeld dat de boekwaarde van een actief hoger is dan de opbrengstwaarde. Indien daarvan sprake is, wordt de waardering van het actief aangepast aan de opbrengstwaarde en het verlies in de staat van baten en lasten verwerkt.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, overige vorderingen, geldmiddelen, handelsschulden en overige te betalen posten. Financiële instrumenten worden bij de eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde. In de eerste periode van waardering worden toerekenbare transactiekosten als last in de staat van baten en lasten verwerkt. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Effecten

De op de beurs genoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde per balansdatum. Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde per balansdatum. Zowel gerealiseerde als niet-gerealiseerde waardeveranderingen worden

verantwoord in de staat van baten en lasten. De niet op de beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere reële waarde. De eventuele lagere reële waarde wordt per fonds ingeschat aan de hand van tussentijdse verslagen en jaarrekeningen van deze fondsen. Dividenden worden verantwoord in het boekjaar waarin zij betaalbaar worden gesteld. Rentebaten worden verantwoord in het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen. De geamortiseerde kostprijs is gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten en (dis)agio.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde en staan geheel ter vrije beschikking van WWF-NL. Voor mutaties wordt verwezen naar het kasstroomoverzicht.

Continuïteitsreserve

Om de continuïteit van de organisatie te waarborgen, acht de directie van WWF-NL het noodzakelijk om een continuïteitsreserve aan te houden. Tegelijkertijd streeft WWF-NL ernaar de gerealiseerde inkomsten zo snel mogelijk te besteden aan de doelstelling. Daarom is er continu aandacht voor het beperken van het vermogen. Uiteraard dient het voortbestaan van de organisatie wel te worden gewaarborgd. Ter onderbouwing van de minimale en maximale hoogte van de continuïteitsreserve heeft de directie een risicoanalyse opgesteld, inclusief een inschatting van de potentiële financiële consequenties van de geïdentificeerde risico's.

Bestemmingsreserve

Naast de continuïteitsreserve houdt WWF-NL bestemmingsreserves aan. De beperkte bestedingsmogelijkheid van de gelden begrepen in de bestemmingsreserves is door de directie bepaald en betreft geen verplichting aan derden. De directie kan deze beperking zelf opheffen.

Bestemmingsfondsen

WWF-NL ontvangt regelmatig donaties, giften en nalatenschappen waaraan een specifieke bestemming wordt gegeven door de donateur, giftgever of nalater. Conform de wens van de donateur, giftgever of nalater worden deze giften aan een specifieke doelstelling besteed. Voor het gedeelte van deze inkomsten dat aan het einde van het boekjaar nog niet is besteed, wordt een bestemmingsfonds gevormd.

Voorzieningen

Voorzieningen worden opgenomen voor een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt en het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Jubileumvoorziening

De voorziening is getroffen voor toekomstige jubileumuitkeringen. In de berekening is onder meer rekening gehouden met het salaris van de personeelsleden waarop de regeling van toepassing is, de geschatte kans dat het personeel in aanmerking komt voor een uitkering en de huidige looptijd van het dienstverband.

Pensioenregeling

Voor de pensioenregeling van WWF-NL is, in overeenstemming met Richtlijn 271, geen voorziening getroffen. WWF-NL heeft voor haar werknemers een beschikbare premieregeling afgesloten. Deze regeling is ondergebracht bij een verzekeringsmaatschappij.

In de jaarrekening is de pensioenregeling verwerkt als een toegezegde bijdrageregeling, omdat WWF-NL – op basis van de met de verzekeringsmaatschappij afgesloten overeenkomst – geen actuariael- en beleggingsrisico loopt. De pensioenlast in de staat van de baten en lasten is gelijk aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen.

Langlopende en kortlopende schulden

Langlopende en kortlopende schulden worden tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd op basis van de effectieve-rentemethode. Kortlopende schulden hebben een looptijd van korter dan 1 jaar, langlopende schulden hebben een looptijd van langer dan 1 jaar. De geamortiseerde kostprijs is gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten en (dis)agio.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Het resultaat is het verschil tussen het totaal van baten en het totaal van lasten. Baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Donaties doorlopend, periodieke schenkingen, giften en donateursacties

Baten uit donaties doorlopend, periodieke schenkingen, giften en donateursacties worden verantwoord in het jaar waarin ze worden ontvangen.

Nalatenschappen

Baten uit nalatenschappen worden gedurende het boekjaar verantwoord voor zover de omvang van de nalatenschap betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De omvang van een bate uit nalatenschap kan betrouwbaar worden vastgesteld als er op de balansdatum een akte van verdeling of de rekening en verantwoording is ontvangen. Voorlopige uitbetalingen, in de vorm van voorschotten, op nog niet gewaardeerde nalatenschappen, worden verantwoord als baten uit nalatenschappen in het jaar waarin ze ontvangen worden.

Nalatenschappen waar vruchtgebruik op rust worden, in lijn met de Handreiking verwerking en waardering van nalatenschappen belast met (vrucht)gebruik van Goede Doelen Nederland, alleen gewaardeerd indien de vruchtgebruiker niet mag interen, vervreemden of beleggen.

Ter grootte van het bedrag van de per balansdatum gewaardeerde vorderingen uit hoofde van nalatenschappen waar vruchtgebruik op rust, is een bestemmingsfonds gevormd.

Sponsoring, royalty's, advisering, overige dienstverlening en netwerkbatens

Baten uit sponsoring, royalty's, advisering, overige dienstverlening en netwerkbatens worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben.

Subsidies van overheden

Subsidies van overheden worden verantwoord in het boekjaar waarop ze betrekking hebben, op basis van de terzake verrichte bestedingen.

Reeds ontvangen subsidievoorschotten waar in het boekjaar nog geen lasten tegenover staan, worden als vooruit ontvangen bedragen onder de kortlopende schulden opgenomen.

Baten van loterijorganisaties

De ontvangen bijdragen van de Nationale Postcode Loterij worden verantwoord als baten van loterijorganisaties. Reguliere baten van loterijorganisaties worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Incidentele bijdragen van de Nationale Postcode Loterij ten behoeve van een specifiek natuurbeschermingsprogramma worden in het jaar van ontvangst verantwoord als bate.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

De brutowinst uit de verkoop van artikelen wordt toegerekend aan het boekjaar waarin het artikel wordt verkocht.

De brutowinst is de netto-omzet van de verkochte artikelen verminderd met de kostprijs. Onder netto-omzet wordt verstaan: de opbrengst onder aftrek van kortingen en over de omzet geheven belastingen. Onder kostprijs wordt verstaan: de inkoopwaarde van de artikelen en bijkomende eigen gemaakte directe kosten.

Giften in natura

Giften van een zaak in natura worden gewaardeerd tegen de reële waarde in Nederland, mits de waarde objectief kan worden vastgesteld en deze voor de jaarrekening van materieel belang is. Giften bestaande uit diensten worden in het algemeen niet financieel verantwoord, tenzij dit op geld waardeerbare diensten van bedrijven betreft. Ontvangen diensten uit hoofde van vrijwilligerswerk worden niet gewaardeerd.

Bestedingen aan natuurbescherming

Waar WWF-NL ooit begon als beschermer van dieren als de panda en de tijger, is onze uitdaging inmiddels veel groter. Natuurverlies en klimaatverandering raken al het leven op aarde. Voor een leefbare aarde hebben we meer natuur nodig. Zo snel mogelijk. Daarom zet WWF-NL wereldwijd in op langlopende natuurbeschermingsprojecten.

Van elk natuurbeschermingsprogramma worden de natuurbeschermingsdoelstellingen en de financiering – de besteding aan natuurbescherming – vastgelegd in een projectcontract. De bestedingen aan natuurbeschermingsprogramma's worden verantwoord in het boekjaar waarin het projectcontract wordt aangegaan.

Lasten

Lasten worden verantwoord in het jaar waarin ze zijn te voorzien. Lasten worden verdeeld in bestedingen aan de doelstelling, kosten voor de werving van baten en kosten voor beheer en administratie.

Onder lasten besteed aan de doelstelling worden verstaan: bestedingen aan natuurbescherming buitenland, bestedingen aan natuurbescherming Nederland en bestedingen aan voorlichting en educatie.

Onder lasten voor de werving van baten worden verstaan: de kosten voor fondsenwerving, de kosten werving baten van loterijorganisaties en de kosten benodigd voor de verkrijging van subsidies.

Conform de Aanbeveling Toepassing Richtlijn 650 voor kosten beheer en administratie van Goede Doelen Nederland zijn de kosten voor financiële administratie voor 100 procent toegerekend aan beheer en administratie. Overige kosten ter ondersteuning van de organisatie, zoals kosten voor de directie, ICT, huisvesting, personeelszaken en juridische kosten, zijn op basis van een verdeelsleutel toegerekend aan de doelstelling, werving baten en de kosten voor beheer en administratie. In de paragraaf Kostenverdeelstaat is deze verdeelsleutel nader toegelicht.

Financiële baten en lasten

De gerealiseerde en ongerealiseerde koersresultaten worden in het desbetreffende boekjaar opgenomen in de staat van baten en lasten. Dividenden worden verantwoord in het boekjaar waarin zij betaalbaar worden gesteld. De rentebaten en –lasten en de met beleggingen gemoeide kosten worden verantwoord in het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode en geeft inzicht in het beschikbaar komen en benutten van geldmiddelen gedurende het boekjaar. Feitelijk wordt de staat van baten en lasten ontdaan van de invloeden die de waarderingsgrondslagen hebben op het resultaat.

Balans

Bedragen x € 1.000		30 juni 2023	30 juni 2022
ACTIVA			
Immateriële vaste activa	A	663	723
Materiële vaste activa	B	4.332	4.676
		4.995	5.399
Effecten	C	39.560	38.485
Vorderingen en overlopende activa	D	4.153	3.050
Liquide middelen	E	23.224	27.271
		66.937	68.806
Totaal activa		71.932	74.205
PASSIVA			
Reserves en fondsen	F		
Reserves	G		
* continuïteitsreserve		17.219	17.486
* bestemmingsreserve		8.943	9.225
		26.162	26.711
Fondsen	H		
* bestemmingsfondsen		14.828	17.468
		40.990	44.179
Voorzieningen	I	66	51
Langlopende schulden	J	7.044	4.366
Kortlopende schulden	K	23.832	25.609
Totaal passiva		71.932	74.205

Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000		2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
BATEN				
Baten van particulieren	L	32.941	30.330	33.097
Baten van bedrijven		1.224	1.413	1.598
Baten van loterijorganisaties	M	16.625	13.500	15.500
Baten uit subsidies van overheden	N	19.494	19.189	16.882
Baten van andere organisaties zonder winststreven		2.050	1.616	1.655
Totaal geworven baten		72.334	66.048	68.732
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	O	1.085	833	295
Totaal baten		73.419	66.881	69.027
LASTEN				
Besteed aan doelstellingen	P			
Natuurbescherming buitenland	P1	55.343	50.399	48.045
Natuurbescherming Nederland	P2	5.580	4.917	2.638
Voorlichting & educatie	P3	7.334	7.965	6.388
Totaal besteed aan doelstellingen		68.257	63.281	57.071
Wervingskosten	Q	6.748	6.168	6.436
Kosten beheer en administratie	R	2.418	2.913	2.509
Totaal lasten		77.423	72.362	66.016
Saldo voor financiële baten en lasten		-4.004	-5.481	3.011
Financiële baten en lasten	S	815	376	-3.233
Resultaat		-3.189	-5.105	-222
Resultaatbestemming				
Toevoeging/onttrekking aan				
Continuïteitsreserve		-267	0	2.729
Bestemmingsreserve		-282	0	-979
Bestemmingsfondsen		-2.640	-5.105	-1.972
Resultaat		-3.189	-5.105	-222

Kengetallen

	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Bestedingspercentages lasten			
Doelstellingen	88,2%	87,5%	86,5%
Werving	8,7%	8,5%	9,7%
Beheer en administratie	3,1%	4,0%	3,8%
Som	100,0%	100,0%	100,0%
Bestedingspercentage geworven baten			
Werving	9,3%	9,3%	9,4%

Kasstroomoverzicht

Bedragen x € 1.000

	2022/2023	2021/2022
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat boekjaar	-3.189	-222
* Afschrijvingen	1.120	1.279
* Waardemutaties effecten	-450	4.009
* Mutatie voorzieningen	15	-6
Aanpassingen voor posten die geen mutatie in het werkkapitaal teweeg brengen	685	5.282
* Mutaties kortlopende schulden	2.678	-2.289
Bruto kasstroom uit bedrijfsoperaties	174	2.771
* Mutaties vorderingen en overlopende activa	-1.103	-1.455
* Mutaties kortlopende schulden	-1.777	-3.998
Veranderingen in werkkapitaal	-2.880	-5.453
Kasstroom uit operationele activiteiten	-2.706	-2.682
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investeringen in vaste activa	-721	-739
Desinvesteringen vaste activa	5	0
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-716	-739
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
* Mutaties participaties	142	65
* Aankoop effecten	-9.995	-4.032
* Verkoop effecten	9.228	4.027
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-625	60
Kasstroom uit bedrijfsactiviteiten	-4.047	-3.361
Saldo liquide middelen begin boekjaar	27.271	30.632
Saldo liquide middelen einde boekjaar	23.224	27.271
Mutatie in liquide middelen	-4.047	-3.361

Toelichting kasstroomoverzicht

De liquiditeitspositie van WWF-NL is gezond te noemen. Naast de aanwezige liquiditeiten heeft WWF-NL een beleggingsportefeuille, welke ontstaan is doordat aangegane projectverplichtingen deels meerjarig zijn, waardoor er gelden gereserveerd worden voor de aangegane toekomstige betalingsverplichtingen.

De verklaring van de per saldo uitgaande kasstroom in het boekjaar 2022/2023 is onderstaand uiteengezet.

Uit operationele activiteiten is in 2022/2023 een netto kasstroom van € 2,7 miljoen negatief (vorig jaar ook € 2,7 miljoen negatief) gerealiseerd. Deze negatieve operationele kasstroom wordt met name verklaard door besteding van in voorgaande jaren ontvangen Droomfonds-gelden alsook betalingen op voorgaande jaren afgesloten natuurbeschermingscontracten.

Deze uitgaande geldstroom wordt deels gecompenseerd door een in 2022/2023 ontvangen extra bijdrage van de Nationale Postcode Loterij alsook door vooruit ontvangen bedragen betreffende subsidieprogramma's van overheden.

De mutatie van de langlopende schulden zijn begrepen in de operationele kasstroom daar dit geen financiering door derden betreft, maar de rubricering van het langlopend deel van de aangegane projectverplichtingen.

De investeringsactiviteiten resulteerden in een netto kasstroom van € 0,7 miljoen negatief (in lijn met vorig jaar) onder andere door de investeringen in het verder door ontwikkelen van bestaande systemen en applicaties.

Alle activa van WWF-NL zijn met eigen middelen gefinancierd.

De financieringsactiviteiten leidden in 2022/2023 tot een afname van de geldmiddelen met € 0,6 miljoen. Dit betreft met name de investering in effecten van het op de beleggingsrekening aanwezige saldo.

Het totaal van de bedrijfsactiviteiten van WWF-NL resulteerde in 2022/2023 in een mutatie van de liquiditeitspositie met € 4 miljoen negatief tot een stand van € 23,2 miljoen per 30 juni 2023.

Deze hogere uitgaande kasstroom, met name verricht uit hoofde van hogere doelbestedings-betalingen, komt ook tot uiting in het overzicht Cashflow van WWF-NL naar landschappen.

Afhankelijk van de benodigde middelen op basis van strategische doelstellingen en de afgesloten natuurbeschermingscontracten zullen de gelden besloten in de beleggingsportefeuille aangesproken worden.

Toelichting op de balans

A: Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa bestaan met name uit het relatiebeheersysteem, het beheersysteem voor de WWF-NL website, de werken bij-website, een vernieuwde module voor de webshop en een pakket voor de financiële en projectadministratie. De immateriële vaste activa worden lineair afgeschreven in drie jaar.

Het verloop van de immateriële vaste activa in 2022/2023 is als volgt:

Bedragen x € 1.000	2022/2023	2021/2022
Aanschafwaarde	4.554	5.359
Cumulatieve afschrijvingen	-3.831	-4.285
Boekwaarde per 1 juli	723	1.074
- Investeringsactiviteiten	433	366
- Desinvesteringen	0	-1.171
- Afschrijvingen	-493	-717
- Cumulatieve afschrijvingen desinvesteringen	0	1.171
Aanschafwaarde	4.987	4.554
Cumulatieve afschrijvingen	-4.324	-3.831
Boekwaarde per 30 juni	663	723

In 2022/2023 zijn de bestaande systemen en applicaties verder doorontwikkeld. alsook is er geïnvesteerd in een digitale werkomgeving.

B: Materiële vaste activa

Bedrijfsmiddelen

De bedrijfsmiddelen betreffen met name het gebouw van WWF-NL in Zeist alsmede het inventaris. De bedrijfsmiddelen zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De afschrijving is lineair bepaald en wordt gebaseerd op de verwachte levensduur. Hierbij is uitgegaan van de volgende termijnen:

Gebouw	25 jaar
Verbouwing	10 jaar
Groot onderhoud	5 jaar
Elektronische bedrijfsinventaris	3 jaar
Overige bedrijfsinventaris	5 jaar

Op grond wordt niet afgeschreven.

Verloop overzicht

Het verloop van de materiële vaste activa in 2022/2023 is als volgt:

Bedragen x € 1.000	Gebouw/ terreinen	Andere vaste bedrijfs- middelen	2022/2023 Totaal	2021/2022 Totaal
Aanschafwaarde	10.730	1.882	12.612	12.239
Cumulatieve afschrijvingen	-6.407	-1.529	-7.936	-7.374
Boekwaarde per 1 juli	4.323	353	4.676	4.865
* Investerings	97	191	288	373
* Desinvesteringen	0	-203	-203	0
* Afschrijvingen	-421	-206	-627	-562
* Cumulatieve afschrijvingen desinvesteringen	0	198	198	0
Aanschafwaarde	10.827	1.870	12.697	12.612
Cumulatieve afschrijvingen	-6.828	-1.537	-8.365	-7.936
Boekwaarde per 30 juni	3.999	333	4.332	4.676

Het pand te Zeist is in januari 2022 voor het laatst getaxeerd tegen een herbouwwaarde van € 14,6 miljoen.

C: Effecten

De effecten bestaan uit beleggingen in aandelen en obligaties, alsook uit een tweetal participaties. Het verloop van deze beleggingen gedurende het boekjaar is als volgt weer te geven:

Bedragen x € 1.000	30 juni 2023	30 juni 2022
Balans per 1 juli	38.485	42.554
Aankopen	9.995	4.032
Verkopen	-9.228	-4.027
Waardeveranderingen	450	-4.009
Mutatie in participaties	-142	-65
Balans per 30 juni	39.560	38.485

Alle effecten staan ter vrije beschikking van WWF-NL.

De waardeveranderingen zijn het gevolg van valutakoersverschillen en dalende of stijgende beurskoersen. Het rendement op de effectenportefeuille van WWF-NL over het boekjaar 2022/2023 was voorzichtig positief.

De waardeverandering als gevolg van valutakoersverschillen bedraagt € 341.000 negatief (2021/2022: € 954.000 positief), de waardeverandering als gevolg van gestegen beurskoersen bedraagt € 791.000 positief (2021/2022: € 4.963.000 negatief).

Het boekjaar 2022/2023 liet een gemengd beeld zien voor ons portfolio, welke bestaat uit aandelen en obligaties.

In de eerste helft van het boekjaar daalden de wereldwijde aandelenkoersen nog iets verder, nadat deze in de tweede helft van ons vorige boekjaar ook al scherp waren gedaald. De daling van de aandelenkoersen in boekjaar 2022/2023 was echter beperkt.

Daarentegen daalden de koersen van de obligaties wederom substantieel, nadat deze ook in boekjaar 2021/2022 al aanzienlijk in waarde waren afgenomen. Oorzaak hiervan was de wereldwijde stijging van de kapitaalmarktrentes in het kalenderjaar 2022.

Vanaf januari 2023, de tweede helft van ons boekjaar, hebben vooral de aandelen zich goed hersteld van de dalingen in de voorafgaande periode. De obligatiekoersen zijn daarnaast ook licht gestegen, omdat de kapitaalmarktrentes iets zijn gedaald.

Uiteindelijk is het behaalde rendement van de portefeuille over het gehele boekjaar uitgekomen op een positief resultaat van 2,1 procent na kosten. Het positieve resultaat komt volledig voor rekening van de aandelen die in de verslagperiode met 11,9 procent zijn gestegen. Daarentegen zijn de obligaties 2,5 procent in waarde gedaald.

Een van de redenen voor de relatief beperkte positieve waardeontwikkeling is dat de investeringsmogelijkheden vanuit strikte duurzaamheidscriteria beperkt zijn, conform het beleggingsmandaat waarbinnen WWF-NL acteert. De stand van de beleggingen per 30 juni 2023 kan als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000	30 juni 2023	30 juni 2022
Totaal obligaties	27.223	24.634
- looptijd minder dan 5 jaar	21.055	14.244
- looptijd meer dan 5 jaar	6.168	10.390
Aandelen	12.257	13.629
Participatie in Dutch Greentech Fund B.V.	18	86
Participatie in Shift Invest Coöperatief U.A.	62	136
Totaal beleggingen per 30 juni	39.560	38.485

In de waardering van de obligaties en aandelen is per balansdatum een ongerealiseerd koersresultaat begrepen ter grootte van € 1,2 miljoen postief.

Ter vergroting van het inzicht in de continuïteitsreserve is begin boekjaar 2021/2022 een bestemmingsreserve effecten gevormd ter grootte van 10 procent van de waarde van de effectenportefeuille

De participaties in Dutch Greentech Fund B.V. en Shift Invest Coöperatief U.A. zijn niet beursgenoteerd en zijn respectievelijk gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs (in casu het op balansdatum gestorte agiokapitaal op onderliggende belangen) of lagere reële waarde.

D: Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen en overlopende activa zijn per einde boekjaar als volgt gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000	30 juni 2023	30 juni 2022
* Te ontvangen bijdrage inzake toekomstige projectverplichting	625	1.250
* Vordering uit hoofde van subsidiabele projecten	26	557
* Nog te ontvangen nalatenschappen	2.480	526
* Vooruitbetaalde kosten	437	375
* Te ontvangen rente	150	128
* Overige vorderingen terzake van personeel	60	48
* Overige vorderingen	375	166
Totaal vorderingen en overlopende activa	4.153	3.050

De vordering inzake de toekomstige projectverplichting zal komend boekjaar, in lijn met de door WWF-NL te betalen projectverplichting, ontvangen worden.

De stijging van de post Nog te ontvangen nalatenschappen wordt met name veroorzaakt door een in boekjaar 2022/2023 gewaardeerd legaat. De verwachting is dat afwikkeling op korte termijn zal plaatsvinden.

WWF-NL is per 30 juni 2023 erfgenaam van 12 nalatenschappen belast met vruchtgebruik. De vorderingen betreffende nalatenschappen belast met vruchtgebruik hebben normaliter een looptijd van langer dan 1 jaar en zijn conform de Handreiking verwerking en waardering van nalatenschappen belast met (vrucht) gebruik van Goede Doelen Nederland gewaardeerd, resulterend in een waardering per 30 juni 2023 van € 379.000 (2021/2022: € 336.000). Voor dit bedrag is een bestemmingsfonds gevormd.

E: Liquide middelen

Dit betreffen de saldi van de rekeningen-courant, spaarrekeningen en de beleggingsrekening, evenals het kassaldo. De banksaldi staan geheel ter vrije beschikking van WWF-NL en zijn terstond opeisbaar.

F: Reserves en fondsen

De Raad van Toezicht heeft de door de directie voorgestelde resultaatbestemming goedgekeurd. Deze resultaatbestemming is als volgt:

Bedragen x € 1.000	2022/2023	2021/2022
Toevoeging/onttrekking aan:		
Continuïteitsreserve	-267	2.729
Bestemmingsreserves	-282	-979
Bestemmingsfondsen	-2.640	-1.972
Resultaat boekjaar	-3.189	-222

WWF-NL kent geen statutaire bepalingen omtrent de resultaatbestemming.

G: Reserves

WWF-NL houdt 2 reserves aan, een continuïteitsreserve en een bestemmingsreserve. Om de continuïteit van de organisatie te waarborgen, acht WWF-NL het noodzakelijk om een continuïteitsreserve aan te houden. De continuïteitsreserve bedraagt per 30 juni 2023 € 17,2 miljoen. Ter onderbouwing van de minimale en maximale hoogte van de continuïteitsreserve heeft de directie een risicoanalyse opgesteld, inclusief de inschatting van de potentiële financiële consequenties van de geïdentificeerde risico's.

In 2022/2023 overtroffen de bestedingen het vrij besteedbaar deel van de baten; dit bedrag is volgens resultaatbestemming ten laste van de continuïteitsreserve gebracht. De hoogte van de continuïteitsreserve per 30 juni 2023 ligt binnen de bandbreedte, berekend op basis van de risicoanalyse. De hoogte van de continuïteitsreserve wordt jaarlijks geëvalueerd.

Bedragen x € 1.000	Continuïteits- reserve	Bestemmings- reserve	2022/2023	2021/2022
Stand per 1 juli	17.486	9.225	26.711	24.961
Resultaatbestemming	-267	-282	-549	1.750
Stand per 30 juni	17.219	8.943	26.162	26.711

Onder kosten van de werkorganisatie verstaat WWF-NL de kosten van eigen personeel, huisvesting, kantoorkosten en kosten voor fondsenwerving. De kosten van de werkorganisatie van WWF-NL bedragen in boekjaar 2022/2023 € 21,1 miljoen (2022/2021 € 20,1 miljoen). De omvang van de continuïteitsreserve bedraagt 0,81 maal de kosten van de werkorganisatie (2021/2022: 0,87).

De opbouw en het verloop van de bestemmingsreserves is als volgt

Bedragen x € 1.000	Reserve financiering activa bedrijfsvoering	Reserve koersresultaten effecten	2022/2023	2021/2022
Stand per 1 juli	5.399	3.826	9.225	5.939
Vorming bestemmingsreserve				
koersresultaten effecten	0	0	0	4.265
Resultaatbestemming	-404	122	-282	-979
Stand per 30 juni	4.995	3.948	8.943	9.225

WWF-NL houdt een bestemmingsreserve aan ter grootte van de boekwaarde van de (im)materiële vaste activa die met eigen vermogen zijn gefinancierd. Tevens houdt WWF-NL met ingang van begin boekjaar 2021/2022 een bestemmingsreserve aan ter grootte van 10 procent van de waarde van de effectenportefeuille. De beperkte bestedingsmogelijkheid van de gevormde bestemmingsreserves is bepaald door de directie en betreft geen verplichting. De directie kan deze beperking zelf opheffen.

H: Bestemmingsfondsen

WWF-NL ontvangt regelmatig donaties, giften en nalatenschappen waaraan door de giftgever of donateur een specifieke bestemming wordt gegeven. Conform de wens van de giftgever of donateur worden deze giften aan een specifieke doelstelling besteed.

Voor het gedeelte van deze donaties, giften of nalatenschappen dat aan het einde van het boekjaar nog niet is besteed, vormt WWF-NL een bestemmingsfonds. Ook voor de door subsidieverstrekkers verstrekte gelden wordt binnen het boekjaar een bestemmingsfonds gevormd. Voor het per balansdatum niet bestede bedrag wordt een schuld opgenomen (voornamelijk ontvangen subsidie), dan wel wordt een vordering opgenomen voor het nog te ontvangen subsidiebedrag.

De stand van de bestemmingsfondsen is als volgt:

Bedragen x € 1.000	30 juni 2023	30 juni 2022
Fondsen op Naam	4.098	4.123
Overige donaties en giften	10.730	13.345
Totaal bestemmingsfondsen	14.828	17.468

Fondsen op Naam

De post Fondsen op Naam bestaat uit fondsen waar de giftgever of erflater zijn of haar naam aan verbonden heeft. Kenmerk van deze fondsen is dat ze bestaan uit ter beschikking gestelde bedragen die op verzoek van de giftgever worden aangewend voor specifieke natuurbeschermingsdoeleinden.

Het verloop van de Fondsen op Naam in 2022/2023 is als volgt:

Bedragen x € 1.000	Balans per 1 juli 2022	Toevoeging	Bestedingen	Saldo mutaties	Balans per 30 juni 2023
MaasMaassen	1.798	38	-13	25	1.823
Hoeks en Zantman	1.073	43	0	43	1.116
Dr Franciska Feekes Opleidings Fonds	442	9	-30	-21	421
Ter Kuile Liuwa-Plain	311	57	-67	-10	301
Mr Hendrik van Rijgersma	220	5	-60	-55	165
Talma	107	2	-15	-13	94
Het Pan Fonds	110	2	-2	0	110
Althuisius-Geefhuysen	45	1	-5	-4	41
Het Henk Prij Fonds	17	21	-11	10	27
Oost-Harwig Natuurbehoud Fonds	0	10	-10	0	0
Totaal Fondsen op Naam	4.123	188	-213	-25	4.098

De toevoegingen bestaan uit (periodieke) schenkingen en toerekening van een deel van het netto gerealiseerd en ongerealiseerd beleggingsresultaat. In onderstaande tabel wordt het specifieke natuurbeschermingsdoel per Fonds op Naam weergegeven.

Fonds op Naam	Natuurbeschermingsdoel
MaasMaassen	Natuurbescherming in Nederland en in Zuid-Afrika
Hoeks en Zantman	Natuurbescherming, bij voorkeur in het buitenland
Dr Franciska Feekes Opleidings Fonds	Natuurbeschermingswerk in niet-geïndustrialiseerde landen
Ter Kuile Liuwa-Plain	Natuurbeschermingswerk van WWF-NL in het Liuwa Plain National Park in Zambia
Mr Hendrik van Rijgersma	Natuurbeschermingswerk van WWF-NL
Talma	Natuurbeschermingswerk ten behoeve van bossen, bij voorkeur projecten in Indonesië en andere Aziatische landen
Het Pan Fonds	Natuurbeschermingswerk van WWF-NL en bossen
Althuisius-Geefhuysen	Natuurbeschermingswerk van WWF-NL en het zoetwaterwerk in de Pantanal in Brazilië
Het Henk Prij Fonds	Natuurbeschermingswerk ten behoeve van het Black Rhino Range Expansion Project in Zuid Afrika
Oost-Harwig Natuurbehoud Fonds	Natuurbeschermingswerk van WWF-NL voor projecten in het Congo River Basin en projecten in Indonesië, met name in Borneo

Overige donaties en giften

Bestemmingsfonds overige donaties en giften bestaat uit gelden waaraan de giftgever een specifieke bestemming heeft gegeven. Het fonds bestaat per einde boekjaar uit de bijdragen die per het einde van het boekjaar nog niet geheel aan de betreffende bestemming zijn besteed.

Het verloop van de bestemmingsfondsen uit hoofde van overige donaties en giften in 2022/2023 is als volgt:

Bedragen x € 1.000	Balans per 1 juli 2022	Toevoeging	Bestedingen	Saldo mutaties	Balans per 30 juni 2023
NPL Droomfonds Onbegrensd door Africa	8.454	0	-2.873	-2.873	5.581
NPL extra bijdrage Natuurkracht	1.983	0	-983	-983	1.000
NPL extra bijdrage Solutions for the Future	0	3.000	0	3.000	3.000
3FM Serious Request 2021 Let It Grow	1.671	0	-1.671	-1.671	0
Ecologische voetafdruk & innovatie	488	0	-70	-70	418
Vruchtgebruik nalatenschappen	336	43	0	43	379
Green Finance	152	104	-29	75	227
Landscape NL	138	146	-220	-74	64
International Landscapes	78	6.853	-6.914	-61	17
Diversen	24	512	-507	5	29
Thematics	21	1.026	-1.032	-6	15
Food	0	39	-39	0	0
Amplifying Voices for Just Climate Action	0	12.907	-12.907	0	0
Dutch Fund for Climate and Development (DFCD)	0	4.185	-4.185	0	0
Integrated Sustainable Landscape Management in Cerrado	0	1.801	-1.801	0	0
Mobilising More for Climate (MoMo4C)	0	566	-566	0	0
Totaal overige donaties en giften	13.345	31.182	-33.797	-2.615	10.730

I: Voorzieningen

Jubileumvoorziening

Werknemers hebben bij een 10- en 25-jarig dienstverband recht op een jubileumuitkering. Voor de tot en met 30 juni 2023 opgebouwde rechten is een voorziening gevormd.

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000	2022/2023	2021/2022
Stand per 1 juli	51	57
Dotatie / onttrekking boekjaar	15	-6
Stand per 30 juni	66	51

J: Langlopende schulden

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000	30 juni 2023	30 juni 2022
Langlopende projectverplichtingen	7.044	4.366
Totaal langlopende schulden	7.044	4.366

De langlopende projectverplichtingen betreffen de meerjarige toezeggingen aan natuurbeschermingsprojecten die per balansdatum een resterende looptijd hebben van meer dan een jaar. Projectverplichtingen worden doorgaans aangegaan voor een periode van tussen de 1 en 3 jaar. Het verloop van het totaal van de projectverplichtingen is opgenomen onder de kortlopende schulden.

K: Kortlopende schulden

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000	30 juni 2023	30 juni 2022
Kortlopende projectverplichtingen	17.318	21.247
Vooruitontvangen, vooruitgefactureerd	3.163	1.320
Crediteuren	1.099	871
Schulden ter zake van personeel	507	517
Belastingen, sociale premies	458	476
Vooruitontvangen bijdrage Nationale Postcode Loterij	661	356
Overige schulden en overlopende passiva	626	822
Totaal kortlopende schulden	23.832	25.609

Reeds ontvangen subsidievoorschotten waar in het boekjaar nog geen bestedingen tegenover staan, worden als vooruit ontvangen bedragen onder de kortlopende schulden opgenomen.

De post Belastingen, sociale premies betreft: loonbelasting € 373.000, pensioenen € 26.000 en omzetbelasting € 59.000.

WWF-NL heeft een btw-ruling met de belastingdienst inzake de mate waarin de voorbelasting in aftrek gebracht mag worden. De in de balanspost omzetbelasting opgenomen voorbelasting, is berekend op basis van deze ruling. Het per 30 juni 2023 openstaand bedrag betreft de aangifte van het tweede kwartaal 2023 en de berekende suppletieaangifte over het voorgaande boekjaar alsook de berekende suppletie over het boekjaar 2022/2023.

De vooruit ontvangen bijdrage Nationale Postcode Loterij betreft het in mei ontvangen bedrag betreffende het kalenderjaar 2023 minus de evenredig over de maanden verantwoorde reguliere jaarbijdrage.

Het verloop van het totaal van lang- en kortlopende projectverplichtingen is als volgt:

Bedragen x € 1.000	2022/2023	2021/2022
Balans per 1 juli	25.613	30.909
* Nieuw afgesloten contracten	53.747	46.483
* Betaald op contracten	-53.499	-49.639
* Vrijval	-1.499	-2.140
Balans per 30 juni	24.362	25.613

De totale verplichting van € 24,4 miljoen bestaat voor € 17,3 miljoen uit verplichtingen met een looptijd korter dan 1 jaar en voor € 7,1 miljoen uit verplichtingen met een looptijd langer dan 1 jaar.

Het afgelopen boekjaar is in totaal € 53,5 miljoen uitbetaald uit hoofde van contractuele verplichtingen voor natuurbeschermingswerk.

CASHFLOW VAN WWF-NL NAAR LANDSCHAPPEN

- Nederland
- Caribisch Nederland & Guianas
- Europa
- TRIDOM
- Zambezi
- Amoer-Heilong en Kazachstan
- Altai-Sayan
- Borneo, Sumatra en Papoea
- Koraaldriehoek
- Amazone
- Pantanal
- Cerrado
- Atlantisch Regenwoud
- Noordpool

Niet aan WWF-NL prioriteitslandschappen toegerekende uitgaven

Bijdrage WWF-netwerkitiatieven		
9%	Uitgaande subsidie	5.464
Andere landschappen		
1%	Uitgaande subsidie	456
Thematisch werk		
3%	Eigen uitvoering	1.268
	Uitgaande subsidie	616
Organisatieontwikkelingsuitgaven		
2%	Uitgaande subsidie	1.460

Niet aan WWF-NL prioriteitslandschappen toegerekende uitgaven gesubsidieerde projecten

Voices for Just Climate Action		
17%	Eigen uitvoering	683
	Uitgaande subsidie	9.093
DFCD		
7%	Eigen uitvoering	795
	Uitgaande subsidie	3.348
MOMO4C		
1%	Eigen uitvoering	314

Noordpool

Eigen uitvoering	2
Uitgaande subsidies	781

Altai-Sayan en Mongolië

Eigen uitvoering	1
Uitgaande subsidies	1.653

Europa

Eigen uitvoering	350
Uitgaande subsidies	1.647

Amoer-Heilong

Eigen uitvoering	1
Uitgaande subsidies	1.335

Nederland

Eigen uitvoering	917
Uitgaande subsidies	2.007

TRIDOM

Eigen uitvoering	9
Uitgaande subsidies	2.850

Koraaldriehoek

Eigen uitvoering	26
Uitgaande subsidies	1.500

Caribisch Nederland & Guyanas

Eigen uitvoering	417
Uitgaande subsidies	759

Amazone

Eigen uitvoering	9
Uitgaande subsidies	3.919

Borneo, Sumatra en Papoea

Eigen uitvoering	9
Uitgaande subsidies	2.215

Cerrado

Eigen uitvoering	44
Uitgaande subsidies	2.395

Zambezi

Eigen uitvoering	214
Uitgaande subsidies	8.769

Atlantisch Regenwoud

Eigen uitvoering	0
Uitgaande subsidies	1.128

Pantanal

Eigen uitvoering	4
Uitgaande subsidies	2.104

Bedragen x € 1.000

Bedragen niet aan WWF-NL-prioriteitslandschappen toegerekend bestaan uit:

- Netwerkbijdragen en -initiatieven die niet zijn toegespitst op 1 gebied.
- Onder de andere landschappen vallen bijvoorbeeld bijdragen inzake bijvangst reductie in Mozambique, bijdrage aan WWF-China voor reuzenpanda's en een bijdrage uit het emergency fund naar aanleiding van de overstroming in Pakistan.
- Onder thematische werken vallen veelal thematische uitgaven voor generiek werk op soorten-/zoutwaterwerken, maar ook zaken als samenwerking met Commissie MER, Bending the Curve, Nature-based Solutions, Living Planet Report NL en het Forest Foresight-systeem.
- De organisatie ontwikkelingsuitgaven (OD) zijn niet aan landschappen toegerekend. Dit betreft uitgaven om kantoren te versterken en zo te helpen meer natuurbeschermingsimpact te realiseren.
- Uitgaven voor gesubsidieerde projecten (DFCD, EU Cerrado, MOMO4C en VCA) zijn waar mogelijk toegerekend aan landschappen. De landschap overstijgende kosten zijn niet aan landschappen toegerekend. Voor VCA betreft het uitgaande subsidies aan samenwerkingspartners welke niet in de WWF-NL-prioriteitsgebieden werken.

De in dit overzicht getoonde cashflow betreft de uitgaande projectsubsidies aan organisaties binnen en buiten het WWF-netwerk, alsmede directe kosten voor projectuitvoering door WWF-NL. Loonkosten van WWF-NL-medewerkers en overheadkosten maken hier geen deel van uit.

Totalen	2022/2023		2021/2022	
Eigen uitvoering	5.063	8,6%	4.020	7,5%
Uitgaande subsidies	53.499	91,4%	49.639	92,5%
Totaal	58.562	100%	53.659	100%

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Reguliere bijdrage Nationale Postcode Loterij (NPL)

De Nationale Postcode Loterij heeft zich voor de kalenderjaren 2023 tot en met 2027 verbonden aan WWF-NL om jaarlijks een percentage van de reguliere loterij-inkomsten uit te keren, berekend volgens een verdeelsleutel en gemaximeerd op € 13,5 miljoen per jaar. Dit betreft een contractueel voorwaardelijk recht van WWF-NL.

Nalatenschappen met vruchtgebruik

Onder de onderhanden nalatenschapsdossiers bevinden zich 8 nalatenschappen met vruchtgebruik, waarvan de waarde niet betrouwbaar is vast te stellen en waarvan niet zeker is wanneer eventuele baten uitgekeerd zullen worden.

Kredietfaciliteit

WWF-NL heeft de beschikking over een kredietfaciliteit bij de bankier voor een bedrag van € 2,5 miljoen.

Terugbetalingsverplichting bij niet nakomen van gemaakte afspraken

In het boekjaar 2019/2020 heeft WWF-NL van de Nationale Postcode Loterij een bijdrage van € 16,9 miljoen ontvangen voor het programma Onbegrensd door Afrika. Dit bedrag is in zijn geheel in 2019/2020 als bate ten gunste van het resultaat gebracht.

Daarnaast heeft WWF-NL in boekjaar 2021/2022 een bijdrage van € 2 miljoen van de Nationale Postcode Loterij ontvangen voor het programma Natuurkracht. Dit bedrag is in zijn geheel als bate ten gunste van het resultaat 2021/2022 gebracht.

Tenslotte heeft WWF-NL in boekjaar 2022/2023 een bijdrage van € 3 miljoen van de Nationale Postcode Loterij ontvangen voor het programma Solutions for the Future. Dit bedrag is in zijn geheel als bate ten gunste van het resultaat 2022/2023 gebracht.

Voor de per balansdatum nog niet bestede gelden zijn bestemmingsfondsen gevormd. Echter, voornoemde bijdragen kunnen door de Nationale Postcode Loterij (deels) worden teruggevorderd, indien WWF-NL te kort is geschoten in het nakomen van haar verplichtingen uit de onderliggende overeenkomsten. De verwachting van de directie is dat deze situatie zich niet zal voordoen; WWF-NL staat in nauw contact met de Nationale Postcode Loterij bij uitvoering van de programma's waardoor tijdige bijsturing kan plaatsvinden.

Overige

WWF-NL heeft een huurverplichting van circa € 70 per jaar ten aanzien van de locatie van het eiland Bliet in de Haringvliet. De realisatie van het eiland Bliet heeft als doel natuurherstel en de op het eiland geplaatste Vogelkijkhut geeft een recreatieve impuls voor het Haringvliet. WWF-NL zorgt komende jaren voor het onderhoud van het eiland en de Vogelkijkhut en heeft terzake een bestemmingsfonds gevormd. In februari 2023 heeft WWF-NL de verleende Wnb-vergunning voor project Oesterherstelproject Borkumse Stenen overgedragen aan een derde partij. Tot 30 juni 2024 kan WWF-NL aangesproken worden tot maximaal € 50.000 voor verwijdering van de schelpdierbanken die WWF-NL geplaatst heeft in de Noordzee.

Toelichting op de staat van baten en lasten

Totaal baten

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Geworven baten	72.334	66.048	68.732
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	1.085	833	295
Totaal baten	73.419	66.881	69.027

De samenstelling van de geworven baten over boekjaar 2022/2023 was als volgt:

Bedragen x € 1.000	Particulieren	Bedrijven	Loterijorganisaties	Overheden	Andere organisaties zonder winststreven	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Donaties doorlopend	18.494	24			4	18.522	18.641	19.316
Periodieke schenkingen	3.166					3.166	3.336	2.979
Giften	1.590	1.167	16.625		1.726	21.108	17.956	19.572
Donateursacties	1.163	33			1	1.197	1.218	3.045
Nalatenschappen	8.528					8.528	5.463	6.643
Subsidies van overheden				19.494		19.494	19.189	16.882
Overige baten					319	319	245	295
Totaal geworven baten	32.941	1.224	16.625	19.494	2.050	72.334	66.048	68.732

De geworven baten zijn afgelopen jaar met € 3,6 miljoen toegenomen ten opzichte van 2021/2022. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door de subsidies van overheden, welke afgelopen jaar gestegen zijn met € 2,6 miljoen ten opzichte van 2021/2022. Dit is met name te danken aan hogere bestedingen (en daarmee baten) voor de programma's Amplifying Voices for Just Climate Action en "Cerrado Sustainable Landscape Management".

Daarnaast zijn de baten uit nalatenschappen fors gestegen (+€ 1,9 miljoen).

Tenslotte heeft de Nationale Postcode Loterij een tweetal extra bijdrages in boekjaar 2022/2023 toegekend, welk totaalbedrag € 1,1 miljoen hoger ligt dan de extra bijdrage in 2021/2022.

De voornoemde batenstijging wordt gecompenseerd door een daling van de 'donaties doorlopend' met € 0,8 miljoen (-4,1%). Daarnaast zijn de inkomsten uit donateursacties gedaald met € 1,8 miljoen. Deze daling wordt met name veroorzaakt door de in 2021/2022 eenmalig ontvangen bedragen uit hoofde van de succesvolle 3FM Serious Request Let it Grow-actie in december 2021.

Van onschatbare waarde voor WWF-NL is de aanzienlijke bijdrage van meer dan 2.600 vrijwilligers (waarvan 750 actief in de 28 WWF-Regioteams), die veel tijd en energie besteden aan het organiseren van activiteiten ten behoeve van WWF-NL. Deze bijdrage is niet in geld uit te drukken. De bijdrage van vrijwilligers in natura is daarom niet meegenomen in de baten.

De totale achterban van WWF-NL bedraagt per 30 juni 2023 529.000 financiële relaties (2021/2022: 621.000), waarvan 88.000 (2021/2022: 92.000) jongeren. Het verval in relaties wordt met name veroorzaakt door de 3FM Serious Request Let it Grow-actie in december 2021.

Dankzij deze actie heeft een groot aantal mensen een eenmalige donatie gedaan aan ons natuurbeschermingswerk met alsgevolg een incidentele verhoging in boekjaar 2021/2022 van het aantal financiële relaties.

L: Baten van particulieren

Zoals voorstaand schema inzake samenstelling van de geworven baten laat zien, bestaan de baten van particulieren voor een groot deel uit doorlopende donaties.

Donaties doorlopend

Deze baten zijn grotendeels afkomstig van volwassen donateurs en van de verschillende jeugdclubs.

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Volwassen donateurs	15.516	15.580	16.116
Bedrijven met donateurschap	24	25	25
Non-profit organisaties met donateurschap	4	4	12
Rangers Junior	298	301	343
Rangers Report/Wereldvragen	803	806	917
Youth	1.877	1.925	1.903
Totaal donaties doorlopend	18.522	18.641	19.316

Deze inkomsten dalen in totaal met € 0,8 miljoen ten opzichte van voorgaand jaar, waarvan € 0,6 miljoen een daling bij de volwassen donateurs betreft en € 0,2 miljoen een daling bij de Rangers en Youth.

Donateursacties

Een substantieel deel van de in 2021/2022 ontvangen baten uit hoofde van donateursacties is verkregen middels de 3FM Serious Request Let it Grow-actie. Dit geld is door WWF-NL gebruikt ter bescherming en herstel van de regenwouden van Zuid-Amerika.

Onderstaand een overzicht van de ontvangen baten en bestedingen

Financiële verantwoording 3FM Serious Request Let it Grow

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2021/2022 werkelijk
Inkomsten actie	0	2.119
Dekking wervingskosten	0	-148
Beschikbaar voor doelbesteding	0	1.971

% Dekking wervingskosten

7%

Bestedingen 3FM Serious Request Let it Grow

Bedragen x € 1.000	2022/20223 werkelijk	2021/2022 werkelijk
Doelbesteding	1.671	300

M: Baten van loterijorganisaties

De baten van loterijorganisaties bestaan uit de bijdragen van de Nationale Postcode Loterij.

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Reguliere bijdrage Nationale Postcode Loterij	13.500	13.500	13.500
Extra bijdrage Nationale Postcode Loterij voor het project Solutions for the Future	3.000	0	0
Extra bijdrage Nationale Postcode Loterij voor het project De Jacht op de Jaguar	125	0	0
Extra bijdrage Nationale Postcode Loterij voor het project Natuurkracht	0	0	2.000
Totaal baten van loterijorganisaties	16.625	13.500	15.500

Naast de reguliere bijdrage van € 13,5 miljoen is in 2022/2023 een extra bijdrage van € 3 miljoen voor het programma Solutions for the Future ontvangen. Met deze bijdrage gaat WWF-NL samen met het Rode Kruis een breed spectrum creëren van op de natuur gebaseerde oplossingen, die gemeenschappen helpen om klimaatbestendig te zijn. Wereldwijd leven meer dan 3,3 miljard mensen in gebieden die kwetsbaar zijn voor klimaatverandering. Met de kracht van de natuur kunnen we deze mensen beter beschermen.

De extra bijdrage inzake De Jacht op de Jaguar is bestemd voor de productie van een documentaire. Deze natuurdocumentaire is in juni 2023 uitgebracht.

De Nationale Postcode Loterij heeft zich in februari 2023 opnieuw voor de periode 2023-2027 aan WWF-NL verbonden. Dankzij de deelnemers van de Nationale Postcode Loterij kan WWF-NL ook komende jaren een prachtige bijdrage voor natuurbescherming tegemoetzien.

N: Subsidies van overheden

Subsidies van overheden worden verantwoord in het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Reeds ontvangen subsidievoorschotten, waar in het boekjaar nog geen lasten tegenover staan, worden als vooruit ontvangen bedragen onder de kortlopende schulden opgenomen. De subsidies zijn niet structureel, maar wel toegezegd voor een periode van meerdere jaren.

De overheidssubsidies kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Ministerie van BZ, Amplifying Voices for Just Climate Action	12.906	12.815	11.507
Ministerie van BZ, Dutch Fund for Climate and Development	4.185	4.204	4.247
The European Union, Cerrado Sustainable Landscape Management	1.801	1.519	618
Ministerie van BZ, Mobilising More for Climate	566	646	426
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, UN Water Conference 2023	24	0	0
The European Union, Urban Adapt Project - Getijdenpark	8	5	10
Norwegian Ministry of Foreign Affairs, Norway Plastic	5	0	42
Ministerie van LNV, Financial Expertise Water as Leverage Program	-1	0	0
World Bank, Study Gangetic Dolphins	0	0	32
Totaal baten uit subsidies van overheden	19.494	19.189	16.882

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Amplifying Voices for Just Climate Action: In het verslagjaar 2020/2021 is het programma Amplifying Voices for Just Climate Action gestart. Financier van dit programma is het ministerie van Buitenlandse Zaken en het totaal toegezegd subsidiebedrag bedraagt € 55 miljoen voor 5 jaar. Het programma wordt uitgevoerd door een alliantie van 6 partners: Hivos, South South North, Fundacion Avina, Akina Mama wa Africa, Slum Dwellers International en WWF-NL (penvoerder).

Door 4 sterke zuidelijke maatschappelijke organisaties te verbinden met 2 noordelijke maatschappelijke organisaties brengt de Alliantie wereldwijde en lokale stemmen samen. Het doel van het programma is het versterken van lokale maatschappelijke organisaties zodat deze een centrale rol kunnen spelen bij een rechtvaardige overgang naar een koolstofarme en klimaatbestendige toekomst. Het programma loopt van 2021 tot en met 2025 en zal worden uitgevoerd in Bolivia, Paraguay, Brazilië, Indonesië, Kenia, Tunesië en Zambia.

Dutch Fund for Climate and Development: Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft aan WWF-NL een subsidiebijdrage toegekend voor het programma Dutch Fund for Climate and Development. Dit programma wordt uitgevoerd door een consortium bestaande uit FMO, CFM, SNV en WWF-NL. Het DFCD-programma ondersteunt en financiert initiatieven van de private sector gericht op klimaatadaptatie en -mitigatie in ontwikkelingslanden. Het DFCD-programma is in de loop van 2019 gestart en loopt door tot en met december 2037.

De eerste fase van het programma loopt af op 31 december 2023. Vanaf 1 januari 2024 start een vervolg dat doorloopt tot eind 2027. Niet bestede gelden uit de eerste fase kunnen ingezet worden gedurende de tweede fase.

JAARREKENING

Mobilizing More for Climate (MoMo4C): Tevens heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken WWF-NL een subsidiebijdrage toegekend voor het programma Mobilizing More 4 Climate (MoMo4C). Dit is een 5-jarig programma uitgevoerd door IUCN Nederland, WWF-NL en Tropenbos International. Het programma brengt ondernemers, bedrijven, beleidsmakers, investeerders en maatschappelijke organisaties samen om:

- groene businessproposities te maken die de gevolgen en oorzaken van klimaatverandering op landschapsniveau in ontwikkelingslanden aanpakken en investeerders aan te trekken om deze initiatieven uit te voeren.

Dit programma loopt van 2019 tot en met december 2024.

Europese Unie

Cerrado Sustainable Landscape Management: De Europese Unie heeft aan WWF-NL een subsidiebijdrage toegekend voor het programma Cerrado Sustainable Landscape Management. Het totaal toegezegd subsidiebedrag bedraagt € 5,4 miljoen, waarvan € 0,4 miljoen in boekjaar 2021/2022 aanvullend is toegezegd. Het programma loopt tot en met juni 2024.

Ten behoeve van dit programma zijn de volgende partijen een 4-jaar durende samenwerking aangegaan: WWF-Brazilië, WWF-Paraguay, ISPN en WWF-NL. WWF-NL is penvoerder. Doelstelling is het vergroten van mogelijkheden van duurzaam landbeheer in de Cerrado, gelegen in Brazilië en Paraguay.

O: Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Sponsoring, advisering en overige dienstverlening	849	710	207
Royalty's	164	106	116
Opbrengst verkopen	525	557	547
Totaal baten met tegenprestatie	1.538	1.373	870
Kostprijs van de verkopen	-453	-540	-575
Totaal baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	1.085	833	295

Als kostprijs van de verkopen worden alle met de inkoop van de webshopartikelen gerelateerde directe kosten begrepen. De stijging van deze batencategorie wordt met name veroorzaakt door een aantal nieuwe samenwerkingsverbanden met bedrijven.

Totaal lasten

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Besteed aan doelstelling	68.257	63.281	57.071
Kosten werving van baten	6.748	6.168	6.436
Kosten beheer en administratie	2.418	2.913	2.509
Totaal lasten	77.423	72.362	66.016

Lasten worden verdeeld in lasten besteed aan de doelstelling, lasten voor de werving van baten en lasten van beheer en administratie. Onder lasten besteed aan de doelstelling worden verstaan: bestedingen aan natuurbescherming in het buitenland, bestedingen aan natuurbescherming in Nederland en bestedingen aan voorlichting & educatie.

Waar WWF-NL ooit begon als beschermer van dieren als de panda en de tijger, is onze uitdaging inmiddels veel groter. Natuurbescherming Buitenland omvat daarom tegenwoordig, naast het 'klassieke' natuurbeschermingswerk, ook de bestedingen ten behoeve van het versterken en ondersteunen van lokale natuurbeschermings- en maatschappelijke organisaties. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het programma Amplifying Voices for Just Climate Action. Met deze gelden worden lokale maatschappelijke organisaties versterkt zodat deze een centrale rol kunnen spelen bij een rechtvaardige overgang naar een koolstofarme en klimaatbestendige toekomst. Daarmee is de term Natuurbescherming Buitenland ruim te interpreteren en heeft een bredere inclusieve definitie gekregen.

De bestedingen in verband met voorlichting en educatie van onze Nederlandse achterban alsook het aanjagen van een maatschappijbrede beweging in Nederland, zijn verantwoord onder voorlichting en educatie. Onder lasten voor de werving van baten wordt verstaan: de kosten voor fondsenwerving, de kosten werving baten loterijacties en de kosten benodigd voor de verkrijging van subsidies.

De kosten zijn conform de Aanbeveling Toepassing Richtlijn 650 voor kosten beheer en administratie van Goede Doelen Nederland direct of op basis van een verdeelsleutel toegerekend.

P: Bestedingen aan doelstelling

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Natuurbescherming buitenland	55.343	50.399	48.045
Natuurbescherming Nederland	5.580	4.917	2.638
Voorlichting & educatie	7.334	7.965	6.388
Totaal besteed aan doelstelling	68.257	63.281	57.071

In totaal heeft WWF-NL in 2022/2023 € 68,3 miljoen besteed aan haar doelstelling. Dat is € 5 miljoen meer dan begroot en € 11,2 miljoen meer dan in 2021/2022. Onderstaand is per rubriek vermeld waar deze stijging door veroorzaakt is.

De bestedingen aan natuurbescherming in binnen- en buitenland worden deels in het lopende boekjaar en deels in volgende boekjaren uitbetaald. Voor zover de aan projecten toegezegde bijdragen aan het einde van het jaar nog niet zijn betaald, worden ze in de balans opgenomen onder langlopende of kortlopende schulden, al naar gelang de termijn waarop ze tot uitbetaling zullen leiden.

In boekjaar 2022/2023 is er € 2,5 miljoen overgemaakt naar WWF-Rusland inzake het strategisch partnerschap en bescherming van de tijgers. WWF-NL heeft hiermee voldaan aan haar contractuele verplichtingen. In juni 2023 zijn de activiteiten van WWF door de Russische overheid aangemerkt als 'ongewenst op het grondgebied van de Russische Federatie'. Als gevolg hiervan is WWF-Rusland opgeheven en mag er geen communicatie omtrent projectbestedingen plaatsvinden. Hierdoor is het voor € 0,5 miljoen onzeker of dit bedrag wordt aangewend voor natuurbescherming. Het volledig gecontracteerd bedrag is verantwoord als Natuurbescherming buitenland.

Voor de in het boekjaar verrichte betalingen uit hoofde van contractuele verplichtingen inzake natuurbeschermingswerk verwijzen wij naar pagina 184 van dit rapport.

P1: Bestedingen natuurbescherming buitenland

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Natuurbescherming buitenland	55.343	50.399	48.045

Over 2022/2023 is een bedrag van ruim € 55 miljoen besteed aan natuurbescherming in het buitenland, € 7,3 miljoen meer dan in het voorgaande jaar en € 5 miljoen meer dan begroot.

Deze hogere besteding in 2022/2023 (ten opzichte van begroot en voorgaand jaar) kan met name worden verklaard door een relatief lage besteding in boekjaar 2021/2022. Dit wordt verklaard door:

- De terughoudendheid in contractering in het voorgaande boekjaar vanwege het negatieve beurs sentiment in de laatste maanden van het boekjaar 2021/2022 samenhangend met de instabiele economische en geopolitieke situatie.
- Daarnaast heeft in boekjaar 2021/2022 binnen de afdeling Natuurbescherming een herstructurering plaatsgevonden, alsook is er aandacht geweest voor het afronden en evalueren van de huidige strategieperiode, heeft herijking plaatsgevonden en zijn de doelen voor de nieuwe strategieperiode gedefinieerd.

P2: Bestedingen natuurbescherming Nederland

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Natuurbescherming Nederland	5.580	4.917	2.638

In boekjaar 2022/2023 is € 5,6 miljoen geïnvesteerd in het Nederlands landschap. Hieronder is begrepen het herstellen van de Noordzeenatuur, uitgaven in het kader van het Natuurkracht NPL-programma, Voedselbosbouw, bescherming van Delta en Rivier in Nederland en verduurzaming van de voedselketen. Inbegrepen is tevens ruim € 1 miljoen toegerekende personele kosten.

P3: Voorlichting en educatie

Voorlichting en educatie zijn van wezenlijk belang voor de bescherming van de natuur. In 2022/2023 is hier een bedrag aan besteed van in totaal € 7,3 miljoen. Dit is een stijging ten opzichte van het voorgaande boekjaar; deze stijging wordt veroorzaakt doordat in 2021/2022 de bestedingen beperkt konden worden door gebruikmaking van het reeds ingezette beleid en de daarmee in eerdere boekjaren verantwoorde kosten.

Het boekjaar 2022/2023 is het eerste jaar van de nieuwe strategie 2023–2025 en uit dien hoofde zijn extra personele inspanningen verricht en bestedingen gedaan.

Procentueel (in relatie tot de totale kosten besteed aan de doelbesteding) ligt de voorlichting- en educatiebesteding iets lager dan voorgaand jaar en begroting.

De bijdrage van vele vrijwilligers die zich voor voorlichting en educatie inzetten is niet in geld uit te drukken en derhalve niet in deze bestedingspost opgenomen.

Q: Wervingskosten

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Eigen fondsenwerving	6.303	5.585	6.011
Loterijorganisaties	80	91	109
Subsidies	365	492	316
Totaal wervingskosten	6.748	6.168	6.436

Om ook in de toekomst impact te kunnen blijven realiseren en WWF-NL onder de aandacht van mogelijke geldgevers te blijven brengen, heeft WWF-NL over boekjaar 2022/2023 een bedrag van € 6,7 miljoen uitgegeven aan fondsenwervende activiteiten.

Q1: Kosten eigen fondsenwerving

Veranderingen in de markt en de omgeving hebben effect op de relatie van WWF-NL met haar geldgevers. Om (toekomstige) baten te realiseren is het essentieel om WWF-NL op een relevante wijze onder de aandacht te blijven brengen. In het boekjaar 2022/2023 is daarom een bedrag van € 6,3 miljoen uitgegeven aan fondsenwervende activiteiten. Dit betreft voor ruim € 3 miljoen toegerekende personele kosten. Daarnaast zijn onder andere inbegrepen kosten voor het relatiebeheersysteem alsook kosten voor zichtbaarheid.

R: Kosten beheer en administratie

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Kosten beheer en administratie	2.418	2.913	2.509

Onder kosten van beheer en administratie verstaat WWF-NL de kosten die gemaakt worden in het kader van de (interne) beheersing en administratievoering en die niet worden toegerekend aan de doelstelling of de werving van baten.

De kosten zijn conform de Aanbeveling Toepassing Richtlijn 650 voor kosten beheer en administratie van Goede Doelen Nederland direct of op basis van een verdeelsleutel toegerekend.

S: Saldo financiële baten en lasten

Het saldo financiële baten en lasten kan als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Ontvangen rente op obligaties en bankrekeningen	252	220	245
Betaalde rente en kosten op betaal- en spaarrekeningen	9	-98	-92
Dividend effecten	262	140	275
Koersresultaten effecten	450	0	-4.009
Kosten vermogensbeheer	-125	-136	-132
Resultaat overige beleggingen	-33	250	480
Totaal financiële baten en lasten	815	376	-3.233

Vanuit de doelstelling gaat WWF-NL meerjarige verplichtingen aan voor financiering van natuurbeschermingsprojecten. De toegezegde financieringen worden verdeeld over een aantal jaren betaald. De nog te betalen gelden worden aangehouden om in de toekomst aan deze verplichtingen te kunnen voldoen. Deze gelden worden tijdelijk door WWF-NL beheerd. Dat moet zorgvuldig plaatsvinden, zodat de hoofdsom in stand blijft. Om de vermindering door inflatie tegen te gaan, worden de gelden met een laag risicoprofiel belegd. De gemiddeld behaalde resultaten tot op heden tonen aan dat door deze manier van beheer, de hoofdsom ruim in stand is gebleven. Het beleggingsbeleid is vastgelegd in een beleggingsstatuut. Meerdere malen per jaar vindt er overleg plaats met de vermogensbeheerder.

Het beleggingsbeleid van WWF-NL legt naast vermogensbehoud, de nadruk op maatschappelijke verantwoordelijkheid. De selectie van beleggingen is daarom niet alleen gebaseerd op financiële voorwaarden, maar ook op strikte duurzaamheidscriteria.

De financiële baten en lasten over het boekjaar 2022/2023 bedragen positief € 0,8 miljoen en zijn daarmee € 4 miljoen gestegen ten opzichte van vorig boekjaar. De neergaande beurskoersen in het voorjaar van 2022 als gevolg van de oorlog in Oekraïne, de sanctiemaatregelen tegen Rusland en de daarmee gepaard gaande economische onzekerheid, zijn in 2022/2023 per saldo voorzichtig hersteld.

Beleggingen

Het totale rendement op beleggingen bestaat uit rente, dividend, valuta- en koersresultaten. Het netto beleggingsresultaat is het beleggingsresultaat na aftrek van de kosten voor vermogensbeheer.

Bedragen x € 1.000	2022/ 2023	2021/ 2022	2020/ 2021	2019/ 2020	2018/ 2019
Obligatierente	252	245	264	407	487
Rente op beleggings- en spaarrekeningen	9	-92	-118	0	0
Dividend	229	755	213	631	220
Gerealiseerd koersresultaat	1.665	1.067	877	316	767
Ongerealiseerd koersresultaat	-1.215	-5.076	3.057	114	667
Bruto beleggingsresultaat	940	-3.101	4.293	1.468	2.141
Kosten beleggingen	125	132	120	122	150
Netto beleggingsresultaat	815	-3.233	4.173	1.346	1.991
Rendement beleggingen	2,09%	-7,98%	10,90%	3,77%	5,27%
Gemiddeld rendement 2019-2023 %	2,81%				
Gemiddeld rendement 2019-2023 bedrag	1.018				
Netto-resultaat liquide middelen	9	-92	-119	-9	1

Kostenverdeelstaat

Kostentoerekening

Zoals voorgeschreven in Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties worden kosten toegerekend aan de doelstelling, werving baten en beheer en administratie.

Toerekening vindt plaats op basis van de volgende grondslagen:

- ◆ Direct toerekenbare kosten worden direct toegerekend.
- ◆ Niet direct toerekenbare kosten worden toegerekend op basis van de op pagina 210 beschreven toerekeningsmethodiek.

bedragen x € 1.000	DOELSTELLING			Werving baten	Beheer en administratie	Totaal 2022/2023	Begroot 2022/2023	Totaal 2021/2022
	Natuur- bescherming buitenland	Natuur- bescherming binnenland	Voorlichting en educatie					
Bestedingen (inter-)nationale projecten	46.313	4.261	123	0	0	50.697	46.039	40.417
Bijdragen internationaal netwerk	3.317	0	183	234	1.036	4.770	5.300	5.276
Publiciteit en communicatie	47	156	1.951	1.866	-22	3.998	3.883	3.231
Personeelskosten	4.961	1.040	3.954	3.445	963	14.363	13.939	13.485
Kantoor- en algemene kosten	355	50	639	583	329	1.956	1.632	1.846
Huisvestingskosten	115	24	93	77	20	329	355	276
Afschrijvingen en bankkosten	235	49	391	543	92	1.310	1.214	1.485
Totaal	55.343	5.580	7.334	6.748	2.418	77.423	72.362	66.016

Kostentoerekening niet direct toerekenbare kosten

Kostensoort	Toerekening aan beheer en administratie	Toelichting
Bijdrage Internationaal Netwerk	Gedeeltelijk	De bijdrage van WWF-NL aan het Internationale Netwerk is, waar van toepassing, toegerekend aan internationale natuurbescherming, voorlichting & educatie en werving. Toegerekend aan beheer en administratie zijn die kosten die betrekking hebben op de operationele kosten van de internationale WWF-organisatie.
Publiciteit en communicatie	Gedeeltelijk	Kosten voor publiciteit en communicatie zijn zo veel mogelijk toegerekend aan het onderwerp waarop deze betrekking hebben.
Personeelskosten	Naar rato	<p>Personeelskosten zijn op basis van geschatte urenbesteding toegerekend aan het onderwerp waarop deze betrekking hebben. Conform de Aanbeveling Toepassing Richtlijn 650 voor kosten beheer en administratie van GDN zijn de personeelskosten van de financiële administratie geheel toegerekend aan beheer en administratie.</p> <p>De personeelskosten met betrekking tot de directie, juridische zaken, ICT, Human Resources en de facilitaire medewerkers zijn naar rato van het aantal medewerkers toegerekend aan de betreffende bestedingscategorie.</p>
Kantoor- en algemene kosten	Naar rato	<p>Kantoor- en algemene kosten zijn naar rato van het aantal medewerkers toegerekend aan de betreffende bestedingscategorie. Dit met uitzondering van de accountantskosten en kosten van juridisch adviseurs. Deze zijn volledig toegerekend aan beheer en administratie. Notariskosten zijn toegerekend aan kosten werving aangezien deze kosten voornamelijk de afhandeling van nalatenschappen betreffen. Controlekosten met betrekking tot subsidieverantwoordingen zijn toegerekend aan de onderhavige projecten.</p>
Huisvestingskosten	Naar rato	Huisvestingskosten zijn toegerekend naar rato van het aantal medewerkers aan de betreffende bestedingscategorie.
Afschrijvingen en financiële lasten	Gedeeltelijk	<p>De afschrijvingskosten zijn zo veel mogelijk toegerekend aan het onderwerp waarop deze betrekking hebben. De afschrijvingskosten van het financiële systeem zijn geheel toegerekend aan beheer en administratie.</p> <p>De afschrijvingskosten met betrekking tot het gebouw zijn toegerekend naar rato van het aantal medewerkers aan de betreffende bestedingscategorie.</p> <p>De kosten van vermogensbeheer zijn toegerekend aan de financiële baten en lasten; deze post maakt geen deel uit van de kostenverdeelstaat.</p> <p>De kosten van inkomend betalingsverkeer zijn toegerekend aan de kosten werving, aangezien dit voornamelijk de kosten van de donateursincasso's betreft.</p>

Personeelskosten, kantoor- en algemene kosten, huisvestingskosten, afschrijvingen en financiële lasten

De personeelskosten, kantoor- en algemene kosten, huisvestingskosten, afschrijvingen en financiële lasten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Personeelskosten

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Salarissen	10.239	10.127	9.580
Sociale lasten	1.796	1.794	1.580
Pensioenen	932	930	889
Inhuur derden	698	546	910
Overige personeelskosten	536	433	438
Reiskosten	162	109	88
Totaal personeelskosten	14.363	13.939	13.485

De salariskosten zijn hoger dan begroot met name vanwege de in december aan alle werknemers eenmalig uitgekeerde bruto vergoeding ter compensatie van de extra kosten als gevolg van hoge inflatie. De stijging ten opzichte voorgaand jaar is te wijten aan de stijging van het gemiddeld aantal fte's van 150 naar 156, een salarisindexatie van 2,5%, eenmalig uitgekeerde brutovergoeding en aan de jaarlijkse tredeverhoging.

De groei van het aantal fte's wordt met name veroorzaakt door een aantal lopende grote subsidieprogramma's, waarvoor extra capaciteit benodigd is. Door deze extra capaciteit beschikbaar te hebben, wordt gewaarborgd dat ook de 'reguliere' werkzaamheden, projecten en programma's doorgang kunnen blijven vinden.

JAARREKENING

De beloning van de algemeen directeur over 2022/2023 is als volgt:

Naam	K.D. Schuijt	W. Wingelaar
Functie	Algemeen directeur	Algemeen directeur a.i.
Dienstverband		
Aard (looptijd)	onbepaald	bepaald
Uren	40	flexibel
Parttime percentage	100	n.v.t.
Periode	1/7/2022 - 31/12/2022	1/1/2023 - 30/06/2023
Bezoldiging (EUR)	Jaarinkomen	Jaarinkomen
Bruto loon/salaris	67.054	Onbezoldigd
Vakantiegeld	5.645	-
Vaste eindejaarsuitkering	-	-
Jubileumuitkering/ uitbetaling niet	-	-
Opgenomen vakantiedagen	5.849	-
Totaal	78.548	-
Belastbare vergoedingen/bijtellings	-	-
Pensioenlasten (wg deel)	6.789	-
Pensioencompensatie	-	-
Overige beloningen op termijn	-	-
Uitkeringen beëindigen dienstverband	-	-
Totaal 2022/2023	85.337	-
Totaal 2021/2022	144.835	-

Zowel het salaris als het totale jaarinkomen vallen binnen de maxima zoals opgenomen in de Regeling beloning directeuren van goede doelenorganisaties ten behoeve van besturen en Raden van Toezicht, zoals deze gold per 1 januari 2023.

Voor 1 FTE bedraagt het maximale salaris voor functiegroep J € 178.309 per jaar per 1 januari 2023. Het maximale jaarinkomen (salaris plus belaste vergoedingen/bijtellings, werkgeversbijdrage pensioen en overige beloningen op termijn) is vastgesteld op € 221.400 per jaar (2022: €216.000, ergo €108.000 per halfjaar; de beloning van Kirsten Schuijt valt binnen het laatstgenoemde bedrag).

Aan de directeur zijn geen leningen, voorschotten of financiële garanties verstrekt.

De functie van algemeen directeur is tot en met 31 december 2022 vervuld door Kirsten Schuijt die per 1 januari 2023 is benoemd in de functie van Directeur-Generaal van WWF International. De algemeen directeur was tevens enig bestuurder en de Raad van Toezicht is een zorgvuldig proces gestart een geschikte kandidaat te vinden voor het vervullen van de functie van algemeen directeur en bestuurder. De managementteamleden hebben gedurende de interimperiode een aantal noodzakelijke werkzaamheden van de algemeen directeur overgenomen en de CMO/COO is formeel benoemd tot bestuurder. Voor deze extra taken en verantwoordelijkheden is geen vergoeding voldaan.

Vanaf 10 juli 2023 is Jelle de Jong aangesteld als bestuurder en algemeen directeur van WWF-NL.

Kantoor- en algemene kosten

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Onderhouds- en licentiecontracten informatiemangement	1.481	1.195	1.352
Telefoon en internet	88	90	82
Notaris- en advieskosten	170	164	188
Accountantskosten	145	121	122
Contributies, lidmaatschappen en abonnementen	131	128	152
Overige kantoor en algemene kosten	-59	-66	-50
Totaal kantoor- en algemene kosten	1.956	1.632	1.846

De accountantskosten zijn als volgt nader te specificeren:

Bedragen x € 1.000		2022/ 2023	2021/ 2022
Organisatie	Werkzaamheden		
Ernst & Young Accountants LLP	Jaarrekening controle	63	55
Ernst & Young Accountants LLP	Controle subsidieverantwoording	61	57
Teixeira & Associados Auditores Independentes	Controle subsidieverantwoording	21	10
Totaal accountantskosten		145	122

De accountantskosten voor de jaarrekeningcontrole betreffen de boekjaren 2022/2023, respectievelijk 2021/2022. De accountantskosten uit hoofde van de controle van de subsidieverantwoordingen betreffen met name de afgesloten kalenderjaren 2022 respectievelijk 2021.

Huisvestingskosten

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Schoonmaakkosten en afvalverwijdering	81	84	61
Onderhoudslasten	142	143	116
Verzekeringen, belastingen en bewaking	49	54	43
Water, gas, electra	57	74	56
Totaal huisvestingskosten	329	355	276

JAARREKENING

De huisvestingskosten zijn ten opzichte van voorgaand jaar gestegen, met name door algehele kostenstijgingen en veelvuldiger gebruik van het kantoorpand gedurende het gehele jaar. Daarnaast is er, gezien de ouderdom van het bedrijfspand, meer onderhoud voor het pand benodigd om het in goede staat te behouden.

Afschrijvingen en financiële lasten

Bedragen x € 1.000	2022/2023 werkelijk	2022/2023 begroot	2021/2022 werkelijk
Afschrijvingen immateriële vaste activa	493	470	717
Afschrijvingen materiële vaste activa	627	562	562
Bankkosten	190	182	206
Totaal afschrijvingen en bankkosten	1.310	1.214	1.485

De daling in de afschrijvingen immateriële vaste activa ten opzichte van voorgaand jaar wordt veroorzaakt door in het boekjaar volledig afgeschreven activa.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich na de balansdatum tot aan de goedkeuring van de jaarrekening door de Raad van Toezicht op 7 november 2023, geen gebeurtenissen voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum.

De jaarrekening 2022/2023 is op 7 november 2023 goedgekeurd door de leden van de Raad van Toezicht en vastgesteld door de bestuurder.

Zeist, 7 november 2023

J. de Jong, algemeen directeur

OVERIGE GEGEVENS

Stichting Het Wereld Natuur
Fonds-Nederland kent geen
statutaire bepalingen omtrent
de resultaatbestemming.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022/2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022/2023 voor het jaar geëindigd op 30 juni 2023 van Stichting Het Wereld Natuur Fonds-Nederland te Zeist gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Het Wereld Natuur Fonds-Nederland op 30 juni 2023 en van het resultaat over de periode 1 juli 2022 tot en met 30 juni 2023 in overeenstemming met de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende organisaties.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 30 juni 2023.
- De winst-en-verliesrekening over de periode 1 juli 2022 tot en met 30 juni 2023.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie (Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening).

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Het Wereld Natuur Fonds-Nederland zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controleinformatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- De hoofdstukken zoals genoemd in het jaarverslag: Voorwoord, Veerkrachtige landschappen, Systeemverandering.
- Maatschappijbrede beweging, Organisatie & Bestuur en Financieel Beleid; de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende organisaties is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende organisaties. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende organisaties.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende organisaties. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van

materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amsterdam, 7 november 2023

Ernst & Young Accountants LLP

B.J.P. Langedijk RA

Colofon

Stichting Het Wereld
Natuur Fonds-Nederland
Driebergseweg 10
3708 JB Zeist
030 - 6937333

Redactie

Audrey Oey
Carlijn Assink
Saskia van den Berg
Tanja Seydlitz

Vormgeving

Laurens Verhoeven

Fotografie credits

p 1	© Tommy Ga-Ken Wan / WWF-UK	p 88	© Luiza Sampaio / WWF-Brazil
p 5	© Tessel in 't Veld / WWF-NL	p 90	© naturepl.com / Anup Shah / WWF
p 6	© Andre Dib / WWF-Brazil	p 92	© Gareth Bentley / WWF-US
p 8	© Jody MacDonald / WWF-US	p 93	© Emmanuel Rondeau / WWF-US
p 11	© Tessel in 't Veld / WWF-NL	p 93	© Thianchai Sitthikongsak / WWF-US
p 11	© Ondrejprosicky / Adobe Stock	p 94	© Martin Harvey
p 11	© Daniel Norwood	p 97	© Martin Harvey
p 12	© Silas Ismael / WWF-Brazil	p 98	© WWF / Sander Reneman / SNDR
p 13	© Gareth Bentley / WWF-US	p 101	© Shutterstock / DigArt / WWF
p 16	© Laurens Verhoeven / Adobe Stock	p 102	© Laura Karlin / WWF Finland
p 19	© Sabine Wolters / WWF	p 106	© naturepl.com / Doug Gimesy / WWF
p 20	© Gail Johnson / Adobe Stock	p 114	© naturepl.com / Denis-Huot / WWF
p 23	© Jonathan Caramanus / WWF-UK	p 115	© Rode Kruis
p 23	© Vincent Kneefel / WWF-Netherlands	p 116	© Daan Noordhuizen / WWF
p 24	© Medvjeziek / WWF	p 117	© Harry Collins / Adobe Stock
p 27	© Petteri Hautamaa / WWF	p 118	© Gareth Bentley / WWF-US
p 28	© Daniel Nelson / WWF	p 121	© Gareth Bentley / WWF-US
p 32	© Will Burrard-Lucas / WWF-US	p 125	© Mikko Nikkinen / Storymakers
p 35	© Gareth Bentley / WWF-US	p 127	© Juozas Cernius / WWF-UK
p 36	© Richard Barrett / WWF-UK	p 130	© Juozas Cernius / WWF-UK
p 39	© Kevin Schafer / WWF	p 135	© Olli Immonen / WWF-FINLAND
p 40	© Gernant Magnin / WWF-Netherlands	p 141	© Gareth Bentley / WWF-US
p 43	© naturepl.com / Valeriy Maleev / WWF	p 147	© naturepl.com / Danny Green / WWF
p 44	© Ondrej / Adobe Stock	p 148	© naturepl.com / Christophe Courteau / WWF
p 47	© naturepl.com / Sergey Gorshkov / WWF	p 150	© Greg Armfield / WWF-UK
p 48	© Lukas / Adobe Stock	p 153	© naturepl.com / Bence Mate / WWF
p 51	© Kaisa Siren / WWF	p 156	© Jürgen Freund / WWF
p 52	© Jürgen Freund / WWF	p 159	© naturepl.com / Yashpal Rathore / WWF
p 55	© Jürgen Freund / WWF	p 163	© Gareth Bentley / WWF-US
p 56	© Andre Dib / WWF-Brazil	p 164	© naturepl.com / Andy Murch / WWF
p 59	© Shutterstock / COULANGES / WWF-Sweden	p 167	© Luis Barreto / WWF-UK
p 60	© Uwe Bergwitz	p 170	© Shutterstock / Ihor Serdyukov / WWF
p 63	© Jaime Rojo / WWF-US	p 173	© Anthony Thijssen
p 63	© David Bebbler / WWF-UK	p 181	© naturepl.com / Staffan Widstrand / WWF
p 64	© Nicolas de Oliveira Ribas / WWF-Brazil	p 184	© David Bebbler / WWF-UK
p 67	© Martin Harvey / WWF	p 198	© Jody MacDonald / WWF-US
p 68	© Adriano Gambarini / WWF-US	p 201	© naturepl.com / Sergey Gorshkov / WWF
p 71	© WWF-Brazil / Adriano Gambarini	p 204	© naturepl.com / Sergey Gorshkov / WWF
p 72	© Kalyakan / Adobe Stock	p 209	© Ondrejprosicky / Adobe Stock
p 74	© Fotografci / Adobe Stock	p 215	© naturepl.com / Sergey Gorshkov / WWF
p 78	© Viktor Iden / Adobe Stock	p 217	© Jasper Doest / WWF-NL
p 82	© Nay Jinkns / WWF - Brasil	p 218	© Jesse Verhoeven
p 85	© Greg Armfield / WWF-UK		
p 86	© naturepl.com / Shane Gross / WWF		

We streven ernaar de rijkdom aan dier- en plantensoorten op aarde te beschermen. Samen met anderen willen we een wereld tot stand brengen waarin mens en natuur in harmonie leven.

Be one with nature | wwf.nl